

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

BOROVANSKÁ FARNOST OD POČÁTKU 20. STOLETÍ DO ROKU 1953

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Bc. Markéta Malíková

Studijní obor: Pastorační asistence

Forma studia: kombinovaná

Ročník: třetí

2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

17. dubna 2009

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 STRUČNÁ HISTORIE MĚSTA A FARNOSTI DO KONCE 19. STOLETÍ..	10
1.1 GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ A VZNIK BORO VAN.....	10
1.2 BORO VANY V DOBĚ HUSITSKÝCH VÁL EK.....	11
1.3 ZALOŽENÍ A PRVNÍ KONEC KLÁŠTERA	12
1.4 BORO VANY V 17. STOLETÍ	14
1.5 ROZKVĚT A ZRUŠENÍ KLÁŠTERA V 18. STOLETÍ.....	15
1.6 MĚSTO A FARNOST V 19. STOLETÍ	17
1.6.1 <i>Události ve městě a farnosti.....</i>	<i>17</i>
1.6.2 <i>Žižkovská tradice a spolkový život.....</i>	<i>19</i>
2 BORO VANSKÁ FARNOST NA ZAČÁTKU 20. STOLETÍ	20
2.1 BORO VANY PŘED I. SVĚTOVOU VÁLKOU	20
2.1.1 <i>Skladba obyvatelstva a spolkový život v obci .....</i>	<i>20</i>
2.1.2 <i>Duchovní správa .....</i>	<i>22</i>
2.1.3 <i>Farnost od počátku století do roku 1914 .....</i>	<i>24</i>
2.2 BORO VANY V DOBĚ I. SVĚTOVÉ VÁLKY	28
3 BORO VANSKÁ FARNOST V LETECH 1918 – 1938	31
3.1 KONEC VÁLKY A VZNIK ČESKOSLOVENSKA.....	31
3.1.1 <i>Dosažení samostatnosti.....</i>	<i>31</i>
3.1.2 <i>Antikatolické reakce.....</i>	<i>32</i>
3.2 OBYVATELSTVO A OBEC MEZI DVĚMA SVĚTOVÝMI VÁLKAMI	34
3.2.1 <i>Politické rozvrstvení obyvatelstva.....</i>	<i>34</i>
3.2.2 <i>Demografický obraz obyvatelstva.....</i>	<i>35</i>
3.2.3 <i>Rozvoj obce .....</i>	<i>36</i>
3.2.4 <i>Rok 1938 .....</i>	<i>38</i>
3.2.5 <i>Spolkový a kulturní život v obci .....</i>	<i>39</i>
3.3 MAJETKOVÉ A EKONOMICKÉ POMĚRY FARNOSTI	41

3.3.1	<i>Pozemková reforma a prodej fary</i>	41
3.3.2	<i>Nejen platy duchovních</i>	43
3.3.3	<i>Opravy, vybavení a jiné investice</i>	44
3.3.4	<i>Sbírka a pořízení nových zvonů</i>	50
3.4	MISIE A JINÉ UDÁLOSTI VE FARNOSTI VE FARNOSTI.....	52
3.4.1	<i>Misie</i>	52
3.4.2	<i>Mimořádné události ve farnosti a diecézi</i>	53
4	OD OBDOBÍ PROTEKTORÁTU DO ROKU 1947	59
4.1	PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA	59
4.1.1	<i>Poměry v diecézi</i>	59
4.1.2	<i>Události v obci</i>	60
4.1.3	<i>Měšťanská škola v Borovanech</i>	62
4.1.4	<i>Náboženský život</i>	63
4.1.5	<i>Ekonomické a administrativní záležitosti ve farnosti</i>	66
4.2	KONEC VÁLKY A PRVNÍ LÉTA PO OSVOBOZENÍ.....	68
4.2.1	<i>Události v obci</i>	68
4.2.2	<i>Události ve farnosti</i>	70
5	POSLEDNÍ LÉTA DLOUHOLETÉHO DUCHOVNÍHO SPRÁVCE	
	J. SUKDOLA V BOROVA NECH	73
5.1	UDÁLOSTI LET 1948 AŽ 1953	73
5.1.1	<i>Události v obci</i>	73
5.1.2	<i>Nové zvony v roce 1948</i>	74
5.1.3	<i>Církevní a farní události</i>	75
5.2	ZATČENÍ J. SUKDOLA A JINÝ POHLED NA FARNOST	79
6	ZAJÍMAVOSTI Z FARNOSTI V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ ...	84
6.1	ZVYKY A OBYČEJE	84
6.1.1	<i>Každoroční svátky a události</i>	84
6.1.2	<i>Kostelní kůr, pohřbívání zemřelých</i>	87
6.1.3	<i>Ofěra, interiér kostela</i>	89
6.2	NÁBOŽENSKÝ TISK A KATOLICKÉ SPOLKY	90

7	OSOBNOSTI PRVNÍ POLOVINY 20. STOLETÍ	94
7.1	VÁCLAV ŠÍLENÝ 1907 – 1945	94
7.2	FRANTIŠEK JAN KROIHER	95
7.3	JAN SUKDOL	98
7.4	JAN PETŘÍK ST.....	100
7.5	JAN PETŘÍK ML.....	100
7.6	BEDŘICH VALDAUF A JINÍ UMĚLCI	101
7.7	FRANTIŠEK TRÄGER.....	102
7.8	JAN ŽÁČEK.....	102
7.9	STAROSTOVÉ FRANTIŠEK A KAREL MALÍK	103
7.10	ADOLF NĚMEC	104
	ZÁVĚR.....	107
	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	109
	SEZNAM ZKRATEK	125
	SEZNAM PŘÍLOH.....	126
	PŘÍLOHY	127

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá historií Římskokatolické farnosti Borovany od počátku do roku 1953. Jejím cílem je analýza a syntetické zpracování dějin této farnosti v kontextu významných událostí první poloviny 20. století dotýkajících se jejího života, náboženského a kulturního života v obci, stranou nezůstávají ani významné osobnosti tohoto období.

K výběru tématu mě vedly osobní a praktické důvody. K těm prvním patří můj zájem o seznámení se s historií města a farnosti, do které jsem se před deseti lety přivdala. Předmět této práce nabízel možnost seznámit se blíže s novým prostředím, lidmi, nedávnou historií místa, kde vyrůstají mé děti, domova naší rodiny. Téma také souvisí s mým studijním oborem, kterým je pastorační asistence. Pohled do historie farnosti umožňuje pochopení různých místních zvyklostí a současného stavu farnosti, seznamuje se způsoby pastorační práce, kterými farnost prošla, možnostmi překonávání nejrůznějších pastoračních problémů. K praktickým důvodům patří relativně snadná dostupnost studijních materiálů. Pohnutkou k opuštění tématu mé bakalářské práce, kterým byla problematika žen generace 50 plus, bylo i ukončení pracovního poměru v lékařském prostředí a nastoupení mateřské dovolené.

Téma borovanské farnosti bylo doposud zpracováno pouze v souvislosti s místním klášterem augustiniánských kanovníků. Historii kláštera je věnována diplomová práce M. Fialkové *Proměny kláštera augustiniánských kanovníků v Borovanech v průběhu věků*, v souvislosti s dějinami kláštera v Třeboni o něm píše J. Kadlec v knize *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*. Životem jeho zakladatele Petra z Lindy se zabývá publikace H. Pexy z roku 1979. O situaci v 16. století pojednává v příspěvku do Jihočeského sborníku historického v roce 1986 O. Šeda. Historie Borovan, tedy i kláštera, je celkem podrobně zpracována (včetně některých událostí 20. století) ve Vlastivědném sborníku k osmistému výročí prvé zprávy o obci *Borovany* z roku 1986. Stručný přehled historie najdeme v nejrůznějších publikacích věnovaných historickým památkám.

Mezi prameny této práce patří výše uvedené publikace (jejich přesná citace je uvedena v seznamu použité literatury). Informace nejen o životě farnosti ve 20. století bylo však nutné čerpat i z jiných zdrojů různé povahy a zaměření – úřední proveniencce (Farní úřad Borovany, KNV), osobní povahy (osobní svědectví, dopisy), zvláštním pramenem je kupř. Farní kronika Borovan (dále jen *Farní kronika*) a Obecní kronika Borovan (dále jen *Obecní kronika č. 1 – 3*). Tuto různost pramenů jsem brala v úvahu při jejich interpretaci, kde to bylo možné, snažila jsem se jejich správnost ověřit z více zdrojů. Pro získání podkladů pro tuto práci bylo nutné navštívit státní archiv v Třeboni a v Českých Budějovicích, stejně jako archiv českobudějovického biskupství, získat osobní svědectví pamětníků z Borovan, ale i rodinných příslušníků děkana J. Sukdola. V neposlední řadě poskytl cenné informace obecní kronikář a dlouholetý borovanský kostelník Josef Malík, člen rodiny, která si službu kostelníka předává již pátou generací.

Existující odborná literatura a prameny mi do značné míry určily strukturu práce. V první kapitole jsem považovala za nutné představit historii farnosti do začátku 20. století kvůli ucelenějšímu pohledu na její problematiku. Zájemce o bližší seznámení se s tímto obdobím bych odkázala především na sborník *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí prvé zprávy o obci* a na diplomovou práci M. Fialkové.

Druhá kapitola se zabývá farností a událostmi v obci na začátku 20. století, včetně období první světové války. Následující kapitola pojednává o meziválečných letech. Jsou zde zaznamenány reakce na vznik samostatného státu, stav obyvatelstva obce a nastíněny ekonomické poměry farnosti. Nechybí ani přehled především církevních událostí.

Ve čtvrté kapitole jsou zaznamenány události z období Protektorátu Čechy a Morava s jejich dopadem na život farnosti, stejně tak i události následujících let až do převzetí státní moci komunistickou stranou. Obdobím po únoru 1948 se zabývá pátá kapitola, která končí zatčením místního duchovního správce Jana Sukdola

v roce 1953. Touto událostí definitivně začíná nové období farnosti pod diktátem politické moci v tehdejší republice, které by mohlo být tématem další práce.

Šestá kapitola podává přehled různých zajímavostí z celého období první poloviny 20. století, které nejsou striktně vázány na výše uvedená časová rozdělení. Považovala jsem za přehlednější je uvést v samostatné kapitole, stejně jako přehled některých významnějších osobností z Borovan v poslední kapitole. Na prvním místě jsou to tři kněží, kteří měli vliv na život farnosti a získali k ní silný vztah (stejně jako mnozí farníci k nim). Mezi další významné osobnosti farnosti patřili otec a syn Petříkovi. O borovanských kostelnících nepojednává žádná samostatná kapitola, ale o jejich oblibě a vážnosti svědčí mnohé poznámky v textu. Dále jsou v této kapitole jmenovány některé významné osobnosti obce a v úplném závěru jeden z novokněžů vyšlých z farnosti v tomto období.

K dokreslení obrazu o farnosti v první polovině minulého století jsou v příloze dobové fotografie a jiné doplňující materiály. Pro zpracování této diplomové práce jsem použila zejména přímou a komparativní metodu.

1 STRUČNÁ HISTORIE MĚSTA A FARNOSTI DO KONCE 19. STOLETÍ

1.1 Geografické vymezení a vznik Borovan

Borovany leží v jižních Čechách na rozhraní Českobudějovické a Třeboňské pánve. Místo bývá označováno jako málo úrodné, s nepříliš příznivými podmínkami.¹ Pod kopcem, na němž se rozkládá město, protéká říčka Stropnice.² Ta svými meandry vytváří v blízkém okolí chráněné krajinné území zvané Brouskův mlýn.³

Ze skrovných archeologických výzkumů je doloženo slovanské osídlení okolí Borovan.⁴ První písemná zmínka o obci je ze 16. června 1186 v darovací listině českého knížete Bedřicha pro klášter Zwettl v Dolním Rakousku. Borovany jsou zde uvedeny při výčtu sousedstva hranic statku Lazisich.⁵

Na přelomu 13. a 14. století se Borovany nacházely v majetku rodu Vítkovců, od roku 1359 pak konkrétně v majetku rožmberské větve. Majitelé Borovan se střídali nejen z důvodů dědictví či věna, ale i zástavou, prodejem či darem.⁶ Nejstarší písemná zmínka o farním kostele v Borovanech je právě z roku

---

¹ Srov. KUČERA, S. Živá příroda a okolí Borovan. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí prvé zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 25.

Dále srov. KRIVANCOVÁ, S.; VAVRUŠKA, F.; TOLASZ, R. Podnebí. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 89.

² Více o řece LETT, P. Hydrologie. In *Novohradské hory*, s. 70-71.

³ Srov. KUČERA, S. Živá příroda a okolí Borovan. In *Borovany*, s. 29-32.

Dále srov. MAREK, J. a kol. *Národní přírodní rezervace Brouskův mlýn*. České Budějovice : CALLA, 2003, nestránkováno.

ALBRECHT, J. Územní ochrana. In *Novohradské hory*, s. 261.

⁴ Srov. MICHÁLEK, J. Pravěké a slovanské osídlení Borovanska. In *Borovany*, s. 36.

Dále srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. České Budějovice : Okresní úřad České Budějovice, 2000, s. 4.

ZAVŘEL, P. Pravěk. In *Novohradské hory*, s. 363.

⁵ Originál této listiny je uložen v klášterním archivu ve Zwettlu.

Srov. PEXA, H. Borovany 1186-1477. In *Borovany*, s. 49.

Dále srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. s. 4.

HOLUB, Z. Jak mluvili a mluví lidé na Novohradsku. In *Novohradské hory*, s. 352.

MENDELOVÁ-BILDOVÁ, J. Města a městečka. In *Novohradské hory*, s. 461.

KROUPA, S. *Hory pout zbavené : města a vesnice v oblasti Novohradských a Slepíčích hor*.

České Budějovice : Veduta, 2006, s. 53-61.

⁶ Srov. PEXA, H. Borovany 1186-1477. In *Borovany*, s. 49-54.

1359.⁷ Kostel, obklopený hřbitovem, stál na konci protáhlé návsi. Pocházel z konce 13. nebo začátku 14. století a byl zasvěcen svatému Václavu.⁸

Prvním z privilegií Borovan bylo osvobození od odúmrtí, vydané 4. listopadu 1414 tehdejšími majiteli obce Přibíkem z Hluboké, bratry Bohuslavem a Vilémem z Petrovic, a paní Ofkou. Na jeho základě mohli poddaní svobodně odkázat majetek komukoliv, doposud podle práva náležel majetek bezdětného nebožtíka vlastníkům panství.⁹

1.2 Borovany v době husitských válek

Ačkoliv v blízkosti Borovan táhla větší husitská vojska, žádná listina ani kronikář se nezmiňuje o větších škodách.¹⁰ Je možné, že Jan Žižka, pocházející z nedalekého Trocnova, byl spřízněn s drobnými šlechtici z okolí Borovan. Údajně nový oltář sv. Maří Magdaleny ve farním borovanském kostele opatřil Žižkův bratr Jaroslav.¹¹

Během husitských válek se Buzek a Jindřich z Drahova, majitelé podílu v Borovanech po výše uvedeném Přibíkovi z Hluboké přidali na stranu krále

---

Dále k historii Borovan *Borovany v čase minulém...* [online]. Město Borovany, 2009 [cit. 2009-3-30]. Dostupné na WWW:

<<http://www.borovany-cb.cz/html/prezentace/bvcase/intime.htm>>.

⁷ Srov. LACINGER, L. *Borovany – 1. etapa stavebně – historického průzkumu zámku*. Praha : 1998, s. 1.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera augustiniánských kanovníků v Borovanech v průběhu věků*. České Budějovice, 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis. s. 23.

VLČEK, P.; SOMMER, P. aj. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha : Libri, 1998, s. 181.

⁸ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 76.

⁹ Srov. PEXA, H. *Borovany 1186-1477*. In *Borovany*, s. 53.

Dále srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 6.

FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 23.

¹⁰ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 6.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 23.

¹¹ Srov. PEXA, H. *Borovany 1186-1477*. In *Borovany*, s. 54.

Dále srov. TRAJER, J. *Historisch–statische Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis : F. Zdarssa, 1862, s. 349.

O tomto oltáři se mluví také v listině o ustanovení nového oltářníka ze dne 9. července 1399 Srov. PEXA, H. *Borovany 1186-1477*. In *Borovany*, s. 52.

Zikmunda, tedy ke katolické straně.¹² Blízkost Žižkova rodiště a přetrvávající pověry spojené s jeho posvátným dubem snad byly důvodem pro založení kláštera,¹³ o kterém je další kapitola.

1.3 Založení a první konec kláštera

K významným změnám dochází v 15. století, kdy se majitelem Borovan stává Petr z Lindy, zámožný měšťan z hornorakouského Lince a pozdější měšťan Českých Budějovic. Ten zde po smrti svého jediného syna Merta (r. 1452) nechává postavit klášter augustiniánů kanovníků.¹⁴

První důležitou listinou z 10. srpna 1455 získal Petr z Lindy souhlas krále Ladislava Pohrobka ke zřízení kláštera.¹⁵ Do roku 1466 přestavěl původní farní kostel (zmiňovaný již výše) na chrám Navštívení Panny Marie v pozdně gotickém stylu. Začátkem roku 1461 zde žil v dřevěném provizoriu probošt a prvních šest kanovníků. Nepravidelnosti ve stavbě, přestávky a změny plánu však nasvědčují, že klášter se neustále potýkal s nedostatkem peněz.¹⁶ Ochranu a patronát nad borovanským klášterem převzali po Lindově smrti¹⁷ dle dohody Rožmberkové.¹⁸

---

¹² Srov. PEXA, H. Borovany 1186-1477. In *Borovany*, s. 54.

¹³ Srov. ŠEDA, O. Matěj Kozka z Rynárce a sekularizace borovanské augustiniánské řeholní kanonie v šedesátých letech 16. století. In *Jihočeský sborník historický (dále jen JHS)*, 1986, Tábor, s. 88.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 24.

¹⁴ Srov. ŠEDA, O. Matěj Kozka, In *JHS*. s. 89.

Dále srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 503.

MENDELOVÁ-BILDOVÁ, J. Města a městečka. In *Novohradské hory*, s. 461.

ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradsko : Českobudějovicko, Hlubocko, Lišovsko, Novohradsko, Trhosvinensko, Vltavotýnsko*. České Budějovice : Veduta, 2004, s. 51-52.

O původu augustiniánských řeholníků v Čechách se krátce zmiňuje i J. Sukdol ve *Farní kronice*, s. 262-263.

<http://www.borovany-cb.cz/html/prezentace/bvcase/intime.htm>.

¹⁵ Srov. PEXA, H. *Peter von der Linden*. Linz : Sonderdruck, 1979. s. 17-18.

Dále srov. VAČKÁŘ, J. *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památky tohoto starobylého města*. Praha : Josef Vačkář, 1867, s. 22.

KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*. Praha : Karolinum, 2004, s. 108-109.

¹⁶ Srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 503.

¹⁷ Přesné datum smrti Petra z Lindy není známo, zemřel mezi lety 1470 – 1473.

Srov. PEXA, H. Borovany 1186-1477. In *Borovany*, s. 60.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 34-35.

¹⁸ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 30.

Dále srov. ŠEDA, O. Matěj Kozka, In *JHS*. s. 90.

Již v r. 1557 však vymřelo (snad celé) osazenstvo borovanské kanonie na mor, a to včetně probošta Šimona.¹⁹ Klášter byl vydán do rukou světského patrona Viléma z Rožmberka, který používal majetku řádových institucí ve prospěch své pokladny. Zatímní správce kláštera, třeboňský augustinián Jeroným, byl zcela poslušný rozkazům Viléma a tomu také odpovídal jeho vztah poddaným. Již v r. 1558 nebo 1559 jej vystřídal kněz Jan, kterého záhy v r. 1559 nahradil kníže sobě oddaným Matějem Kozkou z Rynárce, dosavadním opatem benediktinského kláštera sv. Prokopa na Sázavě. Ten špatným hospodařením přispěl ke zrušení kanonie a k sekularizaci jejího majetku roku 1564.²⁰

To vše bylo důvodem k vytvoření samostatné správy, jejímž vedením byl pověřen tzv. úředník na Borovanech. Duchovní správu borovanské farnosti zajišťoval řádový kněz Albrecht. Od srpna roku 1566 byla asi rok borovanská, ale například i sousední jílovická farnost bez potřebného duchovního správce. Na Třeboňsku byl v té době značný nedostatek kněžstva,²¹ a tak až do konce 16. a na počátku 17. stol. převažují ve vedení borovanské farnosti kaplani. Snad i proto, že vladařům Vilémovi a Petru Vokovi pravděpodobně zůstávala většina farních důchodů.²² Během tohoto období došlo k postupnému obnovování statku.

V 70. letech 16. století se zdejší rožmberským úředníkem stal kněz. Pravděpodobně roku 1578 se Borovany stávají městečkem,²³ jehož postupné

---

¹⁹ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 41.

Dále srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 16.

²⁰ Srov. ŠEDA, O. Matěj Kozka, In *JHS*, s. 96.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 45-49.

LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 503-504.

ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany*, s. 68-72.

²¹ Více o stavu duchovenstva v 16. století SASSMANN, A. Církevní život na Novohradsku. In *Novohradské hory*, s. 343.

²² ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany*, s. 73.

²³ Srov. <http://www.borovany-cb.cz/html/prezentace/bvcase/intime.htm>.

ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany*, s. 74-76.

FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 52.

vzkvétání zastavila třicetiletá válka, kdy byl zpuštěn i kostel a odvezeny tři největší zvony.²⁴

1.4 Borovany v 17. století

Po smrti Petra Voka, posledního z Rožmberků, se majitelem borovanského panství stal Jan Jiří ze Švamberka, který se po pražské defenestraci r. 1618 zapojil do vojenského odboje proti Habsburkům. Tyto boje přinesly kraji takřka zkázu.²⁵ O tom, jak byl kraj zpuštěn, svědčí mimo jiné odpověď vévody Maxmiliána Bavorského císaři: „... *Poddaný přiveden je na mizinu a dohnán k nejhorší zoufalosti a nebude se moci za mnoho let zotavit a Vaše Císařská Milost, jestliže zvítězí, nebude se také dlouhá a mnohá léta z tohoto zničeného a zpuštěného království žádným příjmem těšiti ...*“²⁶ Roku 1625 komisaři Bedřich Votík Brodský z Labouně a Jiří starší Kořenský z Terešova našli na borovanském statku ze 108 osedlých pouze 21 poddaných, 87 gruntů pustých, z 56 měšťanů zbyli jen dva. Na spáleniště a do pustých stavení se nechtěl nikdo stěhovat. Od roku 1624 byla borovanská fara neobsazená a spadala pod duchovní správu Trhových Svinů.²⁷

Pobělohorskou konfiskací přešly Borovany do rukou císaře Ferdinanda II. a později jeho syna Ferdinanda III. Ten nejen obnovil starší privilegia městečka, ale udělil nová významná práva, takže se život v Borovanech začal pomalu obnovovat. Od roku 1630 podnikal Ferdinand III. kroky k obnově borovanského kláštera.²⁸ Konečně roku 1651 se podařilo opravit zpustlé budovy, ale klášter byl obsazen až roku 1658 opět sedmičlennou komunitou, tentokrát z klosterneuburgského kláštera.²⁹

---

²⁴ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 19.

FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 54-55.

²⁵ Srov. MIČKOVÁ, K. Využívání krajiny. In *Novohradské hory*, s. 108.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 54-55.

²⁶ ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany*, s. 94.

²⁷ Srov. tamtéž s. 94-95.

FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 56.

²⁸ Srov. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských*, s. 174-175.

²⁹ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 56-57.

Dále srov. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských*, s. 180.

Další nepříznivý vliv na Borovany měla berní rula z roku 1654, kdy nepřesnou prací vizitačních komisařů došlo k přecenění majetku klášterních poddaných. Probošt a konvent psali řadu odvolání, na jejichž základě došlo roku 1679 k novému přehodnocení celé situace, z něhož mimo jiné vyplývá, že většina obyvatel se živila nepříliš výnosným zemědělstvím.³⁰

V roce 1660 získal třeboňské panství včetně patronátu nad borovanskou kanonií kníže Jan Adolf I. ze Schwarzenberku, který se dostal v 70. letech 17. století do sporu s klášteřem o míru ingerence při volbě nového probošta. Několik let tak klášter administroval kanovník Theotonijs Egerer.³¹ Ten zde v roce 1672 založil Bratrstvo svatého mariánského Škapulíře.³² Toto bratrstvo zde působilo až do svého zrušení roku 1783.³³ Dodnes se v Borovanech slaví hlavní pouť na svátek Panny Marie Karmelské (škapulířové), místo svátku Navštívení Panny Marie, kterému je zasvěcen kostel.

1.5 Rozkvět a zrušení kláštera v 18. století

Pro 18. stol. jsou charakteristické především vleklé spory poddaných s klášterní vrchností, vyvolané snad již spory probošta borovanského kláštera Konráda Fischera s místními poddanými o poplatky z luk poblíž Nového dvora v roce 1680. Roku 1730 pak podalo 40 borovanských sousedů stížnost na klášter a pana preláta Preitfeldera panu prokurátorovi, pravděpodobně však k žádnému zlepšení vztahů nedošlo.³⁴ Spory zřejmě vyřešilo až zrušení borovanského kláštera za císaře Josefa II. 14. listopadu 1785.³⁵ Krátce před tím (1760 – 1770) byl postaven tzv. borovanský zámek, původní klášterní prelatura.

ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany*, s. 94-95.

LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

³⁰ Srov. KUBÍKOVÁ, A. Statek Borovany ve světle berní ruly. In *Borovany*, s. 101-104.

³¹ Srov. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských*, s. 182.

³² Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 52.

³³ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 22.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 60-61.

³⁴ Srov. MALÍK, S. Spory borovanských s klášterní vrchností. In *Borovany*, s. 119-120.

³⁵ Srov. PEXA, H. *Historie borovanské rebelie 1680 - 1740*. Borovany : Městský národní výbor, 1990, s. 2.

Právě v 18. století totiž došlo k významným stavebním úpravám kláštera a kostela. Již v roce 1679 za probošta Konrada Fischera byl postaven nový hlavní oltář. V roce 1729 byla v jihovýchodním rohu ambitu vestavěna vysoká věž.³⁶ Za probošta Augustina Dubenského bylo uskutečněno mnoho významných změn. Byl přestavěn presbytář v kostele, v roce 1747 byla postavena nová škapulířová kaple a v následujících letech již výše zmiňovaná klášterní prelatura.³⁷

Významná a rozsáhlá byla i klášterní knihovna,³⁸ jejíž knihy se staly po zrušení kláštera (ať už v roce 1564 nebo 1785) součástí jiných knihoven. Borovanský soubor knih představoval čtvrtý největší fond, který přišel po josefínském zrušení do sbírek Národní knihovny.³⁹

Před zrušením kláštera zde žili podle jmen převážně řeholníci a sloužící německého původu. Po zrušení kláštera vedl nějaký čas duchovní správu probošt Stein. Prvním farářem byl jmenován bývalý borovanský konviktuál Patricius Schwingenschlegl a prvním kooperátorem Sperat Elget z kapucínského kláštera v Českých Budějovicích.⁴⁰ V bývalém konventu byla zřízena poměrně velká fara. Farním se stal kostel až na základě biskupského dekretu z 28. října 1786.⁴¹ Jmění kláštera (odhadnuté na 61 110 zlatých) převzal náboženský fond. Následujícího roku koupil statky i s konventem Jan ze Schwarzenberka.⁴² Schwarzenberkové však

---

Dále srov. MALÍK, S. Spory borovanských s klášterní vrchností. In *Borovany*, s. 119-120.

Dále ke zrušení kláštera srov. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 29.

³⁶ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 63.

Dále srov. LAVIČKA, R. Architektura a výtvarné umění. In *Novohradské hory*, s. 450-454.

SLAVKO, P. Urbanistické hodnoty Borovan. In *Borovany*, s. 110.

³⁷ Srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

Dále srov. www.borovany-cb.cz/html/prezentace/bvcase/intime.htm.

ČERNÝ, J. *Poutní místa*. In *Novohradské hory*, s. 513.

ČERNÝ J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 52-53.

³⁸ Srov. STEJSKALOVÁ, H. Knihovny. In *Novohradské hory*, s. 653.

Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 36.

³⁹ Srov. MALÍK, S. Slavná předchůdkyně knihovny. In *Borovanský zpravodaj*. Městský úřad Borovany : listopad 2008, s. 3.

Dále srov. KADLEC, J. *Kláster augustiniánských*, s. 59, 131, 217.

⁴⁰ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 179.

⁴¹ Srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

⁴² Srov. KOVÁŘ, D. Panská sídla. In *Novohradské hory*, s. 491.

nejevili o borovanský zámek velký zájem a roku 1871 jej pronajali zámožné budějovické rodině Rosenauerů.⁴³

1.6 Město a farnost v 19. století

1.6.1 Události ve městě a farnosti

Začátek tohoto století nevyhlíží pro Borovany moc příznivě. V roce 1805 vypukl ve městě požár, který zničil 56 domů. Nepříznivou hospodářskou situaci za napoleonských válek zhoršovaly četné vojenské odvody. V roce 1808 tudy táhla rakouská armáda arcivévody Karla. Později v okolí probíhala polní cvičení dělostřelců, která si vynutila ubytování a vyživování vojáků. K tomu se přidala epidemie cholery. Přesto vzrostl počet obyvatel na 700.⁴⁴

V tomto století se staly Borovany politickou obcí s vlastní samosprávou. Prvním starostou byl v roce 1850 zvolen Václav Frojda. Roku 1861 měly Borovany již 879 katolických a 22 židovských obyvatel.⁴⁵ K rozvoji města samozřejmě přispěla železnice zbudovaná v letech 1868-1869. Tehdy vedla trasa České Budějovice – České Velenice/Gmünd v blízkosti Borovan, dnes se město rozkládá i na druhé straně tratě. Železniční stanice nesla název Borovany – Trhové Sviny. Bez významu nebylo ani zřízení pošty roku 1870.⁴⁶

Historie borovanského školství sahá až před třicetiletou válku. Tehdy provozoval zdejší klášter jednotřídní školu, která byla opět obnovena po zpuštění Borovan na začátku třicetileté války. Po zrušení kláštera škola v Borovanech samozřejmě nezanikla. Až do 19. století se učilo v pronajatých, často nevyhovujících, prostorách. První škola byla v Borovanech postavena roku 1886.⁴⁷

---

⁴³ Srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 68-69.

Dále srov. LAVIČKA, R. *Kláštery*. In *Novohradské hory*, s. 504.

⁴⁴ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 26.

⁴⁵ Srov. tamtéž s. 27.

⁴⁶ Srov. MIČKOVÁ, K. *Využívání krajiny*. In *Novohradské hory*, s. 109.

Dále srov. MIČKOVÁ, K. *Obecná geografie*. In *Novohradské hory*, s. 24.

KOVÁŘ, D.; MÖRTL, P. *Technické památky*. In *Novohradské hory*, s. 551.

⁴⁷ Srov. BOŠÁK, F. *Z dějin Borovanského školství*. In *Borovany*, s. 155-158.

V polovině 19. století také došlo k částečnému právnímu vypořádání ohledně bytu faráře.⁴⁸ Po zrušení kláštera sice převzali patronát fary, kostela i školy Schwarzenberkové, ale v kupní smlouvě z roku 1787 nebylo žádné zmínky o bytu pro duchovní správce farnosti. V 19. století se pak stalo, že farář užíval 7 pokojů s příslušenstvím, kdežto kooperátor pouze 1 místnost. Na upozornění patronátního úřadu byl proto novému faráři Janu Šebelemu propůjčen byt o třech pokojích. Proti zmenšení neúspěšně protestovala biskupská konzistoř. Nevýhodné pro faráře bylo také samotné vlastnické právo panství. V roce 1871 mu byl například odebrán sklep. O několik let později bylo faráři Šinkovi nejen zamítnuto zazdění dveří oddělujících byt od ostatních zámeckých místností, ale nově mu byla zdůrazněna nutnost ponechat dveře vždy nezamčené.⁴⁹

Farnost slavila několik primičních mší sv., například v srpnu 1833 a v červenci 1873. Na kněze bylo vysvěceno také několik borovanských rodáků, kteří však již v době svého svěcení bydleli jinde.⁵⁰

V roce 1890 byly přelity nejstarší borovanské zvony Sv. Václav a Sv. Marie firmou A. Perner z Č. Budějovic. Zvláště o Sv. Václavu se zmiňuje J. Braniš ve svém spise *Zvon*. Na jemně vypracovaném reliéfu, 13 cm vysokém a 10 cm širokém obrázku, byl Kristus na kříži zakončeném trojlísty, v nich pelikáni, u paty kříže lebka, po stranách P. Marie a sv. Jan, na hoře truchlící andělé s odznaky slunce a měsíce a kolem jemňoučkový nápis v latině: „*Ó vy všichni jež tudy kráčíte, na obraz tento popatřte, buďte mne stále pamětlivi a světem pohrdejte.*“ *Zvon Sv. Maria byl od roku 1858 po zásahu bleskem puklý a pro jeho změněný hlas se mu říkalo „Křaplán.“*⁵¹

---

⁴⁸ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 179-180.

⁴⁹ Srov. tamtéž.

⁵⁰ Srov. *Liber memorabilium teritorii parochialis Borovanensis (Dále jen Farní kronika)*, uložena na Farním úřadě v Borovanech, s. 49, 117, 240.

⁵¹ Srov. BRANIŠ, J. *Dějiny středověkého umění v Čechách*. 2. díl. Praha : Höfer a Klouček, 1893, s. 111.

BRANIŠ, J. *Zvon*. České Budějovice : Josef Braniš, 1892, 56 s.

MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti, v osobním vlastnictví J. Malíka, nepublikováno, nestránkováno.*

1.6.2 Žižkovská tradice a spolkový život

Života místních osadníků se dotýkala skutečnost blízkosti Žižkova rodiště – Trocnova, která v 19. století nabývala na významu. Památný Žižkův dub, kde se podle legendy Žižka narodil, dal porazit probošt kláštera Konrád Fischer pro pověřivost lidí, která se s ním pojila a na stejném místě nechal postavit roku 1682 kapličku zasvěcenou Narození Jana Křtitele s latinským nápisem: „Toto místo od dávných časů zlé pověsti, na kterém Jan Žižka z Trocnova se narodil.“ U této kapličky se zastavovala procesí na cestě do Doudleb a Římova. V 19. století díky probouzejícímu se národnímu uvědomění přibývalo návštěvníků, a tak se roku 1820 tzv. Žižkova kaplička dočkala opravy a doplnění latinského nápisu českým.⁵²

Když se na začátku května 1867 během vichřice kaplička zhroutila, povstaly neúspěšné snahy postavit na stejném místě pomník upomínající na Žižkovo narození. Ten byl nakonec zbudován přímo v Borovanech roku 1893.⁵³ Samotné místo Žižkova narození bylo označeno prostým kamenem až roku 1908. Po roce 1918 se již k tomuto pomníku naplno rozjely hromadné zájezdy a jiné podobné akce pořádané různými spolky.⁵⁴

Koncem 19. století ožíval spolkový a společenský ruch. Roku 1870 se odehrálo první představení ochotnického divadla. O několik let později vzniká zpěvácký spolek Trocnov. Roku 1892 se ustavil Odbor Národní jednoty pošumavské, o tři roky později sbor dobrovolných hasičů. Působila zde odbočka trhosvinenského Sokola.⁵⁵

---

⁵² Srov. PLETZER, K. Rozvíjení žižkovské tradice v Trocnově. In *Borovany*, s. 123-124. Dále srov. FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera*, s. 58.

⁵³ Srov. PLETZER, K. Rozvíjení žižkovské tradice v Trocnově. In *Borovany*, s. 124-128. Dále srov. *Farní kronika*, s. 152.

⁵⁴ Srov. PLETZER, K. Rozvíjení žižkovské tradice v Trocnově. In *Borovany*, s. 128-132.

⁵⁵ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 27-28.

BERANOVÁ, V. Kulturně osvětová činnost borovanských spolků. In *Borovany*, s. 167-169.

2 BOROVSANÁ FARNOST NA ZAČÁTKU 20. STOLETÍ

2.1 Borovany před I. světovou válkou

2.1.1 Skladba obyvatelstva a spolkový život v obci

Již v padesátých a šedesátých letech dochází v rakouských zemích, zvláště pak zemích českých, k rozvoji průmyslu.⁵⁶ Do Borovan se na začátku 20. století díky těžbě křemeliny stěhovali noví dělníci, přibývalo domů i obyvatel. Zpočátku se ruční těžbou zabývalo několik firem rakouských podnikatelů. Borovany, ale nepřestaly být zemědělskou obcí. Místní chalupníci byli ochotni pracovat za nižší mzdy než dělníci, při sušení křemeliny byly zaměstnány i ženy. Stavbu první továrny zastavila válka. Po jejím skončení došlo na přelomu 20. let ke sloučení existujících provozoven a ke vzniku akciové společnosti Calofrig.⁵⁷

Co se týká národnostní a náboženské příslušnosti obyvatel, v roce 1861 zde žilo 22 židů a 879 katolíků.⁵⁸ Ani v dalším století nevzrostl v Borovanech výrazně počet židovských obyvatel. Tak jako v celé diecézi⁵⁹ se převážná část obyvatel hlásila ke katolictví. Farnost byla vedena jako česká, na území Borovan žilo minimum obyvatel hlásících se k německé národnosti.⁶⁰ Je třeba si uvědomit, že mezi katolické věřící se řadili i formální katolíci, či bojovní antiklerikálové, kterým by jejich vystoupení z církve přineslo nemalé byrokratické problémy.⁶¹ Podle

---

⁵⁶ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 216.

⁵⁷ Srov. KADLEC, F. Z dějin podniku Calofrig a jeho dělnického hnutí. In *Borovany*, s. 187-189. DVOŘÁK, J. *Průmysl*. In *Novohradské hory*, s. 739-740.

KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 28.

⁵⁸ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 27.

SASSMANN, A. Židé na Novohradsku. In *Novohradské hory*, s. 341.

⁵⁹ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 18999 – 1989 jako ukazatel vztahu státu a katolické církve se zřetelem na českobudějovickou diecézi*. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2007, s. 24-25.

⁶⁰ Srov. Zprávy o činnosti místních odborů A-K 1905. SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská Praha, inv. č. 10, kniha č. 10.

⁶¹ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 24.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 208-209, 227-229.

sčítání z roku 1901 žilo v Borovanech 988 lidí⁶² a o deset let později 1 138 obyvatel, z toho dva Němci.⁶³

Jak již bylo uvedeno, od roku 1892 zde působil Odbor Národní jednoty pošumavské (dále jen NJP), který čítal kolem 50 - 80 členů, především mužů. V roce 1905 byl jeho knihovníkem dp. A. Lakmajer a předsedou místní kaplan F. J. Kroiher. Významnými členy odboru NJP byli také starostové František a Vít Malík.⁶⁴ Tento spolek byl činný především v osvětové činnosti, pořádal množství přednášek zejména na téma finanční poradenství, zemědělství a národní uvědomění. Byl také přínosný v kulturním životě obce. Převážnou část jeho knihovny zaujímal zábavné knihy, spolek hrál divadlo, pořádal koncerty. O jeho činnosti svědčí i jeho majetek z roku 1905: „...často užívané luční brány, loutkové divadlo a včelařské náčiní“⁶⁵

Další významnou organizací byl Hospodářsko-lesnický spolek, který na přelomu století převzal organizaci ekonomického života v obci. Z ostatních nesmíme zapomenout na Spolek pro zbudování pomníku Jan Žižky z Trocnova, Sbor dobrovolných hasičů a Zpěvácký spolek. Druhého srpna 1908 byla slavnostně posvěcena nová hasičská stříkačka.⁶⁶ Ve stejném roce založila trhosvinenská odbočka Sokola samostatnou jednotku v Borovanech. Zasluhou dp. A. Lakmajera zahájil v roce 1901 činnost Spořitelni a záložní spolek pro farní osadu Borovanskou. Německý spolek zde nebyl žádný.⁶⁷

I po odhalení Žižkova pomníku v Borovanech neustávaly snahy o jeho zbudování přímo v Trocnově, a to i proti vůli vlastníka pozemku knížete

---

⁶² Srov. *Memorabilen Zeit oder Gedenkbuch, auch Chronik*. (Dále jen *Obecní kronika* č 1) Zachycuje události z let 1805–1945, rukopis, uložena na Městském úřadě v Borovanech, s. 77.

⁶³ Srov. *tamtéž*, s. 94.

⁶⁴ Srov. BERANOVÁ, V. Kulturně osvětová činnost borovanských spolků. In *Borovany*, s. 167-169. Zprávy o činnosti místních odborů A-K 1905. SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská Praha, inv. č. 10, kniha č. 10.

⁶⁵ Zprávy o činnosti místních odborů A-K 1905. SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská Praha, inv. č. 10, kniha č. 10.

⁶⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 185.

⁶⁷ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 27-28.

BERANOVÁ, V. Kulturně osvětová činnost borovanských spolků. In *Borovany*, s. 167-169.

Schwarzenberka. Nakonec pod tlakem českých spolků a kritiky v tisku dal pomník v dubnu 1908 postavit sám kníže Adolf Josef Schwarzenberk. Protože se událost obešla bez slavnostního odhalení, rozhodly se místní spolky ve spolupráci s dalšími z Trhových Svinů a Č. Budějovic uspořádat 23. srpna 1908 společný výlet do Trocnova, který se změnil ve velkou lidovou slavnost, které se zúčastnil mj. místní kooperátor F. J. Kroiher. Další veřejná shromáždění byla z náboženských důvodů vlastníkem pozemku zakázána.⁶⁸

2.1.2 Duchovní správa

V první polovině 20. století měla farnost dva kněze. V roce 1900 dokonce tři, protože zde zůstal na odpočinku starý dp. Jan Šinko, který spravoval farnost více jak dvacet let.⁶⁹ Jako kaplan zde působil od roku 1896 František Jan Kroiher.⁷⁰ Ačkoliv působil ve farnosti téměř výlučně jako kaplan (administroval ji dvakrát, vždy jen na pár měsíců, do příchodu nového duchovního správce), měl k ní silný vztah o čemž svědčí jeho četné dary, rady a pomoc a to i po jeho odchodu do sousedních Ledenic.⁷¹ Více o jeho osobnosti pojednávám v sedmé kapitole.

Od 24. ledna 1900 administroval farnost Antonín Lakmajer⁷² až do 1. března 1907, kdy odešel do Horního Ročova. Z farní kroniky⁷³ se dozvídáme, že A. Lakmajer přijel ve čtvrtek 25. ledna odpoledním vlakem za deštivého, ošklivého počasí. Na začátku městečka jej již očekávala především školní mládež a učitelé s obecním zastupitelstvem, odtud se společně odebrali do kostela. F. J. Kroiher ho charakterizuje jako pečlivého, tichého, skromného a u lidí oblíbeného kněze, který i přes svou dobrotu mnoho vytrpěl.⁷⁴ O jeho odchodu se mnozí farníci dozvěděli až

---

⁶⁸ Srov. PLETZER, K. Rozvíjení Žižkovské tradice. In *Borovany*, 127-130.

Dále srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 88.

⁶⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 157.

⁷⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 154.

⁷¹ Srov. *Farní kronika*, s. 198, 201, 225.

⁷² Srov. dopis biskupské konzistoře v ČB Novohradskému vikariátnímu úřadu a c. k. okresnímu hejtmánství v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1900. SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně Borovany (Forbes) 1900-1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

Dále srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 85.

⁷³ Viz *Farní kronika*, s. 158

⁷⁴ Tamtéž, s. 163.

během krátkého rozloučení při ranních bohoslužbách v neděli 10. března 1907, po kterých odjel A. Lakmajer na nové působiště. Lidé tím byli zaskočeni, dodatečně se na faře vyptávali na jeho novou adresu.⁷⁵ Na nepříznivé poměry pro duchovenstvo té doby upozorňuje F. J. Kroiher ve *Farní kronice*. Na český episkopát byl veden nátlak od ostatních rakouských diecézních biskupů a snad i z Říma, čímž byly kladeny překážky Zemské jednotě duchovenstva. F. J. Kroiher píše o neupřímném a nespravedlivém boji, který skončil smrtí českobudějovického biskupa,⁷⁶ *nepřítele všeho násilného zastrašování*.⁷⁷ Zemská jednota katolického duchovenstva byla po pětiletém trvání v únoru 1907 rozpuštěna c. k. místodržitelstvím.⁷⁸

Jak už jsem se zmínila v předchozích kapitolách, borovanská fara byla a je poměrně velká, z toho důvodu poskytovala dostatek prostor i pro jiné nájemníky. V zimě 1903 se přistěhoval na odpočinek do kaplanky jílovický dp. farář a biskupský notář Vojtěch Lexa.⁷⁹

Nový duchovní správce, Václav Šílený přišel do Borovan 7. srpna 1907,⁸⁰ spravoval farnost až do své smrti v roce 1944. Na toto místo byl vybrán ze 6 uchazečů, mezi nimiž byl i dosavadní borovanský kaplan F. J. Kroiher.⁸¹ Také o tomto dlouholetém borovanském duchovním správci se zmiňují v samostatné kapitole *Osobnosti první poloviny 20. století*. Během jeho působení v roce 1910

---

⁷⁵ *Farní kronika*, s. 163.

⁷⁶ Biskup Martin Josef Říha zemřel 7. února 1907.

Srov. např. WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 23.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 163.

⁷⁷ Viz *Farní kronika*, s. 166.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 163-171.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 240-241

⁷⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 159.

⁸⁰ Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 85.

Farní kronika, s. 171.

Ordinariátní list diecéze čes.-budějovické za rok 1907, České Budějovice : Biskupské knihtiskárny, 1907, č. 9-10, s. 40, 84.

⁸¹ Srov. Seznam žadatelů o farní obročí v Borovanech. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

odešel dosavadní kooperátor F. J. Kroiher na vlastní žádost na dovolenou.⁸² Pracoval v Ústřední jednotě hospodářské v Praze a do Borovan pouze občas dojížděl. Na jeho místo byl, na žádost V. Šíleného,⁸³ dosazen nový kooperátor František Petržílek.⁸⁴ F. J. Kroiher se vrátil roku 1912 a zůstal v Borovanech až do svého přeřazení do sousedních Ledenic v roce 1914. F. Petržílek se měl vrátit na své předchozí místo do Bílska, ačkoliv velmi prosil biskupskou konzistoř o upuštění od dalšího přeřazování. (Za svých sedmnáct let kněžského života vystřídal osm kaplanských míst, zřejmě z důvodu své plaché povahy.)⁸⁵

2.1.3 Farnost od počátku století do roku 1914

Od obnovy lidových misií v roce 1899⁸⁶ se zřejmě z důvodů střídání duchovních správců a válečných událostí žádné další větší mimořádné duchovní akce nepořádaly, alespoň *Farní kronika* o nich mlčí. Naopak časté jsou zde zmínky o nepříznivých církevních a politických událostech doma i v zahraničí, o špatných přírodních podmínkách, neštěstích či katastrofách.

Již na začátku století se pokoušel duchovní správce zrušit poplatky za rezervování míst v kostelních lavicích, v té době běžné i v okolí. Nakonec rozhodnutím patronátního úřadu – Schwarzenberků zůstalo vše při starém a jako

---

⁸² Srov. Dopisy c. k. místodržitelství pro království české z roku 1910 biskupské konzistoři v ČB a biskupské konzistoře F. J. Kroiherovi, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

⁸³ Mimo jiné pro špatný zdravotní stav nestačil na správu borovanské farnosti sám V. Šílený. Srov. Dopis V. Šíleného biskupské konzistoři v ČB ze dne 11. 6. 1910, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

⁸⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 171.

Dále srov. Dopis biskupské konzistoře v ČB novohradskému biskupskému vikariátnímu úřadu ze dne 1. 8. 1910, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

⁸⁵ Srov. Dopis F. Petržílka biskupské konzistoři v ČB ze dne 11. 7. 1912 a odpověď biskupské konzistoře, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

Farní kronika, s. 173.

Kněžská matrika 1825-1900, nestránkováno, uložena v budově českobudějovického biskupství.

⁸⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 157.

vzor bylo předloženo vybírání těchto poplatků v Třeboni.⁸⁷ Nový farář V. Šílený tento nešvar s kostelními sedadly, za která si místní lidé platili nemalý obnos (75, 56 K), brzy řešil znovu. Nikdo nepustil na své místo ani staré a nemocné lidi. Zemřel li někdo, často už bylo místo odkázané jiné osobě nebo se o ně lidé i poprali. Dle zprávy V. Šíleného připadalo na 300 sedadel v kostele přes 2 000 farníků. Proto od 1. ledna 1911 prosadil nový řád, díky němuž se místa zpřístupnila komukoliv. Samozřejmě nové pořádky nemívají vždy kladný ohlas, a tak se stížnost na ně dostala i na biskupskou konzistoř. Z dalšího šetření celé záležitosti vyplývá, že rozruch brzy ustal, jistě i pro bezúhonnost a oblibu V. Šíleného, kterou si brzy u osadníků získal.⁸⁸

Svátost biřmování zhruba stovce biřmovanců přijel 28. května 1912 do místního kostela udělit biskup Josef Hůlka. K jeho uvítání byly postaveny slavobrány a pozvány všechny místní spolky.⁸⁹ K významným událostem této doby patřily i 2 pohřby. Mnoho lidí se zúčastnilo pohřbu dp. J. Šínka 17. ledna 1901, stejně jako pohřbu dp., biskupského notáře Vojtěcha Lexy, který byl pochován 5. 7. 1905 v Borovanech za účasti vikáře J. Zemana z Olešnice a mnoha dalších kněží.⁹⁰

Jak asi vypadala správa chrámového kůru a sakristie? Z poloviny 19. století je dochován repertoár chrámové hudby. Tehdy byl varhaníkem v Ledenicích a v Borovanech p. učitel Müller.⁹¹ Chrámovou hudbu obstarával na počátku 20. století místní řídicí učitel, tč. Jan Dráb až do své smrti roku 1908.⁹² Po jeho smrti řešil patronátní úřad případ nevyhovujícího ředitele kůru R. Netáhlíka,

---

⁸⁷ Srov. Dopis patronátního úřadu z Třeboně Borovanskému farnímu úřadu z 18. 1. 1901. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

⁸⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 171.

Korespondence biskupské konzistoře. SOA Třeboň, BA ČB, Zprávy farářů o farnosti a o poměrech ve farnosti, 1911-1913, sign. I-G-6, kart. 983.

⁸⁹ Podle Matriky biřmovanců bylo poslední biřmování v Borovanech v roce 1894. Pokud tedy nepočítáme biřmování 2 borovanských žen v roce 1921, které zřejmě proběhlo při jiné příležitosti. Srov. Matrika biřmovanců 1750–1939. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Matrika biřmovanců 1750–1939, inv. č. 3, sign. I b 1, kniha 3.

Dále srov. *Obecní kronika č.1*, s. 94.

⁹⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 157.

⁹¹ Srov. HORYNA, M. Hudba v historii Novohradska. In *Novohradské hory*, s. 609.

⁹² Srov. *Farní kronika*, s. 161.

zatímního správce borovanské školy.⁹³ K nápravě došlo až nástupem nového řídicího Jana Petříka, dosavadního řídicího v Besednici. Podle V. Šíleného se pod jeho vedením zpěv na kůru značně zlepšil. Přesto však panovaly obavy, co nastane po jeho odchodu do penze.

Odměna ředitele chrámového kůru byla na základě sdělení patronátního úřadu 230, 57 K a na zvláštní žádost patronátní úřad přidával cca 205 K. Kostelník dostával pouze 60 K, k nimž mu místní duchovní správce přispíval určitým procentem z kostelních sbírek a jinými přídávky. Tyto nízké příjmy byly i důvodem proč zvažoval místní kostelník složení své služby.⁹⁴ Nesmíme přitom zapomínat na četnost tehdejších bohoslužeb a pravidelné ruční zvonění minimálně třikrát denně, které kostelník obstarával. Při tzv. velké nedělní mši sv. bývala zpívána latinská mše až do doby po roce 1918, kdy sílily snahy o uplatnění národního jazyka při bohoslužbách.⁹⁵ Na žádost Jednoty hudebních stavů byla v pražské arcidiecézi povolena zákonitá dovolená varhaníkům a ředitelům kůru, o jejíž délce rozhodoval místní duchovní správce. Stejně tak byl příslušný duchovní správce oprávněn žádat na varhaníkovi zajištění vhodného zástupce na jeho útraty.⁹⁶

Za působení A. Lakmajera byl pronajat hostinský pokoj na faře Raiffeisence, údajně bez právního podkladu, která se po několika letech přestěhovala do obecního domu na náměstí.⁹⁷

V roce 1901 byly opraveny varhany. Na začátku století proběhly nezbytně nutné opravy kaple a kostela v ceně něco málo převyšující 1 000 K a o několik let později za zhruba 3 170 K. V červenci 1903 se po velkém krupobití konaly

---

⁹³ Srov. Dopis knížecího schwarzenberského patronátního úřadu v Třeboni Farnímu úřadu v Borovanech č. 4153, ze dne 19. 11. 1909. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Korespondence farního úřadu, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

⁹⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 174.

Dále srov. Dopis Knížecího schwarzenberského patronátního úřadu Farnímu úřadu v Borovanech č. 4302, ze dne 22. 10. 1908. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Korespondence farního úřadu, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

⁹⁵ *Farní kronika*, s. 277.

⁹⁶ Srov. Dopis Kníž. arcib. konsistoře v Praze Jednotě hudebních stavů ze dne 15. 7. 1912. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1915, sign. č. VII-D-1, kart. 1685.

⁹⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 174.

charitativní sbírky bez valného úspěchu. Zato sbírka na obrazy nové křížové cesty, vyhlášená 8. prosince 1903, vynesla ani ne za měsíc 1200 K. Obrazy J. Hlávky pak byly pověšeny a posvěceny v březnu 1904 na Smrtnou neděli. V roce 1903 byla také pořízena nová věčná lampa darem místní dobrodinky. V květnu 1903 byl dán na chodbu nový kříž. Nové bohoslužebné oděvy si často pořizoval místní duchovní správce na vlastní náklady. Zůstatky ze sbírek bývaly připisovány na účet v místní Raiffeisence.⁹⁸

V roce 1910 přispělo ministerstvo Kultu 3 600 K na opravu fresek v kupoli u hlavního oltáře a obrazů Imaculáty a sv. Josefa, podařilo se získat i peníze na opravu hlavního oltáře za finanční podpory patrona, knížete Jana Schwarzenberka a F. J. Kroihera.⁹⁹ Před samotnou opravou kostela nechal dp. V. Šílený otevřít kryptu, která se nachází pod presbytářem a částečně i lodí kostela. Jde vlastně o krypty dvě, pánů Kořenských z Ostrolovského Újezda a augustiniánských řeholníků.¹⁰⁰ Zájem o její prohlídku byl velký, přesto kněz varoval případné své nástupce před podobným krokem, zřejmě pro neuctivost živých k mrtvým.¹⁰¹

Dále byly v roce 1910 za 255 K opraveny varhany (pořízeny nové klaviatury) a koupeno nové náhradní ciborium. Staré vzácné ciborium z roku 1685¹⁰² bylo z bezpečnostních důvodů uschováno na faře.¹⁰³ Od roku 1912 byl kostel pojištěn proti krádeži. V roce 1913 oznámilo zdejší Živnostenské společenstvo, že ruší obstarávání nebes při církevních průvodech. Co bylo příčinou tohoto kroku, *Farní kronika* nezmiňuje.¹⁰⁴

---

⁹⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 160-162.

Dále srov. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kniha kostelních účtů 1881–1948, inv. č. 46, sign. III a 2, kniha 33.

⁹⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 172.

Dále srov. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

Obecní kronika č.1, s. 100.

¹⁰⁰ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 51.

¹⁰¹ Srov. *Farní kronika*, s.173

¹⁰² Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 51.

¹⁰³ Srov. *Farní kronika*, s. 173-174.

Dále srov. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

¹⁰⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 174.

2.2 Borovany v době I. světové války

Během války se v Borovanech vystřídalo hned několik kaplanů. 1. května 1914 byl dosavadní kooperátor F. J. Kroiher jmenován administrátorem v blízkých Ledenicích, jeho slavnostního odchodu se zúčastnilo mnoho lidí. Na uvolněné místo nastoupil mladý František Čapek,¹⁰⁵ rodák z Veleslavína, který si v Borovanech získal mnoho přátel, zvláště pak dětí. V roce 1917 však zemřel na souchotiny. Po něm tu jeden rok působil jako kaplan Matěj Farka, po jehož odchodu zde zůstal na delší čas synovec dp. V. Šíleného Jan Sukdol.¹⁰⁶

Do války bylo v roce 1914 povoláno 58 mužů z Borovan ve věku do 42 let. Odvody pokračovaly i v následujícím roce.¹⁰⁷ Povolání se týkalo i místního kostelníka Arnošta Malíka. Proti tomuto rozhodnutí se marně odvolával duchovní správce, upozorňuje příslušné orgány na jeho nepostradatelnost i co by jediného hrobníka.¹⁰⁸ Po válce se A. Malík vrátil jako legionář z italské fronty.¹⁰⁹ První světová válka si vyžádala celkem 35 borovanských životů. Jména padlých vojáků jsou na pomníku blízko tzv. starého hřbitova. Tento pomník, dílo táborského sochaře Jana Vítězslava Duška, byl původně odhalen roku 1938 na náměstí.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 173.

Dopis biskupské konsistoře biskupskému vikariátu v Olešnici ze dne 1. 5. 1914. SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

¹⁰⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 173.

¹⁰⁷ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*.

Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 100.

¹⁰⁸ Srov. Dopis Farního úřadu Borovany k. k. Bezirkshauptmannschaft (c.k.okresnímu hejtmanství) ze 13. 9. 1915. SOkA ČB, fond Farní úřad Borovany, Korespondence farního úřadu, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

¹⁰⁹ Z rozhovoru s J. Malíkem 9. ledna 2009.

Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 120.

¹¹⁰ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 54.

Dále srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 197-204.

Jména a osudy padlých jsou uvedeny i ve *Farní kronice* s. 185-187 a v *Obecní kronice č. 1*, s. 201-204.

Fotografie pomníku v příloze č. XIV.

K válečným útrapám samozřejmě patřila i chudoba a nedostatek. Lidé byli nuceni šetřit potravinami, vytápěním apod., k čemuž byli vyzýváni i v kostele.¹¹¹ V roce 1915 byl starosta nucen žádat c. k. okresní hejtmánství o přiděl obilí, protože někteří obyvatelé již neměli žádnou zásobu. Jeden obyvatel bez vlastních zásob měl nárok na 1 kg mouky případně 1,4 kg chleba na týden. Bochník chleba stál 80 haléřů.¹¹² Naopak v lednu, v březnu i v květnu 1917 došlo k rekvizici obilí. Úředním komisařem a vojáky byly prohledávány domy a zabaveno vše, co přesahovalo úředně vypočítané gramy potřebné na výživu člověka – obilí, mouka, cukr, káva a cikorka.¹¹³ Farnost v tomto období postihlo také několik požárů, převážně hospodářských budov.¹¹⁴ Na podzim 1918 řádila v Borovanech tzv. španělská chřipka, která si vyžádala 19 obětí, přitom průměrná roční úmrtnost se pohybovala kolem 30 osob.¹¹⁵

Během války bylo povoleno svítit ve Věčném světle petrolejem. V Borovanech se tak svítilo od r. 1916 až do roku 1925. Jako i v jiných farnostech došlo k zabrání kostelních zvonů pro válečné účely.¹¹⁶ 14. února 1917 byly odvezeny zvony Sv. Václav, Sv. Maria a umíráček. 21. srpna téhož roku odnesl oddíl vojáků bez jediného protokolu další zvon – Sv. Josefa. Až na největší a nejstarší zvon z roku 1498 byly zabaveny všechny zvony, za něž farnost obdržela 2 092 korun rakouských. Měly být zabráný i provazy od zvonů, k tomu již však nedošlo.

Ve *Farní kronice* jsou původní zvony popsány takto: „*Největší zvon, průměr 104 cm, výška 84 cm, váha 620 kg, má nahoře nápis písmem gotickým: Anno*

---

¹¹¹ Srov. Dopis c. k. místodržitelství pro království České Biskupské konsistoři v ČB ze dne 10. 3. 1915. SOA Třeboň, BA ČB, Zprávy farářů o farnosti a o poměrech ve farnosti 1914-1915, sign. I-G-6, kart. 984.

Dále srov. Oběžník. SOA Třeboň, BA ČB, Zprávy farářů o farnosti a o poměrech ve farnosti, 1916-1917, sign. I-G-6, kart. 985.

¹¹² Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 100.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 105.

¹¹⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 176.

¹¹⁵ Srov. tamtéž, s. 185.

¹¹⁶ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 105.

Dále srov. Protokoll über die Glockenabnahme. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo actava (1498) anno ad honorem summe trinitati individue unitati – dole je jméno mistra Joannes Cantarista. Jako jediný zvon, který nám zůstal po válečných rekvizicích. Netroufali si na něj pro ctihodné stáří jeho. Ale nad tím byl vynesena ortel, měl býti také zabrán. Rychlé zakročení a zakročení poslance Dr. Isidora Zahradníka ho zachránilo. Konečně došel telegram: Die Glocke bleibt.

Ostatní zabrané zvony jsou Sv. Václav z roku 1431 přelit 1890, průměr 78 cm, váha 260 kg. Nápis měl: Anno Domini MCCCCXXXI uni fusa est campana in honorem st. Wenceslaw. Kolem reliéfu Ukřižovaného byl drobný nápis: Ovis omnes, dui transilis figuram, conspicite memores mei semper sitis mundus nuve despiciate. Proti reliéfu na druhé straně byl obraz sv. Václava a nápis: Přelili léta Páně 1890 A. Perner a syn v Budějovicích.

Sv. Maria, průměr 64 cm, váha 155 kg s nápisem: Ave Maria, gracia plena, Dominus tecum. Přelili léta Páně 1890 A. Perner a syn v Budějovicích. Na jedné straně byl reliéf P. Marie stojící na Zeměkouli s hadem, na druhé Schwarzenberský znak.

Sv. Josef z roku 1765, průměr 54 cm, váha 95 kg. Nápis: Goss mich Antoni Pegl in Budweis anno 1765.

Umíráček zavěšený nad kaplí Škapulířovou, váha 15 kg. Nápis: Anno 1768.¹¹⁷

---

¹¹⁷ Farní kronika, s. 175.

3 BOROVSANÁ FARNOST V LETECH 1918 – 1938

3.1 Konec války a vznik Československa

3.1.1 Dosažení samostatnosti

Zpráva o pádu Rakouska - Uherska dorazila do Borovan již 28. října 1918.¹¹⁸ Vznik samostatného státu oslavili místní občané hned následující den slavnostním průvodem. Oslavy však vyvrcholily až 8. listopadu 1918 připomínkou památky bitvy na Bílé Hoře. Tomuto svátku je v obecní kronice věnováno hned několik stran.¹¹⁹ Přestože byl všední den, nikdo nepracoval, lidé vyvěsili na domy prapory. V předvečer slavnosti pálili na louce za zámeckou zahradou zbytky věcí připomínajících Rakousko – Uhersko. Samotná slavnost začala ráno slavnostním krojovaným průvodem za účasti všech spolků od Žižkova pomníku na náměstí do kostela, kde se konala slavná bohoslužba. Po mši sv. obešel průvod opět obě náměstí k Žižkovu pomníku, kde se uskutečnil tzv. tábor lidu, na kterém měl projev o významu říjnových událostí a utrpení národa v rakousko-uherském područí starosta František Malík. Na závěr zazněla státní hymna. Součástí slavnosti byla i přednáška ing. Karla Bukovského o vývoji českých dějin.¹²⁰

První obecní volby a kulminace nedostatku na jaře 1919 vyvolala vznik občanských komisí rekvírujících zatajené obilí a konající prohlídky domácností jako prevenci před rabováním. Kontrolní hlídky v Borovanech, které měly za úkol zabránit vývozu potravin a cenných věcí za hranice, organizovali místní sokolové.¹²¹ Poukázky na potraviny se pohybovaly v hodnotě 20 haléřů až 5 korun.¹²² Protože se množily krádeže liturgických nádob, uchovávaly se všechny, až na náhradní ciborium, ve farním bytě. Jak bylo uvedeno výše, vzácné ciborium bylo schováno již před válkou.¹²³

---

¹¹⁸ Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 389.

¹¹⁹ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 112-115.

¹²⁰ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171. *Farní kronika*, s. 187.

Obecní kronika č.1, s. 112-115.

¹²¹ KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171.

¹²² Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 390.

¹²³ Srov. *Farní kronika*, s.174, 258.

3.1.2 Antikatolické reakce

V reakci na stržení mariánského sloupu v Praze a následné protináboženské běsnění několikrát opakoval dp. Václav Šílený z kazatelny Riegrova slova: „*Aby nás Pán Bůh při zdravém rozumu zachovati ráčil.*“¹²⁴ Roku 1920 byla pořádána všemi místními stranami společná oslava výročí vzniku republiky, kde vystoupil ostře proti katolické církvi bývalý učitel a funkcionář (spolku) Volné myšlenky Müller. Když se snažil kaplan J. Sukdol, co by zástupce lidové strany, ohradit proti tomuto napadání, bylo mu chováním agrárního dorostu zabráněno dále mluvit – zmocnili se vozu, který sloužil jako řečniště.¹²⁵

V neděli 22. května 1920 se konala na dolním náměstí první mše Církve československé, kterou sloužil duchovní z Trhových Svinů. K této církvi se podle borovanského kronikáře hlásilo asi 40 místních lidí z národně sociální strany. Mezi sympatizanty patřily i některé katolické ženy.¹²⁶

Během sčítání lidu v roce 1921 nastala v republice ještě větší agitace k odpadu od víry, podporována, podle mínění místního duchovního správce, snad odněkud z ciziny. Proti ní vystoupil prof. dr. Pekař, jehož prohlášení zde byla vydána asi ve 100 výtiscích.¹²⁷ Mezi lidmi se rozšiřovaly letáky informující o pravé podstatě nové Církve československé apod.¹²⁸ V Borovanech se uskutečnila agitační schůze u Hofhanzlů, kde měl proslov již dříve zmíněný p.Müller, proti kterému však vystoupil místní občan se slovy: „*Varujte se falešných proroků!*“¹²⁹ Československá církev se nejvíce uchytila v blízkých Trhových Svinech, odkud sem přijížděli sloužit mši sv. buď na náměstí, na Sýmalku nebo na radnici.¹³⁰

---

¹²⁴ Viz *Farní kronika*, s. 187.

¹²⁵ Srov. tamtéž, s. 189.

¹²⁶ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 129.

¹²⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 191.

¹²⁸ Srov. Leták Rady českoslov. katolíků Čs. Republiky v Praze. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1919-1932, sign. č. VII-D-1, kart. 1687.

¹²⁹ *Farní kronika*, s. 192.

¹³⁰ Srov. tamtéž.

Protože se ve školách přestalo modlit před a po vyučování, začaly se v Borovanech sbírat podpisy pro zachování modlitby ve škole. Petice však respektována nebyla a modlitby ve škole přestaly, stejně jako učitelský dozor při náboženských cvičeních a poutích. Byla z dobrovolněna výuka náboženství, účast na bohoslužbách. Další borovanská petice byla sepsána proti uzákonění manželské rozluky. Různé školní organizace kladly důraz na vystoupení svých členů z církve, omezení jejich náboženských aktivit. Také českobudějovická školní organizace Komenský dělala proticírkevní nátlak na učitele, zvláště varhaníky. Neposlušné členy vyloučila. To se týkalo i borovanského řídícího J. Petříka, který přesto hry na varhany nezanechal. K tomu je třeba připomenout řečnické útoky na církve v místních školách, zavedení nového předmětu občanská nauka, časté zkreslování církevních i českých dějin a v té době nového pohledu na počátky lidstva.¹³¹

Pro ilustraci, k jakým změnám došlo uvádím z období před I. světovou válkou částečný opis Bohoslužebného řádu pro katolickou mládež škol obecných a měšťanských v království Českém (citované nařízení se týkalo dětí katolického vyznání): „...*Před vyučováním i po něm dopoledne i odpoledne modlí se žactvo s přítomným učitelem modlitbu duchovní vrchností předepsanou, tj. Otče náš a Zdrávas Maria.*

...školní dívky se zúčastní služeb Božích na počátku a na konci školního roku...Služeb Božích v neděli a ve svátky, kromě Vánoc, Velikonoc, Letnic a v den dušiček dopoledne účastní se děti od 3. školního roku počínaje takto: Z místa, kde se farní kostel nalézá a ze sousedních obcí, odkud chodí děti do školy tam, kde se služby Boží konají. Nepřítomnost dětí v tuhých mrazech a špatném počasí, pak těm jež nemají řádné obuvi a obleku jest omluvena. ...Výkaz o návštěvách kostela vede si katecheta na zvláštním archu, který si vloží do výkazu. ...Školní děti jdou od 3. školního roku třikráte do roka ke sv. zpovědi a sv. přijímání, přičemž jest buď jeden den nebo dva půldny prázdné. ...“¹³²

¹³¹ Srov. *Farní kronika*, s. 188-189.

¹³² Bohoslužebný řád pro katolickou mládež škol obecných a měšťanských v království Českém. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1911-1913, sign. č. VII-D-1, kart. 1685.

K většímu proticírkevnímu tlaku v Borovanech došlo po odchodu řídícího J. Petříka do výslužby. Místo řídícího, které bylo dvě léta neobsazeno dostal v létě 1927 Alois Zimmermann z Olešnice, „pravý typ popřevratového učitele, bez vyznání, předák hasičské župy a činný v Sokole.“¹³³ Byl zde rok starostou Sokola, poté ho však odvolali. Děti za účast na křížových průvodech nechával po škole, podobně bránil dětem v pouti ke Sv. Trojici u Trhových Svinů, i když pro to neměl nejmenší opodstatnění.¹³⁴ Nepomohlo ani zastání u inspektora, účast dětí na církevních obřadech v době vyučování poklesla.¹³⁵

V roce 1933 bylo za účast na římovské pouti (děti měli účast povolenou Rozhodnutím Zemské školní rady z roku 1929), při které vycházelo procesí již v sobotu ráno, potrestáno 22 dětí dvojkou z mravů, v následujícím roce 5 dětí. Zajímavý byl i průběh konference v červnu 1933, která měla řešit nespravedlivé hodnocení chování dětí. Pozvaný inspektor z Českých Budějovic před samotným hlasováním odjel. Chlapcům byla odhlasována jednička z mravů a děvčatům dvojka. Protože se toto rozhodnutí ukázalo jako nespravedlivé, dostaly všechny „provinilé“ děti dvojky z mravů. Spor vyřešil teprve odchod pana řídícího do penze.¹³⁶

3.2 Obyvatelstvo a obec mezi dvěma světovými válkami

3.2.1 Politické rozvrstvení obyvatelstva

Obecních voleb v červnu 1919 se účastnily dvě kandidátky: národní socialisté a společná kandidátka zbývajících stran. Nejvíce - 8 postů získala agrární strana, lidová pak 1 post, který zastával kostelník Arnošt Malík.¹³⁷ K prvním činům nového obecního zastupitelstva patřilo odmítnutí placení fundační mše sv. Asi v roce 1805 se obec po rozsáhlém požáru¹³⁸ zavázala platit tzv. fundační, zpívanou

---

¹³³ Viz *Farní kronika*, s. 193.

¹³⁴ Účast byla dětem povolena již v roce 1904 c. k. Zemskou i okresní školní radou.

¹³⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 194.

¹³⁶ Srov. tamtéž, s. 223-225.

Rozhovory s M. Frelichovou a M. Linhartovou uskutečněné v roce 2009.

¹³⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 190.

¹³⁸ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. s. 26.

mši svatou na památku tohoto neštěstí a pro ochranu před neštěstím jiným, každý rok v druhý svátek velikonoční.¹³⁹

Volby do Národního shromáždění v dubnu 1920 vyhrála v Borovanech opět jednoznačně agrární strana. Lidová strana, jejímž zakladatelem v Borovanech byl tehdejší kaplan J. Sukdol, získala necelých 10 % borovanských hlasů (čtvrté místo). Také v roce 1925 byli nejsilnější stranou v Borovanech agráři, stejně jako v dalších volbách roku 1929 a 1932, počet voličů této strany však postupně klesal. Naopak strana lidová získala roku 1925 21,2 % hlasů a o čtyři roky později 16,1 %. Politické rozvrstvení obyvatelstva bylo jistě odrazem sociální skladby obyvatelstva, které se hlásilo převážně k zemědělskému povolání. I lidé živící se řemeslem vlastnili svá políčka a malá hospodářství.¹⁴⁰ Svůj vliv měly také osobnosti F. J. Kroihera a J. Sukdola, zastávající agrární a lidové strany. Ve volbách do obecního zastupitelstva v květnu 1938 zvítězili tradičně agráři, lidovci získali 4 posty.¹⁴¹

3.2.2 Demografický obraz obyvatelstva

Jako jinde v okolí, vlivem války a stěhování, došlo v Borovanech k úbytku obyvatelstva.¹⁴² Nepříznivý vliv následků 1. světové války, vzniku hranic mezi Československou republikou a Rakouskem, hospodářské krize na počátku 20. století a ve třicátých letech 20. století byl v Borovanech brzy eliminován rozvojem těžby křemeliny.¹⁴³

Při sčítání lidu v roce 1921 tak bylo v Borovanech a přilehlých obcích 2 210 katolíků a 108 jinověrců. V samotných Borovanech žilo 1 107 obyvatel, z toho

---

¹³⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 190.

¹⁴⁰ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 172-173.

¹⁴¹ Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 395.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 252.

¹⁴² Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171.

¹⁴³ Srov. MIČKOVÁ, K. Využívání krajiny. In *Novohradské hory*, s. 109.

1 034 katolíků.¹⁴⁴ Přitom v Trhových Svinech bylo 1596 katolíků, 1626 hlásících se k Církvi československé a 40 bez vyznání. Obdobně na tom byla i Besednice.¹⁴⁵

V prosinci 1930 bylo v Borovanech napočteno 1 130 osob. Z toho 1 125 české národnosti a 5 německé, podle státní příslušnosti však 10 Rakušanů, 1 116 Čechoslováků, 3 Rusové a 1 Američan. K římskokatolickému náboženství se hlásilo 1 067 lidí, 29 k Církvi československé, 10 k českobratrské, 2 byli metodisté a 22 bez vyznání.¹⁴⁶ Spolu s okolními obcemi byl počet osob 2 338, z toho 2 230 katolického vyznání. Rozdíl byl tedy stejný jako při předchozím sčítání. V. Šílený však poznamenává, že po vzniku samostatného státu se většina odpadlíků vrátila zpět ke katolické církvi.¹⁴⁷ Došlo však k přistěhování mnoha nových občanů, včetně lidí jiného vyznání. V posledním desetiletí, mj. zásluhou pozemkové reformy a rozvoje továrny Calofrig, také výrazně vzrostl počet nových domů v Borovanech a okolí. V samotných Borovanech přibýlo 31 nových domů a vil.¹⁴⁸

3.2.3 Rozvoj obce

V roce 1920 vznikla spojením několika společností akciová společnost Calofrig, zřejmě nejvýznamnější průmyslový podnik v oblasti Novohradských hor a podhůří. Již v následujícím roce byla dokončena stavba továrny.¹⁴⁹ Bohužel první léta provozu jsou spojená i s mnoha těžkými úrazy při práci.¹⁵⁰

---

¹⁴⁴ Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 127.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171.

¹⁴⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 192.

¹⁴⁶ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 168.

Farní kronika, s. 212.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171.

SASSMANN, A. Tři sondy do národnostního vývoje. In *Novohradské hory*, s. 340.

¹⁴⁷ Srov. *Farní kronika* s. 212.

O četných návratech do církve ve 20 letech svědčí i Korespondence farního úřadu In SOkA České Budějovice, Farní úřad Borovany, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

¹⁴⁸ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 177.

¹⁴⁹ Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 127.

NIKRMajer, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 391.

¹⁵⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 183.

KADLEC, F. Z dějin podniku Calofrig a jeho dělnického hnutí. In *Borovany*, s. 191-192.

Ve 20. letech se v kraji objevili první koncesionáři rozhlasu.¹⁵¹ Velkou investicí té doby byla elektrifikace obce. Se stavbou hlavního vedení z mydlovarské elektrárny se začalo v létě 1923. A v prosinci stejného roku již svítily v obci první žárovky.¹⁵²

Pozemková reforma ve 20 letech se dotkla i Borovan a blízkého okolí.¹⁵³ Pozemky i lesy schwarzenberského panství byly zčásti rozděleny mezi drobné uchazeče a zčásti vznikl zbytkový statek, který připadl legionáři Čejkovi z československé církve. Vyrostlo mnoho nových domků, nějaké pozemky dostal i Sokol. Rok 1925 přinesl několik živelných pohrom, při nichž přišli o život 2 místní lidé.¹⁵⁴ V roce 1929 navázaly Borovany autobusové spojení linkou z Třeboně do Borovan a na náměstí se objevila první benzínová čerpací stanice.¹⁵⁵

Třicátá léta byla ve znamení hospodářské krize a zhoršené politické situace. Investice obce měly charakter nouzových prací, řešící omezenými prostředky nedostatek pracovních příležitostí. Patřily sem především stavby a opravy cest, kanalizace a pokládání dlažby od náměstí k vodárně.¹⁵⁶ Opět se objevily poukázky na potraviny v hodnotě 10 – 20 Kč a vaření polévek pro školní děti.¹⁵⁷

Růst obce si vyžádal v roce 1931 stavbu první vodárenské věže.¹⁵⁸ S její výstavbou souviselo i nové uspořádání přilehlých parcel. Při té příležitosti byla Čeňku Kubíčkoví prodána parcela se stávající kapličkou a novému majiteli byla uložena povinnost se u tuto památku starat.¹⁵⁹

---

¹⁵¹ Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 394.

¹⁵² Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 181.

¹⁵³ Srov. tamtéž, s. 173-179.

¹⁵⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 183.

¹⁵⁵ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 171, 181.

SASSMANN, A. Tři sondy do národnostního vývoje. In *Novohradské hory*, s. 340.

¹⁵⁵ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 177.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 183.

¹⁵⁷ Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 394.

¹⁵⁸ Srov. KOVÁŘ, D.; MÖRTL, P. Technické památky. In *Novohradské hory*, s. 552.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 208.

¹⁵⁹ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 175.

Dále srov. http://www.borovany-cb.cz/html/sacral/sacral_index.htm.

Při pokračování prací na obecním vodovodu byly na náměstí odkryty do té doby neznámé podzemní chodby. Chodby byly vyhloubeny v zemi a vedly k místnosti s kruhovým půdorysem. Jak se později ukázalo, šlo zřejmě o úkryty pro lidi

a potraviny zbudované během válek především pak během třicetileté války. Podobných úkrytů bylo v Borovanech jistě víc. Často se i kronikáři zmiňují o zazdívání cenností a potravin ve válečných obdobích. Nepotřebné kašny, jako pozůstatky vodovodu z roku 1473, byly odstraněny o 5 let později (1935).¹⁶⁰ Do dnešní doby se dochovala pouze kašna na zámeckém nádvoří.

3.2.4 Rok 1938

V letech 1936 - 1938 dochází k výstavbě československého opevnění. Jižní pásmo, které se stavělo až od léta 1938, zasahovalo do katastrálního území Borovan, konkrétně podél toku říčky Stropnice. Na obecní úřad docházely tou dobou četné žádosti o ubytování vojska.¹⁶¹ Stavbou bunkerů bylo pověřeno vojsko, ale na dopravě materiálu se značnou měrou podíleli i místní sedláci se svými koňskými povozy. Stavby se většinou nalézaly v polích, dopravit těžký materiál na určené místo nebylo lehké. „*Ačkoliv tedy staveniště samo příliš prostoru nezabralo, celé okolí bylo rozbrázděno od kol povozů. Majitelům měla být škoda zaplácena až při vyúčtování, po Mnichovu. Sedláci dostali za svou práci zapláceno hned a velmi dobře.*“¹⁶²

Ve *Farní kronice* jsou události roku 1938 popisovány takto: „*Po březnovém anšlusu Rakous k rajchu nebylo stále klidu, na náš národ valily se pohromy jedna za druhou, jedna horší než druhá: Mnichov na podzim 1938. ... Sudetoněmecká strana Henleinova pracovala vyloženě protistátně a plánovitě připravovala odtržení*

---

¹⁶⁰ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*.

Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 169-170.

¹⁶¹ Srov. KOVÁŘ, D.; MÖRTL, P. *Technické památky*. In *Novohradské hory*, s. 554.

NIKRMÁJER, L. *Od vzniku ČSR do roku 1938*. In *Novohradské hory*, s. 396-397.

Farní kronika, s. 210.

¹⁶² SALÁK, P. *Lehké opevnění z 1. republiky na katastru města Borovan*. České Budějovice, 1995. Seminární práce z dějepisu. Gymnázium Č. Budějovice. s. 9.

od republiky, i jinak pokojné německé obyvatelstvo na Šumavě soustavně rozeštváno. A tak již 21. května 1938 dochází k první mobilisaci ...Byla neděle a my měli první svaté přijímání školních dětí. Už v době květnové mobilisace zřízena byla na zdejší věži stálá vojenská pozorovatelná, kde ve dne v noci byly vojenské hlídky, ve farském pokojíku byla kancelář, vojáky obsazeno celé pásmo krytů ...Obsazení věže potrvало asi měsíc ...v září, opět mobilisace, kolem sv. Václava situace nejnapjatější, opět hlídky na věži, ani nemohlo se zvonit velkým zvonem a Václavem, poněvadž tam trvale byli zařízení vojáci. Na sv. Václava nemohli ani věřící do kostela. Musili pracovat na stavění překážek. Most pod Borovany podminován. Jednoho dne obecní strážník vybuchoval: Tímto okamžikem zastavuje se všechna práce, kdo má zdravé ruce nechť jde pracovat na opevňovacích pracích! ...Tehdy zazdili jsme cennější věci z kostela pod věží, mnozí chystali se stěhovat. ...Od té doby denně po mši svaté ozýval se v našem kostele chorál svatováclavský, i dál po celou okupaci, od r. 1938 v říjnu, když večer zazvonilo klekání, věřící scházeli se do chrámu Páně na růženec, zpívány mariánské písně a od té doby zůstalo podnes, poslední léta připojováno svátostné požehnání.“¹⁶³

V říjnu 1938 si nadcházející události vyžádali první borovanskou oběť. Stal se jí Martin Macht, otec dvou malých dětí, čerstvě ženatý vdovec, člen obecního zastupitelstva. Jeho vojenskou hlídku přepadla blízko Velešína tlupa ozbrojených nepřátel. Při tomto útoku byl zraněn granátem a vykrvácel. Jeho pohřbu v Borovanech se zúčastnilo hodně vojáků a samozřejmě množství místních lidí včetně krojovaných spolků.¹⁶⁴

3.2.5 Spolkový a kulturní život v obci

Na svátek Zvěstování Panny Marie roku 1919 byla založena Katolická organizace lidová strana. Jejím předsedou se v Borovanech stal nový kaplan J. Sukdol. Většina místních osadníků byla agrárníky či socialisty.¹⁶⁵ V tomtéž roce

---

¹⁶³ Farní kronika, s. 243-245.

¹⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 252.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 189.

byla založena místní organizace Českého svazu včelařů, v dalším roce Spolek pro zbudování Žižkova pomníku v Trocnově.

K dalším spolkům patřila Národní jednota pošumavská, Sokol, Orel, hasičský sbor, baráčníci, jednota železničářů aj. Předsedou střelecké jednoty, založené roku 1926, byl MUDr. František Träger.¹⁶⁶ V srpnu 1925 oslavil místní Zpěvácký spolek Trocnov 50 let svého trvání, při té příležitosti změnil název na Osvětový spolek Trocnov a svůj prapor dosud uchovávaný v kostele jeho členové odnesli.¹⁶⁷ Další, náboženské spolky uvádím ve zvláštní podkapitole věnované farnosti. Různé zvyky a lidové obyčeje té doby se v Borovanech odehrávaly stejně jako jinde v okolí,¹⁶⁸ proto je zde neuvádím. S průběhem masopustu, svateb a jiných tradic je možné se seznámit např. v knize Z. Holuba *Doudlebské nářečí a slovník*.

V žádných soupisech obyvatelstva ani v kronikách jsem nenarazila na záznam o nějaké sektě, která by se v Borovanech uchytila. Pouze v Borovanském zpravodaji z března 2009 je článek o spiritistických seancích nájemkyně schwarzenberského statku M. Wohlrábové, při kterých se scházelo někdy až 30 spiritistů. Článek čerpá z písemně zaznamenaných pamětí pana Václava Šrola, velitele četnické stanice v Borovanech v letech 1919 – 1929. Spiritistické schůzky neměly zřejmě delší trvání, při pozemkové reformě byl schwarzenberský statek rozprodán a paní Wohlrábová se z Borovan odstěhovala.¹⁶⁹

V Trocnově byly na počátku 20. let zahájeny vykopávky¹⁷⁰ a od roku 1919 se zde konaly každoroční poutě. Roku 1922 se trocnovské slavnosti zúčastnil i tehdejší ministr národní obrany F. Udržal, francouzský generál Mittelhauser

---

¹⁶⁶ Srov. NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory*, s. 391.
KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 180.

¹⁶⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 185.

¹⁶⁸ Srov. TYLLNER, L. Lidová píseň, hudba a tanec. In *Novohradské hory*, s. 636, 641-642.

¹⁶⁹ Srov. KADLEC, F. Spiritisté v Borovanském zámku. *Borovanský zpravodaj*, 2009, březen, s. 4-5.

¹⁷⁰ Srov. HEJNA, A. Archeologické výzkumy v Trocnově. In *Borovany*, s. 140-151.

a americká obchodní výprava. Později účast opadla a poutě se konaly po několikaleté přestávce.¹⁷¹

Slavnost čtyřicetiletého trvání hasičského sboru ve třicátých letech byla pojata nejen v tradičním duchu oslavných projevů, ale i jako cvičení obyvatelstva ohroženého válkou. Součástí oslav byla ukázka pohotovosti při cvičném leteckém náletu na Borovany, při kterém vytvářela zvukovou kulisu siréna, provizorně instalovaná na náměstí. Návštěvníci si mohli prohlédnout nejen výstavu místních škol a prodejní výstavu malíře B. Valdaufa, ale i expozici letecké a protiletecké obrany.¹⁷²

V roce 1938 se místní spolky spojily ve snaze postavit společně pomník obětem I. světové války. Jeho slavnostní odhalení však muselo být z důvodu mobilizace odloženo z května až na 7. srpna. Součástí této slavnosti byla i mše svatá sloužená za padlé vojáky.¹⁷³ První pomník padlým byl ve farnosti vysvěcen 6. června 1920 v Ostrolovském Újezdě.¹⁷⁴

3.3 Majetkové a ekonomické poměry farnosti

3.3.1 Pozemková reforma a prodej fary

Zámek s farou zůstal během pozemkové reformy Schwarzenberkům, mj. pro složité vzájemné poměry. Obě budovy byly propojeny a život jejich nájemníků souvisel s užíváním společných prostor. V roce 1921 obývalo zámek 43 občanů, byla zde spolková místnost orelské organizace, sklad piva aj. Další komplikací byl průchod do kostela. Kostel i fara jsou totiž přístupné z nádvoří zámku.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ Srov. *Farní kronika*, s. 192-193

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 181.

¹⁷² Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 187.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 184.

¹⁷³ Srov. *Obecní kronika č. 1*, s. 198-201.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 183.

¹⁷⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 176.

¹⁷⁵ KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 178-79.

Podle údajů z farní kroniky byl od roku 1923 kostel a fara pod státním patronátem bez úředního uvědomění.¹⁷⁶ V říjnu 1923 přišel přípis od Schwarzenberků ohledně postavení fary. Budovy, ve kterých jsou ubytováni duchovní nepřísluší kostelu, ale jsou soukromým vlastnictvím držitele panství J. Schwarzenberka, který je k tomuto účelu ponechává, ale má právo toto povolení kdykoliv odvolat. Tehdejší duchovní správce se snažil skrze biskupskou konzistoř tyto nejisté podmínky změnit, ale nebylo mu vyhověno. V březnu 1925 byla zabrána větší část farské zahrady a přilehlé budovy zámku byly určeny k přestavbě na byty.¹⁷⁷

Na vybídnutí F. J. Kroihera podal farní úřad v červnu 1927 žádost na Ministerstvo zemědělství o zakoupení místní farní budovy, spolu se žádostí, aby nad ní převzalo patronát ministerstvo. To bylo zprvu zamítnuto, kupní smlouva má datum až 9. ledna 1929 a ještě v roce 1931 byly činěny dodatky k této smlouvě ohledně vstupu na farskou zahradu. Budovu koupil F. J. Kroiher za částku 30 000 Kč a následně ji věnoval katolické církvi. I další náklady spojené s převodem fary na nového majitele zaplatil senátor F. J. Kroiher.¹⁷⁸

V přízemí fary byli běžně ubytováni nájemníci, jejichž nájemné přispívalo k opravám a údržbě fary.¹⁷⁹ Nepříliš výhodné bylo umístění těchto bytů, které byly přístupné z křížové (ambitové) chodby, nacházely se tedy v těsné blízkosti škapulířové kaple. Na žádost obce byla v roce 1936 pronajata jedna neobydlená místnost dvěma chudým obecním nájemníkům, kteří však způsobili duchovním správcům nemalé starosti. Ostatní nájemníci na ně podávali stížnosti pro nedodržování čistoty, ničení dřevěné podlahy apod. Protože město nebylo v celé té

---

¹⁷⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 180.

¹⁷⁷ Srov. *tamtéž*, s. 181-183.

¹⁷⁸ Srov. Opis dopisu Zemského úřadu v Praze Ředitelství státních lesů a statků v Třeboni ze dne 20. 12. 1928. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fondací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Dále srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 178-180. *Farní kronika*, s. 200-201, 225-226.

¹⁷⁹ V roce 1935 bylo na nájemném vybráno 500 Kč. Srov. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Finanční záležitosti 1851–1936, inv. č. 35, sign. II b 4, kart. 1.

záležitosti příliš vstřícné, řešil farní úřad celou škodu způsobenou v prostorách fary prostřednictvím ředitelství státních lesů a statků v Třeboni.¹⁸⁰

Ve třicátých letech vyvstaly problémy ohledně užívání farské zahrady a některých prostor fary. Ředitelství státních lesů a statků v Třeboni potvrdilo počátkem roku 1940, dnes bychom řekli, „zánik věcného břemene“ současně s ukončením pronájmu prostor borovanskou cihelnou a pivovarem.¹⁸¹ Přesto spor pokračoval nadále a farní borovanský úřad čelil i výhrůžkám Ústředního ředitelství Schwarzenberského z Hluboké nad Vltavou. Během války ustal zájem o využívání sporných prostor ze strany Schwarzenberků, a tím celý spor utichl.¹⁸²

3.3.2 Nejen platy duchovních

Kongruální plat kaplana Jana Sukdola činil od 1. ledna 1926 podle zákona ročně 11 640 Kč, po penzijních srážkách apod. cca 11 000 Kč.¹⁸³ Kongruální roční plat faráře Václava Šíleného byl od stejného roku 18 168 Kč, po srážkách zhruba 17 200 Kč.¹⁸⁴ Dále duchovním náležel služební příplatek, který v případě V. Šíleného činil od října 1920, po 35 letech kněžské služby, 2 000 Kč ročně (před tím 1 800 Kč).¹⁸⁵ Roční služební příplatek kaplana J. Sukdola byl od srpna 1925, po devítileté kněžské službě, 600 Kč.¹⁸⁶

---

¹⁸⁰ Srov. korespondence ohledně škod způsobených obecním nájemníkem. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

¹⁸¹ Srov. Dopis Ředitelství státních lesů a statků v Třeboni biskupské konsistoři ze dne 20. 2. 1940. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

¹⁸² Srov. korespondence ohledně užívání farských prostor. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Farní kronika, s. 253-255.

¹⁸³ Srov. Vyrozumění Zemské správy politické v Praze Janu Sukdolovi ze dne 4. 12. 1926, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900-1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

¹⁸⁴ Srov. Vyrozumění Zemské správy politické v Praze Václavu Šílenému ze dne 4. 12. 1926, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900-1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

Plat duchovních se zvyšoval pravidelně po dalších 3 letech služby. Srov. např. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

¹⁸⁵ Srov. Dopis Zemské správy politické v Praze V. Šílenému ze dne 2. 8. 1922. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

¹⁸⁶ Srov. Dopis Zemské politické správy v Praze biskupské konsistoři v ČB ze dne 14. 8. 1925. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Podle údajů z roku 1928 nebyl stanoven žádný pevný plat varhaníka, kostelníka ani hrobaře. Jak je patrné ze zprávy V. Šíleného biskupské konzistoři ze dne 7. března 1928,¹⁸⁷ ředitel kůru dostával odměnu závislou na příjmech ze štoly při pohřbech a oddavkách. Hrobař dostával odměnu za kopání hrobů a stravu. Kostelníkovi patřila část z mešních intencí, kostelních sbírek a odměna za čištění kostela, případně jinou výpomoc.

Tak jako i v jiných farnostech byly v Borovanech běžné Nadací listy, kdy určitá osoba odkazovala nějaký obnos peněz určený ke vzniku fundace, z níž se pravidelně vyplácela částka na sloužení mše sv. na určitý úmysl a celoroční modlitby. Například v roce 1903 k tomuto účelu odkázala jistá paní Bukovská 360 Kč a v roce 1935 paní Ipserová 1 000 Kč. Z úroků těchto darů byli pravidelně vypláceni nejen kněží, ale i kostelník, ministrant a varhaník, případně další osoby. Celkem šlo o částku několika desítek korun.¹⁸⁸

3.3.3 Opravy, vybavení a jiné investice

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, Borovany jsou nevelkým městečkem v málo úrodném kraji. Zdejší klášter se v podstatě od svého začátku neustále potýkal s nedostatkem finančních prostředků. Také z mnohých údajů ve *Farní kronice* je zřejmé, že opravy, vzhledem k velikosti města, poměrně rozsáhlého objektu bývalého kláštera nebraly konce. Ani dnes, kdy se mnoho zdejších památek zaskvělo v nebývalé kráse, nejsou opravy farních objektů u konce. Proto jsou ve *Farní kronice* časté zmínky o různých opravách budov a bohoslužebných předmětů, na některých místech najdeme i souhrnné soupisy za více let zpátky.¹⁸⁹

---

¹⁸⁷ SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

¹⁸⁸ Srov. Nadací listy. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Dále srov. Liber Foundationum penes Ecclessiam parochialem Borovanensem Anno: 1829.

SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kniha nadací 1829–1938, inv. č. 14, sign. I c 1, kniha 14.

¹⁸⁹ Srov. např. *Farní kronika*, s. 197-200.

V této kapitole zaznamenávám jen několik spíše větších investicí farnosti. Informace o ročním obratu farnosti v té době nám mohou podat Úhrnné výpisy ze zádušního účtu farního kostela v Borovanech, Celoroční kostelní účty či Kniha kostelních účtů vedená do roku 1948. Tyto materiály jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích. Z těchto materiálů je zřejmé, že farní úřad povětšinou hospodařil s menším přebytkem. Přitom přebytky byly ukládány u peněžních ústavů a mírně rostly. Výdaje v roce 1918 činily 1 247, 77 Kč a zůstatek za tento rok byl 123, 95 Kč v hotovosti a 15 036, 82 Kč v cenných papírech. Obrat za rok 1928 činil 2 935,23 Kč. Přitom zůstatek z předešlého roku byl 15 346,13 Kč a na konci roku činil 15 829,29 Kč v cenných papírech. V roce 1937 činily výdaje 5 283, 50 Kč v hotovosti a zůstatek na konci roku dělal 1 002 Kč v hotovosti a 15 499, 32 Kč v cenných papírech. Ke zdrojům příjmů patřily sbírky, příjmy z církevních výkonů, ofěry, nadace.¹⁹⁰

Malování, bílení objektů obstarával původně patronátní úřad, ale zhruba od počátku 20. století byl nucen bílení farních prostor hradit duchovní správce sám na vlastní náklady, stejně tomu bylo i v roce 1922, kdy byla po 11 letech znovu vybílěna chodba a pokoje na faře.¹⁹¹ Ve stejném roce jeden z farníků opravil zábradlí na kazatelně.¹⁹²

Po válce bylo opraveno několik křížů v okolí. Pořízení nových zvonů je věnována samostatná kapitola. Kus látky na vyspravení bílé kazule stál ve dvacátých letech cca 100 Kč, vyspravení provedla již farní hospodyně Marie Sukdolová sama. Stejně ušila v roce 1925 i přikrývky na oltáře a velum humerale, kupovala se pouze látka. Několik antipendií na oltář dostala farnost od nejrůznějších dárců. Z roku 1927 pochází pokladnička Černouška, která byla

---

¹⁹⁰ Srov. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Jména kostela a příjmy farářů, inv. č. 36, sign. II b 5, kart. 2.

SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kniha kostelních účtů 1881–1948, inv. č. 46, sign. III a 2, kniha 33.

¹⁹¹ Srov. *Farní kronika*, s. 176.

¹⁹² Srov. *tamtéž*, s. 197.

pořízena za 76, 40 Kč na základě nařízení biskupů, aby v každém kostele byla pokladnička pro misijní účely.¹⁹³

Spolek k uctění Nejsvětější svátosti daroval fialové mešní roucho. Byl opraven otáčecí svatostánek v kapli, pořízena nová dvířka a bednění, včetně pozlacení za 425 Kč, vzatých z finanční rezervy a ze zbytku daru od F. J. Kroihera.¹⁹⁴ V sakristii byla nutná oprava skříně na mešní roucha, která byla zničena houbou. V září 1927 byly za 800 Kč vyčištěny a přeladěny varhany.¹⁹⁵

Po několika poptávkách a urgencích místního faráře došla v prosinci 1924 nečekaná zpráva z celního úřadu v Českých Velenicích o obdržení restaurovaných obrazů Imaculáty a sv. Josefa. Obrazy původně visely na chodbě na kůru. K restauraci do Vídně byly odvezeny během opravy fresek v kostele v roce 1914¹⁹⁶, kde je zastihla válka. Nyní byl problém s jejich vydáním na celním úřadě, kde požadovali doplatek za jejich restauraci, kterého se nechtěl ujmout ani dřívější Schwarzenberský patronát, ani stávající státní. Později byly obrazy prohlášeny za vlastnictví zámku a vídeňský odesílatel změnil adresu na Schwarzenberky v Hluboké. Proti tomu se dp. V. Šílený ohradil a požádal o pomoc Dr. Markuse. Obrazy se vrátily do kostela 12. února 1925. Jejich zásilka byla zatížena dobírkou 1 300 000 rak. korun. Výlohy s nimi spojené nakonec zaplatilo ministerstvo. Obrazy si přijel prohlédnout i sousední farář F. J. Kroiher, který daroval 500 Kč na jejich nové rámy.¹⁹⁷

K větším výdajům farnosti patřilo elektrické osvětlení kostela a fary. Po projednání v Radě katolíků byla 23. 12. 1925 v kostele vyhlášena sbírka na el. osvětlení.¹⁹⁸ Rozpočet od firmy *Ing. C. R. Šícho* z Trhových Svinů činil

---

¹⁹³ Srov. *Farní kronika*, s. 183, 197-198.

¹⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 183.

¹⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 198-199.

¹⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 172.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 180-181.

Korespondence patronátního a celního úřadu ohledně výše uvedených obrazech. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

¹⁹⁸ *Farní kronika*, s. 184.

2 315,10 Kč.¹⁹⁹ Připojení k síti se uskutečnilo hned v následujícím roce 1926. Poprvé svítilo el. osvětlení v kostele na sv. Václava 1926. Dále se pokračovalo v opravě a osvětlení Božího hrobu, proto se konaly další sbírky. Za příspěvky různých dobrodinců bylo osvětlení zaváděno i k soše Nejsvětějšího srdce Páně a Panny Marie Lurdské.

Na podzim 1929 spadl ze střechy na náhodnou chodkyni prejzl ze střechy, naštěstí jí poškodil pouze deštník. Protože přišla žádat na faru o náhradu, postoupil farář tuto žádost místnímu patronátu – Schwarzenberkům. Protože však šlo o malou částku, měla být uhrazena z kostelních peněz. Později z neznámých příčin vznikla díra v báni věže, kterou po dlouhých urgencích nechal patronátní úřad ucpat. Oprava dlouho nevydržela a v zimě spadl ze střechy kus plechu. Po opětovných urgencích byla opravena střecha celého kostela, ale na farním úřadě bylo požadováno zaplacení poměrné částky přifařených obcí, kterou nakonec zaplatil dp. farář z kostelních přebytků a fondů, protože se obával finančního vyčerpání lidí ze stavby vodovodních přípojek.²⁰⁰ Při té příležitosti pořídila obec k věžním hodinám nové ciferníky se zlacenými arabskými číslicemi.²⁰¹

Při zavádění obecního vodovodu ve třicátých letech bylo nutné zavést i vodovod na faru. Proto si žádal duchovní správce o navýšení kongrua, aby byl schopen splácet půjčku. Z biskupství však nepřišla žádná odpověď. První splátku zaplatil V. Šílený sám ze svého, ostatní již zaplatil, jako dar farnosti, F. J. Kroiher bývalý borovanský kaplan. Tím však nesnáze nekončily. Konečný účet byl zhruba o 2 000 Kč dražší než půjčka u Kampeličky. Firma nakonec po domluvě slevila asi 5 % z ceny. Brzy se opakovaně ucpal odpad. Chybou dělníka se do něj při instalaci dostalo několik kousků malty. A aby starostí nebylo málo, při přívodu potrubí přes zámecké nádvoří se zapomněla podat žádost na schwarzenberské panství o svolení. Naštěstí však brzy nato potřebovali Schwarzenberkové vést potrubí přes farskou

---

Seznamy dárců. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

¹⁹⁹ Srov. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Jména kostela a příjmy farářů, inv. č. 36, sign. II b 5, kart. 2.

²⁰⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 196, 214.

²⁰¹ Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 170.

zahradu, čímž se spor urovnal. Při stanovení vodného došel na faru požadavek na roční splácení vodného na hřbitově ve výši 200 Kč. Proto duchovní správce vyhlásil v kostele poplatky 5 Kč za obyčejný hrob a 10 Kč za dvojitý. Poplatky se první rok odevzdávaly na faře, další léta už je vybíral hrobník.²⁰²

Mezi další vydání začátku třicátých let patřilo zhotovení kopií oltářních svícňů, které byly zničeny červotočem. Jejich zhotovení bylo hrazeno z darů dobrodinců kostela. Zvláště pak z darů slečny Lieglerové byl opraven oltář P. Marie Bolestné, kazatelna, oltář českých patronů, neboli oltář sv. Anny a oltář Máří Magdaleny. Za dar paní Pařízkové byla vybilena kaple Panny Marie Karmelské, sakristie a vyčištěny fresky na stěnách. Další rok přispěli dárci na bílení kostela a opravu lavic zasažených houbou. Je třeba dodat, že opravu často prováděli místní řemeslníci. Byla dělána s láskou, ale bez potřebných odborných (co se týká oprav památek) znalostí. Podobně byly pořízeny chybějící píšťaly do vzácného varhanního positivu.²⁰³

Ve třicátých letech došlo k úplnému oddělení fary od zámku, k zazdění dveří. Z menších vydání je možné zmínit ušití nových korouhví v kostele, pořízení dvou nových sedadel pro kněze a křížku na hlavní oltář. Ve všech případech šlo o zhotovení kopií již doslouživších předmětů. Také došlo na opravu venkovní fasády, jejíž financování se táhlo dva roky. Zásluhou nového úředníka u patronátního úřadu v Třeboni však byla věc vyřízena kladně.²⁰⁴

Po své smrti v roce 1935 odkázala učitelka z Kostelce paní Josefa Vavrušková, narozená v Borovanech, (zásluhou J. Petříka, který jí pomáhal při sepisování poslední vůle) borovanskému kostelu 3 000 Kč na přemístění vzácné sochy Piety²⁰⁵ z oratoře do chrámové lodi a na případnou další opravu památek.

---

²⁰² Srov. *Farní kronika*, s. 208-210.

Dále srov. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

²⁰³ Srov. *Farní kronika*, s. 211, 215-217.

²⁰⁴ Srov. *tamtéž*, s. 227-229.

²⁰⁵ Srov. LAVIČKA, R. Architektura a výtvarné umění. In *Novohradské hory*, s. 444. ČERNÝ, J. Poutní místa. In *Novohradské hory*, s. 513.

Z těchto peněz byla financována oprava této sochy a dalších čtyř soch ze škapulířové kaple.²⁰⁶ Stav mnohého chrámového vybavení v té době potřeboval opravu, zvláště dřevěné části, které podléhaly červotoči a vlhku. Protože se opět sešly peníze od dalších dárců, k rozsáhlejší opravám v kapli přibyla i oprava Kalvárie v ambitové chodbě.

Socha piety byla z kostela odstraněna pro svou značnou sešlost za vikáře Špitálského před 77 lety, stejně jako oltář vedle vchodu do sakristie, který byl nahrazen méně zdařilým pseudogotickým oltářem. Socha piety se však brzy vrátila zpět, ne však do kostela, ale pro svůj špatný stav na oratoř, kde na ni toho času upozorňoval právě již výše zmíněný J. Petřík. Při náročné opravě byla soše vrácena pokud možno co nejstarší podoba, kterou podle slov V. Šíleného byli místní věřící zklamáni. Socha byla posvěcena V. Šíleným a umístěna u vchodu do kostela v rohu před zadními lavicemi. Stejně tak sochy a oltář ve škapulířové kapli nedostaly na konci 30. let barokní zlacení, ale na tehdejší rady památkového ústavu zůstaly v přírodních barvách dřeva. Jednotný názor na jejich barevnost neměli ani sami odborníci, proto se nelze divit zklamání místních, kteří od oprav očekávali větší lesk a zdobnost.²⁰⁷

Když v době okupace složil básník L. Stehlík básně na jihočeské madony vydané ve sbírce *Země zamyšlená*, věnoval jednu i borovanské pietě. Také soudní rada Dr. Jan Petřík složil píseň na tuto sochu, s přáním, aby se stala lidovou. Marii svěřil děti, obec i vlast. Píseň se nakonec zpívala pouze jako doplněk o Mariánských svátcích.²⁰⁸

V roce 1937 byl opraven oltář sv. Augustina na oratoři a koupenny nové kokosové koberce do kostela. Došlo také k zevrubnější opravě střech a fasády

---

²⁰⁶ Srov. Korespondence ohledně výše uvedeného odkazu. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

²⁰⁷ Srov. tamtéž.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 88, 233-235, 247-249.

²⁰⁸ Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 54.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 235.

STEHLÍK, L. *Země zamyšlená*. Praha : Fr. Borový, 1947, s. 269-280.

Opis básně L. Stehlíka je uveden v příloze č. VIII.

celého komplexu – kostela, kaple i fary. K zatékání totiž docházelo i přes téměř každoroční částečné opravy. Téměř celou částku opravy (43 600 Kč) uhradil patronát.²⁰⁹

3.3.4 Sbíрка a pořízené nových zvonů

Jak bylo uvedeno výše, během války byly zabaveny všechny zvony mimo nejstaršího – Sv. Trojice. Od štědrého dárce dostala v roce 1919 farnost darem zvonek dost silného hlasu, který nahradil umíráček ve věži škapulířové kaple.²¹⁰

Z popudu místní Rady katolíků byly zahájeny sbírky na nové zvony. Podněty k jejímu uskutečnění přicházely z blízkého i širšího okolí. Naproti tomu panovaly obavy z vysoké částky, kterou bylo třeba sehnat. Sbírký se uskutečnily o nedělích, kdy Borovany obcházeli dp. V. Šílený s průvodcem Karlem Frelichem. Po vesnicích chodil kaplan Jan Sukdol s průvodcem z dané vesnice. Až na výjimky byla velká většina farníků ochotná přispět. Jen v některých domech opakovaně neotvírali, jinde přinesla peníze dodatečně paní domu. Ve vesnicích vyslechl p. kaplan výtky: „*Kněží dali zvony, z těch stříleli na nás vojáky.*“²¹¹ Stalo se, že i prve vyčítající člověk přinesl později větší obnos peněz. Kaplan Jan Sukdol na popud Rady katolíků rozeslal prosbu také krajanům ve světě. Pomáhal mu p. Michálek, místověřitel Pražské zastavárny ve výslužbě. Ve *Farní kronice* je poznámka, že z Ameriky nepřišlo nic. Sbíрка celkem vynesla 9 301,50 Kč. Špatnou zprávou bylo, že farnost přišla o to málo, co bylo utrženo za odevzdané zvony. Z Třeboně se dozvěděli, že „*to bylo utopeno ve válečných půjčkách a přeměněno na republikové úpisy.*“²¹² V únoru 1923 obnos odpovídal hodnotě jednoho zvonu. Bylo to oznámeno osadě a vyhlášeny další sbírky, které se již shledaly s rychlým ohlasem.

---

²⁰⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 241-242.

²¹⁰ Srov. tamtéž, s. 176.

²¹¹ Tamtéž, s. 177

²¹² Srov. tamtéž.

Dále srov. Dopis Patronátního úřadu z Třeboně ze dne 10. 8. 1923. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

Zadání zakázky na výrobu zvonů předcházelo jednání s chrámovým družstvem v Pelhřimově. Zhotovení zvonů bylo objednáno u firmy Rud. Perner v Českých Budějovicích, která byla vybrána pro svou dobrou pověst a blízkost. Zvonařská firma uvedla jako tón zbylého zvonu A. Vyšehradský kanovník, uznávaný kampanolog v Čechách V. Miller, sice o tomto tónu podle zaslaných rozměrů zvonu pochyboval, spoléhalo se ale na zvonaře a byl stanoven souzvuk A Cis E Fis (začátek církevního hymnu *Zdravas královno*).²¹³

Jako záloha bylo 24. března roku 1924 vyplaceno 8 000 Kč. Další potřebné peníze se teprve scházely od jednotlivých dárců. Jedna žena dala 1 000 Kč, když po dlouhých námahách obdržela podíl po smrti svého otce z Ameriky. Kmotrovství zvonům však odřekla. Přitom od vybraných 6 kmoter zvonů bylo dohromady darováno 1 800 Kč (nejvyšší darovaná částka byla 500 Kč). Kolaudace zvonů se zúčastnil i řídící J. Petřík a výše zmíněný V. Müller, dopadla dobře, zvony odpovídaly po zvukové stránce, a tak bylo upuštěno od chemické zkoušky.

Zvon sv. Václav: vážil 251 kg, měl reliéf sv. Václava a nápis: *Sv. Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím!* Tón Cis. Zvon Maria: 149 kg, nápis: *Zdravas Maria, milosti plná!* Tón E. Zvon Josef: 107 kg. Nápis: *Sv. Josefe hospodáři Sv. rodiny, oroduj za nás!* Tón Fis.

Všechny zvony nesli nápis: *Opatřen obětavostí osadníků na paměť padlých ve válce světové 1914 - 1918.* Zvony byly posvěceny 15. června 1924 na svátek Nejsvětější Trojice. Ještě 7. července bylo za ně doplaceno 7 117 Kč. Celkem, včetně dalších menších položek (kolaudace, montáž, provazy apod.), bylo na zvony vydáno 15 586, 20 Kč, přitom sbírka vynesla 16 183 Kč.²¹⁴ Za zbylé peníze se

---

²¹³ Srov. Dopis V. Müllera z 5. 2. 1924. a Objednávka zvonů pro ř. k. chrám v Borovanech. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

²¹⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 177-179.

Srov. *Obecní kronika č.1*, s. 143.

Korespondence farního úřadu s Chrámovým Družstvem pro republiku českoslov. v Pelhřimově. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

souhlasem Rady katolíků byly pozlaceny dva kalichy, Přitom se ukázala nutnost opravy jednoho z nich. Na konec za přispění ještě několika dárců byl vyčištěn i třetí rezervní kalich.²¹⁵

3.4 Misie a jiné události ve farnosti ve farnosti

3.4.1 Misie

Jak je patrné ze záznamů ve *Farní kronice*, konaly se v Borovanech pravidelně po 10 letech tzv. sv. lidové misie.²¹⁶ Výsledek sv. misií z 6. – 14. dubna 1919, které zde vedli 3 redemptoristé ze Sv. Hory, je komentován jako „krásný“.²¹⁷ Obnova těchto misií byla v březnu 1920.

V roce 1929 se uskutečnily sv. misie dominikánů z Třeboně. Z korespondence farního úřadu vyplývá, že datum těchto misií nebylo lehké stanovit. Ještě koncem zimy byl mráz až – 27 °C a pozdější termíny byly obsazené. Misie se uskutečnily nakonec jen o pár týdnů později, 17. – 24. března.²¹⁸ I přes nepříznivé počasí byl kostel při kázání misionáře „přímou nabit.“ Dp. V. Šílený zmiňuje, že bylo podáno 1 986 sv. přijímání. Obnova těchto misií proběhla v lednu 1931. Střídali se při ní kaplani z Třeboně. V. Šílený vzpomínal zvláště na auto, které zajišťovalo jejich střídání. Kněz, který zde kázal, ještě před hodinou mohl vyučovat v Třeboni.²¹⁹

Obrázek o průběhu sv. misií nám může poskytnout korespondence třeboňského kazatele s p. děkanem Šíleným ze dne 19. 2. 1929:²²⁰ „...Začátek

---

Závěrečná bilance sbírek na nové zvony a Seznamy jednotlivých dárců podle obcí. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Kostelní a farní budovy, patronát 1808–1932, inv. č. 32, sign. IIb1, kart. 1.

²¹⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 180.

²¹⁶ Více o lidových misiích KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 225.

²¹⁷ *Farní kronika*, s. 176.

²¹⁸ Srov. Dopis třeboňského kazatele z 19. 2. 1929. SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Korespondence farního úřadu Borovany, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 205.

²¹⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 205.

²²⁰ SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Korespondence farního úřadu Borovany, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

v neděli 3/3 v obvyklou hodinu ranních služeb Božích. Druhé kázání před velkou. Dopoledne stavovské kázání pro ženy-matky a jejich zpověď. Bude-li pěkně, mohlo by býti ještě jedno kázání, třeba o 5. hod., věřící mají nejvyšš hodinu domů. Došli by ještě za světla.

V pondělí a vůbec ve všední dny by mohlo býti ranní kázání třeba o ½ 8 nebo v 8 hod., dle poměrů po kázání mše sv. se společným sv. přijímáním stavovským. Odpoledne ve dvě hod. stavovské kázání pro dívky škoie odrostlé, po něm jejich sv. zpověď. O 5. hod. zase kázání pro všechny, s krátkým požehnáním. Ráno by se zpovídalo od 7 hod. i dříve, dle Vašich zvyklostí.

V úterý by mohli přijít odpoledne mládenci, nebo ve středu, muži v pátek odpoledne. Děti by mohly míti sv. zpověď ve středu odpoledne po škole, přespolní ve čtvrtek ráno. Ve čtvrtek odpoledne nic, až k večeru by byla pobožnost s družičkami, nebude-li mrznout. Nebo by mohli konati čestnou stráž mládenci, kteří byli u sv. přijímání v sobotu by byla večer pobožnost de Beata Virgine a při té by mohli státi družičky před oltářem nebo obrazem P. Marie. Bude-li zima odpadnou tyto pobožnosti, čímž ovšem zmizí hodně kouzla ...V neděli 10/3 by bylo ukončení, bude-li zima, tedy ráno, bude-li pěkně, odpoledne, a to buď bude pobožnost za mrtvé, nemáte-li misionářský kříž, nebo máte-li misionářský kříž, byl by za příznivého počasí průvod po vsi nebo kolem kostela. ...“

3.4.2 Mimořádné události ve farnosti a diecézi

Protože po vzniku samostatného československého státu sílily snahy o sloužení bohoslužeb v národním jazyce, povolil v květnu 1920 papež Benedikt XV. hojnější užívání češtiny při bohoslužbách. Bylo nutné obstarat liturgické knihy s českým textem a pak již nic nebránilo zavedení tohoto dovolení do liturgie. Právě ve výroční den 28. října 1920 byla v Borovanech prvně zpívána epištola

s evangeliem česky. Také obřady o Božím Těle byly slouženy česky a od dubna 1921 se česky pohřbívalo.²²¹

V září 1922 byla v Borovanech generální vizitace a biřmování za účasti biskupa Šimona Bárty²²², který při té příležitosti jmenoval V. Šíleného biskupským notářem. K biřmování přistoupilo 111 biřmovanců z Borovan i širokého okolí. Každoročně přistupovalo několik místních lidí k biřmování na různých místech v okolí (podle toho, kde právě v tom kterém roce bylo udělováno), nejčastěji však v Českých Budějovicích. Stejně tak v Borovanech bylo uděleno biřmování i věřícím z jiných farností.²²³

V březnu 1923 zemřel dlouholetý místní vikář Msgre J. Zeman, farář z Olešnice. Jeho pohřbu se účastnili borovanští kněží i se zpěvačkami, protože měli obavy z nedostatku tamních zpěváků. Nakonec se však zpěvů ujal sbor z Trhových Svinů.²²⁴

Na svátek Nejsvětější Trojice 15. června 1924 byly posvěceny nové zvony.²²⁵ Svěcení zvonů předcházelo několik sbírek a mnoho darů, o nichž jsem se zmiňovala již výše v samostatné kapitole. Zvony byly přivezeny v předvečer slavnosti a byly uloženy na dvoře první z kmoter zvonů. Ověňčený vůz, zapůjčený z firmy Calofrig, je pak v den slavnosti přivezl za doprovodu slavného průvodu a hudby před kostel ke kříži. Tam měl kázání p. kanovník a poté zvony posvětil. *„Hned potom byly zvony vytaženy na věž. Událo se bez nehody za vedení montéra fy a přeochoťné pomoci sta rukou. Kaplí byly doneseny do farského dvorka (quadratury) a odtud jeřábem vytaženy nahoru. Odpoledne zazněl už jejich*

---

²²¹ Srov. *Farní kronika*, s. 194.

²²² Více o českobudějovických biskupech např. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice: 1995.

²²³ Srov. *Farní kronika*, s. 195.

SOKA ČB, Farní úřad Borovany, Matrika biřmovanců 1750–1939, inv. č. 3, sign. I b 1, kniha 3. Fotografie ze svěcení jsou v příloze č. XII.

²²⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 177.

²²⁵ Srov. *tamtéž*, s. 179.

Obecní kronika č. 1, s. 143.

*překrásný souzvuk, jehož líbezná hudba nemohlo se všechno obecnstvo ani dosti naposlouchati.*²²⁶

V dubnu 1928 onemocněl dp. V. Šílený žaludečními vředy a musel být měsíc hospitalizován v Českých Budějovicích.²²⁷

Na rok 1929 připadla dvě velká výročí: milénium smrti sv. Václava a 200 let od svatořečení sv. Jana Nepomuckého. Oba svátky se slavily v kostele a na podnět Rady katolíků se v předvečer svátku sv. Václava konala slavnost za účasti všech místních spolků. Krojovaný průvod s muzikou a prapory, v čele s místními Sokoly a Orly, šel ze sokolského cvičiště okolo náměstí k radnici, kde po slavnostních projevech zazněly národní hymny. Při té příležitosti byly opraveny sochy sv. Jana Nepomuckého na náměstí a u řeky. Peníze na tyto opravy se vybíraly ve zvláštních sbírkách již dva roky předem. Tehdy se mezi místními říkalo, že socha na náměstí byla původně přivezena odkudsi z Vitorazska krátce po světcově svatořečení.²²⁸

V červnu 1930 nečekaně zemřel ve věku 58 let místní kostelník Arnošt Malík. O jeho oblíbenosti ve farnosti i u duchovního správce svědčí zápisy z *Farní kroniky* a vzpomínky pamětníků.²²⁹ V. Šílený o něm napsal: „*Byl to kostelník vzorný, čistoty a okrasy chámu velice dbalý. Prodělal také válku světovou ...v zajetí zastával službu kostelníka a ministranta italskému vojenskému kurátovi. Vypravoval nám kterak se zřizovaly legie v tábore zajatců. Přemlouváním, agitací i také surovým násilím. I on vrátil se po skončené válce jako legionář. Jako legionář mohl se domoci lepšího hmotného postavení, ale zůstal věrný svému malému rolnictví a kostelu. Byl upřímný lidovec a jako takový po tři období byl zástupcem strany lidové v obecním zastupitelstvu. Pohřeb jeho byl pro Borovany událostí nevídanou. Z Českých Budějovic přijela vojenská hudba a četná rota vojenská. Došlo i několik*

---

²²⁶ *Farní kronika*, s. 179.

²²⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 202.

SUKDOL, J. *Příspěvek k rodinné kronice*. opis z 20. 3. 1999, uloženo v soukromém archivu B. Procházkové, s. 6.

²²⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 206-208.

²²⁹ Srov. Rozhovory s M. Frelichovou a M. Linhartovou v roce 2009.

*legionářů italských z okolí v kroji.*²³⁰ Mimo místních duchovních se pohřbu zúčastnili i kněží z okolí a množství lidu, jak o tom svědčí i fotografie ve farní kronice. Službu kostelníka převzal na dalších 47 let jeho syn Václav.

V březnu 1932 probíhalo postní triduum. V té době vznikaly tzv. eucharistické spolky, jejichž členové se zavazovali alespoň jedenkrát v měsíci přistupovat ke stolu Páně. Po exerciciích v Č. Budějovicích a v sousedních Jílovicích založila mládež v Borovanech Eucharistický kroužek. Právě v Jílovicích byl od roku 1931 exerciční dům Sdružení katolické mládeže v Čechách. Stejně tak začaly častěji přistupovat ke sv. přijímání některé ženy, naopak někteří přestali navštěvovat bohoslužby úplně.²³¹

Eucharistický osadní svátek se 16. srpna 1933 na žádost biskupa slavil slavnostnějším způsobem. Velebná svátost byla vystavena po eucharistickém průvodu, ve dvě hodiny odpoledne bylo svátostné požehnání, při obojích bohoslužbách se kázalo, a ačkoliv byl svátek uprostřed žní, byla účast věřících dle slov V. Šíleného velká.²³²

V blízkých Nových Hradech se 17. září 1933 zúčastnili borovanští kněží, bohoslovec Josef Brůžek ze Dvorce a mnoho osadníků eucharistického sjezdu, který byl spojený s triduem a poutí Bolestné Panny Marie. Slavnosti byl přítomen i biskup Šimon Bárta.²³³ Následující rok probíhalo v Borovanech svěcení orelské vlajky. (Orel byl v Borovanech založen v roce 1924.) Za okupace došlo ke konfiskaci veškerého orelského majetku, včetně této vlajky.²³⁴

O velké pouti 1934 se slavilo zlaté kněžské jubileum V. Šíleného. Organizace slavnosti se ujala orelská jednota. Mezi přítomnými duchovními byl

---

²³⁰ Viz *Farní kronika*, s. 203.

²³¹ Srov. *tamtéž*, s. 206.

²³² Srov. Zpráva V. Šíleného o osadním eucharistickém svátku biskupské konsistoři ze dne 28. 8. 1933. SOA Třeboň, BA ČB, Duchovní správa, Borovany (Forbes) 1919–1945, sign. II-23, kart. 1093.

²³³ Srov. *Farní kronika*, s. 227.

²³⁴ Srov. *tamtéž*, s. 229.

Msgre A. Melka, rektor a profesor semináře v Č. Budějovicích,²³⁵ P. K. Tůma z kláštera v Nových Hradech, ledenický kaplan V. Janát a místní bohoslovec J. Brůžek. Jubilantovi bylo přáno z úst dětí, předsedů spolků i místního starosty. Po slavnostním uvítání na nádvoří zámku obešel průvod náměstí a vešel do vyzdobeného kostela, kde se konaly slavnostní obřady. Odpoledne přijeli další duchovní z okolí. V následujícím roce byl V. Šílený jmenován čestným papežským komořím.²³⁶

Celostátního katolického sjezdu v Praze roku 1935 se zúčastnilo 25 borovanských občanů za doprovodu dp. V. Šíleného a bohoslovce J. Brůžka.²³⁷

Po čtrnácti letech, 6. května 1936 se konala ve farnosti opět generální vizitace a biřmování za účasti biskupa Šimona Bárty a jeho doprovodu Msgre J. Proschla a dp. F. Škopka. Biskup byl uvítán na zámeckém nádvoří jak zástupci obce a spolků, tak i dětmi. K samotnému biřmování přistoupilo ze 126 biřmovanců pouze 12 místních věřících. Každoročně totiž jezdili borovanští farníci k biřmování do blízkých Č. Budějovic, například v roce 1934 až 30 osob.²³⁸

Ve stejném roce se 5. července 1936 slavila v Borovanech po 63 letech²³⁹ primice Josefa Brůžka ze Dvorce. Slavnosti se opět zúčastnilo množství lidí, Msgre A. Melka z Č. Budějovic aj. Novokněz J. Brůžek pak každoročně přijížděl na pouť P. Marie Karmelské a pohřben byl také v Borovanech. Týden před touto primicí se světla nová hasičská stříkačka v Ostrolovském Újezdě, při ní se konala i pobožnost za zemřelé z I. světové války.²⁴⁰

---

²³⁵ O osobě A. Melky např. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s.75, 91.

²³⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 230-233.

Dále srov. *Obecní kronika č.1*, s. 180.

²³⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 232.

²³⁸ Srov. tamtéž, s. 236-237.

Dále srov. SOkA ČB, Farní úřad Borovany, Matrika biřmovanců 1750–1939, inv. č. 3, sign. I b 1, kniha 3.

²³⁹ Přehled kněží vyšlých z Borovan v 19. století je uveden podrobně ve *Farní kronice*, s. 240.

Poslední rodák z Borovan měl primici v roce 1911, ne však v Borovanech, protože již v dětství se odstěhoval do Dubného u Č. Budějovic.

²⁴⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 237-238.

V osudném roce 1938 došlo k odhalení dvou pomníků padlým v 1. svět. válce. V Hluboké u Borovan se uskutečnilo i jeho posvěcení, v samotných Borovanech byla v ten den sloužena pouze bohoslužba za padlé vojáky.²⁴¹

---

²⁴¹ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. s. 54.
Farní kronika, s. 243-244.

4 OD OBDOBÍ PROTEKTORÁTU DO ROKU 1947

4.1 Protektorát Čechy a Morava

4.1.1 Poměry v diecézi

Borovanská farnost patřící dosud do novohradského vikariátu spadla do vikariátu doudlebského, který nově vznikl po odtržení sudetských farností. Do doudlebského vikariátu spadaly zbylé farnosti novohradského a několik farností z vikariátu třeboňského, hlubockého i kaplického.²⁴² Vikářem byl ustanoven Jan Dobrodinský z Trhových Svinů. Ze zabraného území přicházeli čeští kněží, kteří museli opustit tamní fary. Tak například do sousedních Jílovic byl ustanoven K. Nohel z Rapšachu po právě zemřelém p. faráři.²⁴³

Dne 2. května 1940 zemřel českobudějovický biskup Šimon Bárta, který již několik let ze zdravotních důvodů nemohl vykonávat biskupskou funkci. Biskupský stolec jeho smrtí na několik let osiřel. Správou diecéze byl pověřen kapitulní vikář Msgre Jan Cais, který byl později vězněn v koncentračním táboře v Terezíně, odkud se vrátil podlomným zdravím.²⁴⁴

Českobudějovická diecéze byla třetí nejvíce perzekuovanou diecézí, co se týká počtu zatčených a popravených kněží v letech 1939 – 1945.²⁴⁵ Tragicky zahynul P. Karel Nohel v Zásrukách u Pardubic.²⁴⁶ Josef Pašek z Olešnice zemřel v koncentračním táboře v Dachau. V Zásrukách byl vězněn jílovický kaplan František Votruba a kaplan Pavel Štemberk z Trhových Svinů. Děkan z T. Svinů

---

²⁴² Srov. BOHÁČ, Z. *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 23.

²⁴³ *Farní kronika*, s. 245.

Více o problematice tzv. českého Vitorazska např. ÖESTERRIECHER, J. Vitorazský mýtus : Historie římsko-katolické církevní správy v oblasti tzv. Českého Vitorazska : Dva příspěvky k historii pohraničního regionu. České Budějovice, 2003. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce J. Blüml.

²⁴⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 259-260.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období Protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica*. 1999, roč. 1, č. 1. s. 64.

²⁴⁵ Srov. BOHÁČ, Z. *Atlas církevních*, s. 27.

²⁴⁶ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 56.

Jan Dobrodinský byl i se svou sestrou vězněn v Dachau.²⁴⁷ Borovanští duchovní byli perzekucí ušetřeni zřejmě díky p. faráři V. Klabouchovi, který byl strýcem tehdejšího borovanského německého učitele Antonína Schöttnera, syna bývalého učitele z Rudolfova.²⁴⁸

4.1.2 Události v obci

V době, kdy došlo ke vzniku Protektorátu Čechy a Morava, probíhaly v Borovanech misie dominikánů. Ve farní kronice je 15. března 1939 popisováno velmi špatné počasí, prudká vánice, proto nemohly některé děti přijít ke svatému přijímání, i když ještě předchozí den byli u zpovědi. Do Borovan, stejně jako do Trhových Svinů, dorazila německá armáda i přes nepřízeň počasí dopoledne.²⁴⁹

První dny Protektorátu provázelo množství vyhlášek a celá řada různých opatření k zachování klidu a pořádku. Protože všechny nápisy musely být uváděny německy, byly v kostele zakryty názvy jednotlivých zastavení křížové cesty. Na konci dubna 1939 proběhl nábor do jediné povolené české politické organizace - Národního souručenství, provázený intenzivní ideologickou kampaní. V Borovanech, stejně jako jinde, vstoupili do Národního souručenství téměř všichni oprávnění obyvatelé, 359 z 361 mužů. Zpočátku se téměř veškerý veřejný a společensko-kulturní život odehrával právě pod patronací této organizace. Postupem času se přiklánělo Národní souručenství k aktivistické spolupráci s novým režimem, což vedlo většinu místních obyvatel k neangažovanosti v organizaci a členství bylo chápáno jako formální záležitost.²⁵⁰

---

²⁴⁷ Srov. WEIS, M. Výuka náboženství, s. 53-54.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období Protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica*. 1999, roč. 1, č. 1. s. 63-70.

Farní kronika, s. 261.

²⁴⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 261.

SUKDOL, J. *Příspěvek k rodinné kronice*. opis z 20. 3. 1999, uloženo v soukromém archivu B. Procházkové, s. 6.

²⁴⁹ *Farní kronika*, s. 246-247.

Rozhovory s manželými Urbánkovými, M. Chrzovou a M. Linhartovou v roce 2009.

²⁵⁰ Členy se mohli stát pouze muži českého občanství, starší 21 let.

Srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 400-401, 403.

K preventivním opatřením německé armády patřil odstřel některých sotva dostavěných krytů podél říčky Stropnice. K dalším odstřelům došlo v letech 1943 a 1944. Poslední zbytky bunkrů byly zničeny při rozorávání mezí zaměstnanci JZD.²⁵¹

Místní zemědělci museli odvádět předepsané množství úrody a pro svou potřebu si ponechat jen to nejnnutnější. Zabijačky načerno se uskutečnily výjimečně s velkým rizikem. Dokonce ani slepice se nesměly chovat v neomezeném počtu. Hospodáři se proto snažily ukrývat potraviny v nejrůznějších úkrytech (zamaskované jámy, dvojitě stropy apod.). Podařilo-li se však kontrole objevit takový úkryt, byly následky tvrdé. Přesto se našli lidé, například paní Pitzelová s rakouským občanstvím, která si avízo kontrol nenechávala pro sebe a předem varovala ostatní zemědělce.²⁵²

K Němcům se lidé přidávali pro různé výhody, zejména zásobování, ale na druhou stranu to s sebou přinášelo i trpkou brannou povinnost synů. Pan Urbánek zmiňuje ve svých vzpomínkách dva borovanské muže, jeden bojoval u Stalingradu a druhý se nechal zajmout u hranic Francie. Někteří z místních mužů byli odesláni na práce do Německa. Dvěma se podařilo asi rok před koncem války uprchnout, a tak se skrývali v zemljankách v nedalekém lesíku. Došlo k zatčení a uvěznění některých borovanských občanů, mezi nimiž byl i MUDr. F. Träger.²⁵³

Koncem roku 1940 byla uražena hlava sochy J. Žižky na náměstí. Vina byla neúspěšně svalována na členy lidové strany. Skutečným vandalem byl místní německý učitel, vedoucí buňky NSDAP v Borovanech, vůdce roty SA, A. Schöttner, který se snad nemohl vyrovnat se svým původem (jeho babička se

---

²⁵¹ Srov. SALÁK, P. *Lehké opevnění z 1. republiky na katastru města Borovan*. České Budějovice, 1995. Seminární práce z dějepisu. Gymnázium Č. Budějovice. s 14-16.

Dále srov. Rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

Obecní kronika č. 2, s. 213.

²⁵² Srov. Rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

²⁵³ Srov. tamtéž.

Dále srov. KADLEC, F. Z historie okupace a osvobození. In *Borovany*, s. 202-209.

Podrobněji o F. Trägovi v poslední kapitole.

jmenovala Žižková) a právě Žižkův pomník jej provokoval. Torzo sochy muselo být odstraněno, proto bylo odklizeno do zámku.²⁵⁴

4.1.3 Měšťanská škola v Borovanech

Aby mohla být od ledna 1939 přeložena měšťanská škola ze zabraných Nových Hradů do Borovan, koupila v roce 1939 obec zámek, bývalou prelaturu sousedící s farou, včetně zahrady za 150 000 Kč. K 13. lednu 1939 dostali všichni nájemníci výpověď, a to včetně katolických spolků (Orel). Musel být vyklizen i dvorek sousedící s kostelem. Již 16. ledna 1939 bylo zahájeno vyučování. A na podzim byla zřízena i německá škola.²⁵⁵ Krátce nato bylo faře přiděleno nové číslo popisné (č. 220), do té doby měla shodné číslo s budovou zámku.²⁵⁶

Některé české děti navštěvovaly vyučování v provizorních prostorách zabraných dílen místních živnostníků. Německou školu²⁵⁷ tvořily dvě třídy umístěné nejprve v místním hostinci a na radnici, později také v zámku. K tomu poznamenává p. Urbánek, že „*tyto německé děti byly terčem slovních i jiných útoků českých dětí, a proto byl režim přestávek změněn.*“²⁵⁸ Celkem chodilo do měšťanky asi 230 žáků. Tím přibylo kněžím vyučovacích hodin náboženství. Dále je ve *Farní kronice* poznamenáno, že ač nový řídící měšťanské školy byl bez vyznání, nechal do všech tříd pořídit nové Myslbekovy kříže a požádal o jejich posvěcení.

Náboženství se zpočátku na německé škole neučilo pro nedostatek času duchovního správce (V. Šílený již vyučovat nemohl, učil pouze J. Sukdol). Protože však kaplan pozval k přípravě na velikonoční přijetí svátostí i děti z německé školy, byl donucen převzít také jejich výuku náboženství. Tím mu ke 12 hodinám na

---

²⁵⁴ Srov. PLETZER, K. Rozvíjení žižkovské tradice v Trocnově. In *Borovany*, s.135.

Dále srov. BOSÁK, F. Z dějin borovanského školství. In *Borovany*, s. 165.

Farní kronika, s. 262.

²⁵⁵ Srov. BOSÁK, F. Z dějin borovanského školství. In *Borovany*, s. 161-166.

Dále srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

Farní kronika, s. 245

²⁵⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 240-241.

²⁵⁷ Srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 402.

²⁵⁸ Viz Rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

obecné a měšťanské škole přibýly další 2 hodiny, brzy nato se začalo vyučovat i ve 4. ročníku a stále dojížděl na 4 hodiny výuky do Ostrolovského Újezda. Německý učitel mu vyšel vstříc a povolil užívání českého jazyka během náboženství, pouze modlitby musely být v němčině. Po půldruhém roce začaly být hodiny náboženství v německé části školy narušovány povinnými pochodovými cvičeními tzv. Hitlerjugend. Nakonec přišlo nařízení, že tzv. německé děti může vyučovat pouze vyučující německé národnosti. Tím v Borovanech přestala úplně výuka náboženství těchto dětí, a to i přes výhrady rodičů, kteří si přáli alespoň ponechání přípravy na svátosti.²⁵⁹

4.1.4 Náboženský život

Během okupace byly všechny svátky mimo Božího hodu vánočního a Nového roku prohlášeny za pracovní dny, proto i mše sv. musely být slouženy ve stejném čase jako ve všední den. V Borovanech se začaly sloužit mše sv. večer, aby se jich mohli zúčastnit lidé pracující od časných ranních hodin. Půlnoční o vánocích byly zakázány z důvodů možných náletů. Kostel byl proto přičiněním kostelníka V. Malíka zcela zatemněn a tak se od roku 1940 opět pravidelně slavila vánoční půlnoční mše sv.

Od roku 1942, po tzv. Heydrichiádě byly zakázány veškeré průvody, včetně Božího Těla, Vzkříšení, křížových dnů, dušiček a poutí. V roce 1942 byl z mimořádných důvodů zakázán i průvod v kostele. Stejně tak každoroční křesťanská cvičení na vesnicích ustala, protože jejich konání bylo povoleno pouze v kostele. Biskupskou konzistoří byli kněží varováni před provokativními narážkami při kázání. Bylo zastaveno vydávání náboženského tisku. Matriky, stejně jako jiné úřední dokumenty včetně korespondence, se musely vést dvojjazyčně.

Náboženství bylo omezeno pouze na výuku mravouky a věrouky. Nesměly se vykládat církevní dějiny, protože u českých vyučujících nebyla záruka jejich

---

²⁵⁹ *Farní kronika*, s. 245-246, 261-262.
Dále srov. Rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

správného podání. Jako každý vyučující museli se v roce 1942 i místní duchovní podrobit zkoušce z německého jazyka a 8 matričními listy prokázat árijský původ. Právě kvůli prokazování árijského původu narostla duchovním administrativní práce. Zájem o informace týkající se předků pokračoval i v době, kdy již nebyly tyto doklady nutné. V Borovanech usnadňoval kněžím práci index k nejstarším matrikám, který vypracoval p. děkan V. Šílený s částečnou pomocí kaplana.²⁶⁰

Svatopostní triduum vedl v roce 1940 P. Dr. B. Skácel, O. Praed., který při něm několikrát opakoval výzvu, že kdo není věrný Bohu, nebude věrný ani rodině, ani vlasti a národu. V následujícím roce vedl triduum jeden z plzeňských dominikánů. Za nepříznivého počasí probíhalo i 9. - 11. března 1945, kdy bylo podáno podle J. Sukdola asi 620 sv. přijímání.²⁶¹

Na svátek Neposkvrněného početí Panny Marie v roce 1940 byla zasvěcena celá osada Panně Marii Pomocnici křesťanů a Prostřednici všech milostí. Tomuto obřadu předcházela po tři večery příprava v zatemněné kapli.²⁶²

V červnu 1940 byl v Borovanech za velké účasti lidí pohřben JUDr. J. Petřík, syn bývalého zdejšího řídícího učitele. Zasloužil se o zachování a obnovu mnohých památek v kostele, stejně jako se zajímal o archeologický výzkum v Trocnově. Jeho pohřbu se zúčastnil mj. Dr. Emanuel Fenzl, prof. Msgre Kašpar Stoidl a Msgre Jaroslav Macek²⁶³. Současně v kostele poprvé zazněla píseň *V zbožné úctě, svatá Matko, poklekáme*, kterou krátce před svou smrtí J. Petřík složil.²⁶⁴

Po 7 letech se 6. června 1943 slavila v Borovanech primiční mše sv. Adolfa Němce, rodáka z Ostrolovského Újezda. Primiční obřady se výjimečně začínaly na faře, bez obvyklého průvodu do kostela. Obřadů se také nemohla zúčastnit

---

²⁶⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 265-266.

²⁶¹ Srov. *tamtéž*, s. 260, 268, 275.

²⁶² Srov. *tamtéž*, s. 265.

²⁶³ Více o jeho osobě např. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 90.

²⁶⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 236, 267.

O J. Petříkovi píše podrobněji v poslední kapitole.

novoknězova matka, která byla tou dobou vážně nemocná a několik málo dní poté zemřela. A. Němec studoval na pražské teologické fakultě, později po zrušení vysokých škol v arcibiskupském zámku v Břežanech. Vysvěcen byl v Praze světicím biskupem A. Eltschknerem.²⁶⁵

Další primice se zde slavila 22. srpna téhož roku. Měl ji František Votruba, o rok starší rodák z O. Újezda. Slavnost se pro zákaz veřejného shromažďování odehrávala opět pouze na faře a v kostele. Požehnání dával pouze jeden z rodičů – matka, nemocný novoknězův otec zemřel asi týden po primiční mši svaté. F. Votruba studoval teologii v Českých Budějovicích, během okupace byl pracovně nasazen, ale právě v době, kdy v budějovickém semináři dostudovávali 4 kněží, přijel domů na zotavenou. Po vyžádání příslušného svolení byl spolu s nimi 15. srpna vysvěcen na kněze již výše zmíněným pražským světicím biskupem A. Eltschknerem. Ten během svého pobytu v Č. Budějovicích navštívil v srpnu 1943 v doprovodu Msgre J. Caise a Msgre K. Rebana²⁶⁶ Borovany, kde si prohlédli jak kostel s kaplí, tak i blízký Trocnov.²⁶⁷

František Votruba byl původně ustanoven kaplanem ve Starém Sedle, ale protože se v té době po výslechu na gestapu nervově zhroutil jílovický p. farář Nohel, byl ustanoven na výpomoc tam. Brzy ho však „zásluhou“ tamního řídicího učitele Vrby potkal podobný osud. Krátce byl vězněn v Terezíně a později až do konce války v Zásnukách.²⁶⁸

„20. července 1944 dožil se zdejší dp. děkan Msgre Václav Šílený 60 letého výročí svého posvěcení na kněze – přežil všechny své spolužáky (spolusvěcence z r. 1884).“²⁶⁹ Na tuto skutečnost upozornil farníky místní kaplan při děkovné mši svaté v neděli 23. července. Jak také poznamenává ve *Farní kronice*, dp. děkan se

---

²⁶⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 268-269.

²⁶⁶ Více o jeho osobě např. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 59, 65, 92.

²⁶⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 269.

²⁶⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 270.

Dále srov. dopis biskupské konsistoře farnímu úřadu v Borovanech ze dne 26. 11. 1943, SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

²⁶⁹ *Farní kronika*, s. 272.

tohoto výročí dožil v duševní svěžesti v 83 letech, tělesně však chřadl. Denně sloužil mši sv., až následkem nešťastné náhody 16. 12. 1944 vážně onemocněl a zemřel zaopatřen svátostmi 21. 12. 1944. Kvůli bezprostřední blízkosti Vánoc se pohřeb konal již v sobotu 23. 12. 1944. Pohřbu se i přes rychlé seběhnutí událostí zúčastnilo mnoho lidí.²⁷⁰

4.1.5 Ekonomické a administrativní záležitosti ve farnosti

Po dlouhá léta přechovávali na půdě statku u Bíchů starou sochu sv. Ludmily. Původně snad byla součástí klášterního oltáře zemských patronů z roku 1682.²⁷¹ Na přání V. Šíleného věnovali Bíchů sochu kostelu, a tak mohla být z prostředků dárců zrenovována a 30. srpna 1941 opět umístěna v borovanském chrámu na oltáři sv. Anny.²⁷²

Stejně tak se rozhodli Kubíčků, správcové kapličky u Vodárny,²⁷³ věnovat kostelu tamní vzácnou sochu Marie s Ježíškem ze začátku 16. století. Jako náhrada byla do kapličky dána sádrová soška vyřazená z ledenického kostela, ale sochu Madony měl tou dobou zapůjčenou akademický sochař J. V. Schwarz z Českých Budějovic. Jak se ukázalo, nevrátil ji zpět, ale dal ji do českobudějovického muzea, odkud se ji podařilo po intervenci u tamního ředitele Matouše získat zpět. Místní duchovní správce ji prozatímně uložil na oratoři. Měla být později vystavena v zrekonstruovaných ambitech. K zamýšlené rekonstrukci ambitů však pro nedostatek financí a změnu poměrů po druhé světové válce nedošlo.²⁷⁴

Protože se během okupace na kostelních sbírkách vybíralo více peněz, doplňovalo se chrámové vybavení. V letech 1939 – 1944 bylo za zhruba 23 500 Kč obstaráno toto: 2 černé pohřební příkrovy, oltářní kámen do kaple a konzistoře,

---

²⁷⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 272.

Osobě V. Šíleného je věnována část následující kapitoly.

²⁷¹ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. s. 50.

²⁷² Srov. *Farní kronika*, s. 255.

²⁷³ Srov. kapitola č. 3.2.3.

²⁷⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 257-258.

Dále srov. LAVIČKA, R. *Architektura a výtvarné umění*. In *Novohradské hory*, s. 444.

ČERNÝ, J. *Poutní místa*. In *Novohradské hory*, s. 513.

nové červené mešní roucho s použitým hnědým brokátovým pruhem ze starých zdejších mešních rouch, nový fialový a červený pluviál, červené a mariánské, bílé antependium, bílé velum, stojatý křížek na rakev, opraveny 4 bílé kasule a bursa k zaopatřování, koupěna nová černá kasule, bursa na oltář, missale defunctorum, 20 nových purifikatorií, 10 korporálů, 2 cingula, bílé polštáře na oltář, 8 stol, 11 m koberce, pokrývky na oltář a sedadla v presbytáři, nové ciborium románské, dva nerezové mešní tácky, dubový pult pod misál, zelené ministrantské komže, hořáky – chránítka na oltářní svíce (39 ks), podložka pod monstranci, lavabo do sakristie, ohlášková kniha, lucerna k zaopatřování, závěsy do svatostánku, sáček na olej k zaopatřování, dubová chrámová pokladnice, plášť na ciborium, kustodie, Missale Romanum, skříň na matriky do kanceláře, fialové a zelené mešní roucho a byla opsána Velká Rybova vánoční mše.²⁷⁵

Peníze, které zbyly ze sbírek, byly připsány na vkladní knížky např. jako varhanní fond. O větším zájmu o duchovní věci v období války svědčí i množství intencí, o něž si farníci v té době žádali.²⁷⁶ Farní úřad sloužil také jako prostředník pro přerozdělování peněz místním chudým. Peníze každoročně posílal pražský továrník, zdejší rodák Č. Bukovský, a v době okupace věnovala prostřednictvím fary peníze chudým také továrna Calofrig.²⁷⁷

Po 18 letech, v březnu 1942, byly pro válečné účely znovu zabaveny zvony, včetně zvonků z přilehlých vesnic. V Borovanech zůstal jediný nejstarší zvon Sv. Trojice.²⁷⁸

Duchovní správu převzal v Borovanech po smrti V. Šíleného dosavadní kaplan J. Sukdol.²⁷⁹ Od března do srpna 1945 byl ubytován v uvolněné kaplance na

---

²⁷⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 263-265, 301.

²⁷⁶ Srov. Žádost V. Šíleného o dispens od aplikace pro populo diebus festis, SOA Třeboň, BA ČB, Duchovní správa, Borovany (Forbes) 1919–1945, sign. II-23, kart. 1093.

²⁷⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 272.

²⁷⁸ Srov. MALÍK, J. *Paměťihodnosti Borovan*.

Farní kronika, s. 268.

²⁷⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 274.

Dále srov. Seznam žadatelů o farní beneficium v Borovanech. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

faře bývalý modrohůrecký děkan Theodor Zeman. Potom bydlel až do své smrti roku 1948 v domku své hospodyně A. Vaňkové a slečny A. Filípkové.²⁸⁰

4.2 Konec války a první léta po osvobození

4.2.1 Události v obci

Místní „revoluční garda“ s trikolórou na klopě a s puškou v ruce hlídala nádraží a odzbrojovala prchající Němce, kteří hnali své koně až do schvácení nebo šli pěšky zejména kolem řeky Stropnice na západ.²⁸¹ Později byli nalezeni dva mrtví němečtí vojáci a jeden postřelený, který na následky zranění zemřel. Po odchodu vojska 27. dubna vznikl v hospodě na Sýmalce požár.

Výbuchy pomsty se nevyhnuly ani Borovanům. Osoby spřátelené s Němci byly uvězněny v zámeckém sklepě a později byly přinuceny zahazovat jámy na náměstí, které tam byly za okupace vykopány jako údajné zásobárny vody.²⁸² Během roku 1946 bylo z Borovan odsunuto 35 osob, podkladem pro tyto odsuny byla evidence příslušníků německé národnosti, provedená národním výborem v prosinci 1945, na základě nařízení Ministerstva vnitra.²⁸³

„Když to prasklo, tak Němce a kolaboranty zatýkala eskorta pod vedením Fürbanchera. Nebylo to žádné mazlení, ale projevíly se silné výlevy nastrádané nenávisti. Když vedli náboráře Tyrpekla na radnici k výslechu ke kováři Švejdovi, Prachařovi a dalším, tak Tomášek zvaný Burda z Pazderny jej udeřil do obličeje tak, že měl obnaženou lícní kost. K eskortě se přidala ještě doprovodná skupina různých lidí, kteří zatknuté častovali nadávkami a kopanci. Podobně dopadla třeba i zmíněná paní Pitzelová, vyvlečená z domu za vlasy jako i jiné další.“²⁸⁴ Pan Pitzel, který již předem mluvil o své případné sebevraždě, byl nalezen na konci války oběšený na stromu.

---

²⁸⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 275, 286.

²⁸¹ Srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 404.

²⁸² Srov. *Farní kronika*, s. 275.

²⁸³ Srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 404.

²⁸⁴ Viz rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

K radostnějším okamžikům, podle p. Urbánka, patřilo vítání kolon Rudé armády květinami a vlajkami, které si lidé narychlo sami ušili. Někteří vojáci byli ubytováni přímo v městečku, jiní v okolních lesích. Vojáci byli ve městě ubytováni v zámku po německých uprchlících, kteří tam byli od února roku 1945. Ve škole se v následujícím školním roce pro nedostatek učitelů vyučovalo jen obtížně.²⁸⁵

Pod dojmem rozhlasových zpráv byla již 5. května na borovanském zámku vyvěšena státní vlajka a večer před radnicí bylo občanům oznámeno ustanovení národního výboru. Také místní kněz byl 5. května přizván za člena revolučního národního výboru.²⁸⁶ V kostele se osvobození slavilo v neděli 6. května. Definitivního osvobození se Borovany dočkaly 10. května na svátek Nanebevstoupení Páně. Ten den se opět slavilo i v kostele, do Borovan přijelo ruské vojsko, které se zde střídalo až do srpna téhož roku.²⁸⁷ Ve II. světové válce padlo osm borovanských mužů.²⁸⁸

Volby v roce 1946 proběhly za účasti pouze čtyř stran, z nichž v Borovanech zvítězila Komunistická strana Československa, ze 718 hlasů jich získala 234. Druzí byli Národní socialisté se 188 hlasy, třetí ČSL – 174 hlasů a nejméně, 119 hlasů, získala Soc. demokracie.²⁸⁹

---

²⁸⁵ Srov. Rozhovor s F. Urbánkem 7. ledna 2009.

Dále srov. BOSÁK, F. Z dějin Borovanského školství. In *Borovany*, s. 166.

KADLEC, F. Z historie okupace a osvobození. In *Borovany*, s. 209-211.

²⁸⁶ Srov. BOSÁK, F. Z dějin borovanského školství. In *Borovany*, s. 165.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 275.

²⁸⁷ Srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 404.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 276.

²⁸⁸ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*.

²⁸⁹ Srov. PETRÁŠ, J. Od osvobození do roku 1989. In *Novohradské hory*, s. 412.

Farní kronika, s. 277.

SAMEC, I. Poválečný rozvoj Borovan. In *Borovany*, s. 216.

4.2.2 Události ve farnosti

Dosavadní administrátor Jan Sukdol byl 1. září 1945 ustanoven farářem. Instalován byl od vikáře z Kamenného Újezda Msgra Jana Vavrušky.²⁹⁰ 1. listopadu 1945 se stal kooperátorem v Borovanech František Votruba, před tím působil v Jindřichově Hradci.²⁹¹

V březnu 1946 probíhalo v Borovanech opět postní triduum, tentokrát pod vedením K. Rebana.²⁹² Podle zákona z prosince 1946 neplatilo pro některé církevní svátky ustanovení o pracovním klidu. Proto došly z biskupské konzistoře směrnice, podle kterých lidé, kteří musí pracovat a z důvodu zaměstnání se nemohou zúčastnit mše sv., nehřeší, ale mají se snažit využít práva daného také ze zákona na uvolnění z práce k účasti na bohoslužbě a stejně tak se mají snažit získat omluvení z výuky pro své děti.²⁹³

V šestatřiceti letech, po dlouhém utrpení, zemřel P. Josef Brůžek, rodák ze Dvorce. Působil v Nové Vsi u Mladé Vožice, každoročně přijížděl do Borovan na pouť Panny Marie Karmelské. Pohřben byl 24. února 1947 v Borovanech. V té době již jeho bratr Antonín Brůžek studoval bohosloví v Č. Budějovicích. Na radu Josefa požádal spolu se svou sestrou, Josefovou hospodyní, o ubytování v uprázdněné kaplance na borovanské faře. Za okupace byl pracovníě nasazen v Linci, a tak se mu studia protáhla o 3 roky.²⁹⁴

V Olomouci 15. srpna 1947 přijal biskupské svěcení profesor pastorální teologie z olomoucké univerzity Josef Hlouch. Intronizován byl 7. září 1947.²⁹⁵ O jeho zvolení českobudějovickým biskupem se dozvěděli borovanští farníci během

---

²⁹⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 276.

²⁹¹ Srov. Dopis kapitulního vikáře Zemskému národnímu výboru v Praze ohledně ustanovení nového kooperátora ze dne 10. listopadu 1945. SOA Třeboň, BA ČB, Osobní záležitosti duchovních dle far, všeobecně, Borovany (Forbes) 1900–1945, sign. I-G-8-e-23, kart. 1019.

²⁹² Srov. *Farní kronika*, s. 277.

²⁹³ Srov. *Farní kronika*, s. 283.

²⁹⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 280–281, 295.

²⁹⁵ Podrobněji KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 40 – 43.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v 50 letech 20. století. *Studia theologica* 6, 2001, roč. 3, č. 4, s. 44–56.

WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 65–66.

orelské slavnosti v Českých Budějovicích na svátek sv. Petra a Pavla. V září 1947 proběhla u p. biskupa audience kněží doulebského vikariátu.²⁹⁶

Při oslavách 950 výročí mučednické smrti sv. Vojtěcha v roce 1947 putovaly jeho ostatky po republice. 1. července 1947 odpoledne byly vystaveny v blízkých Trhových Svinech, kam se vydalo z Borovan procesí. Ostatky byly vystaveny přes noc až do druhého dne. Borovanští farníci se dostali na řadu po půlnoci. Orlové drželi čestnou stráž. Protože mnoho lidí přistupovalo ke svátostem, zpovídalo se až dlouho do noci.²⁹⁷

Dva duchovní, kteří pobývali nějaký čas v Borovanech zemřeli, v roce 1948. V květnu zemřel modrohůrecký osobní děkan a biskupský konzistorní rada T. Zeman, bydlel u své hospodyně v Borovanech. Dožil se požehnaných 88 let, ale po několikerém záchvatu mrtvice byl slabomyslný a slepý. Ani ne měsíc po jeho smrti zemřel v Ledenicích ve věku 77 let P. František Jan Kroiher, dřívější dlouholetý borovanský kaplan.²⁹⁸

Od 30. let dvacátého století usilovali místní duchovní o získání vhodného prostoru na uskladnění palivového dříví. Jedinou možností bylo tehdy využívání místnosti v ambitové chodbě. Po znárodnění Schwarzenberského panství v roce 1945 se pokusil J. Sukdol jednat s místním národním výborem, později podal žádost přímo u Schwarzenberské správy pivovaru v Třeboni a od ledna 1947 tak získal za nájemné 600 Kč ročně tzv. lednici (sklad bývalého pivovaru) a přilehlé prostory za předpokladu, že je bude udržovat. Bylo jednáno i o odprodeji těchto pozemků faře, ale v roce 1953 došlo pouze k obnovení smlouvy.²⁹⁹

V roce 1947 byly opraveny svícny a dva andělíčky z hlavního oltáře. Účet za tuto opravu stál 13 800 Kčs. Národní banka však nepovolila vydání vázaných vkladů. Pouze z Kampeličky dostal J. Sukdol 7 000 Kčs. Zbytek byl zaplacen

---

²⁹⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 285.

²⁹⁷ Srov. *tamtéž*, s. 282.

²⁹⁸ Srov. *tamtéž*, s. 286-287.

²⁹⁹ Srov. *tamtéž*, s. 279-280.

z kostelních úspor.³⁰⁰ V létě toho samého roku hlásil J. Sukdol havarijní stav úžlabí mezi farou a kaplí, kudy také do fary zatékalo. Dále stále usiloval o odvodnění hřbitovní zdi a její opravy. Rozpočet na tyto opravy představoval 132 275 Kčs. Proto byly některé položky vyškrtány a rozpočet byl snížen o 62 tisíc, přesto se s opravami začalo až po zřícení stropu v prádelně, kde málem přišla o život zdejší posluhovačka. Pak už opravám nestálo nic v cestě. Po kolaudaci 19. srpna 1948 zaplatil patron 56 714, 90 Kčs a na dobrovolných sbírkách bylo třeba vybrat 11 654, 60 Kčs. Při prohlídce kostela byly zjištěny další závady, které se zavázal uhradit patronát.³⁰¹ Podobnou závadu na jiné části střechy řešil místní farní úřad již v roce 1945, kdy se oprava odkládala o několik měsíců z různých důvodů spojených mj. i s poválečnými změnami.³⁰²

Nástupce V. Šíleného Jan Sukdol pokračoval ve snaze získat prostředky na opravu ambítů, v té době se rozpočet oprav odhadoval na necelých 20 000 Kčs. I přes častou korespondenci se Státním památkovým úřadem nebylo jeho žádosti vyhověno. Poslední možností bylo obnovit žádost počátkem ledna 1949, ale to již panovaly jiné poměry a farnost měla velké vydání s pořízením nových zvonů.³⁰³

---

³⁰⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 281-282.

³⁰¹ Srov. *tamtéž*, s. 283-284.

³⁰² Srov. *tamtéž*, s. 276.

³⁰³ Srov. *tamtéž*, s. 258, 278.

5 POSLEDNÍ LÉTA DLOUHOLETÉHO DUCHOVNÍHO SPRÁVCE J. SUKDOLA V BOROVA NECH

5.1 Události let 1948 až 1953

5.1.1 Události v obci

Problematika celé šesté kapitoly je vymezena obdobím od nástupu komunismu v naší zemi po zatčení místního duchovního správce J. Sukdola (viz předchozí kapitola). Po únoru 1948 došlo takřka okamžitě k zastavení veškerého katolického tisku, zabránění církevních statků, k hromadnému zatýkání. M. Weis charakterizuje období let 1948 – 1952 jako „*fázi vyznačující se mocenskopolitickým bojem o moc ve státě.*“ Fáze od roku 1953 pak „*byla zaměřena na zmenšení členské základny církvi ... boj o jednotlivého věřícího.*“³⁰⁴

Událostem z února 1948 v Borovanech je v *Obecní kronice* věnováno pouze pár strohých řádků, *Farní kronika* je nezmiňuje vůbec. Zřejmě 27. února 1948 došlo k reorganizaci národního výboru, kde získala strana KSČ 8 zástupců a zbývající strany si mezi sebou rozdělily 9 postů. Byl jmenován nový předseda národního výboru V. Svoboda.³⁰⁵ K tomu poznamenává J. Malík, že klíče od radnice byly dosavadnímu starostovi obce K. Malíkovi zabaveny pod pohrůžkou násilí.³⁰⁶ Stručný přehled perzekuovaných borovanských občanů v následujících letech je uveden například v článku *Borovanského zpravodaje* Co odstartoval únor 1948?³⁰⁷

Více místa je v kronikách věnováno budovatelským akcím, ve *Farní kronice* zvláště svěcení nových zvonů. Po roce 1948 došlo k výstavbě nových komunikací, například Ostrolovský Újezd – Borovany (dokončena 1965). Dobrovolné brigády od srpna 1948 na stavbě silnice byly plánovány především na neděle a svátky. Na podzim 1948 byl proveden slavnostní výkop základů ke stavbě nové továrny

³⁰⁴ WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 80.

³⁰⁵ Srov. *Obecní kronika* č. 2, s. 12.

SAMEC, I. *Poválečný rozvoj Borovan*. In *Borovany*, s. 217.

³⁰⁶ Srov. Rozhovor s J. Malíkem 5. ledna 2009.

³⁰⁷ MALÍK, J. *Co odstartoval únor 1948?* *Borovanský zpravodaj*, únor 2009, s. 3.

Calofrig. Od roku 1949 až do roku 1960 spadaly Borovany pod nový okres Trhové Sviny. V roce 1949 vzniklo Jednotné zemědělské družstvo Borovany, výhradně z drobných a středních zemědělců, které však po roce zaniklo a obnovení se dočkalo až v roce 1956. Tehdy hospodařilo již na 190 ha půdy převážně starších členů (nad 45 let). V roce 1950 zde ukončil činnost poslední soukromý obchodník.³⁰⁸

Peněžní reforma 31. 5. 1953 zde proběhla poměrně v klidu.³⁰⁹ Ve stejném roce bylo zahájeno televizní vysílání, ale první televizní obrazovky se v Borovanech objevily až v roce 1956. O dva roky později zde zahájilo provoz kino a započala výstavba stadionu.³¹⁰

5.1.2 Nové zvony v roce 1948

Po válce vyzval ke sbírce na nové zvony opět místní duchovní správce, tentokrát p. děkan J. Sukdol. V lednu 1948 přednesl farníkům ke zvážení možnost sbírky, která měla vynést podle předběžných odhadů necelých 50 000 Kčs. Již v únoru měla farnost k dispozici od dobrovolných dárců 30 000 Kčs. Proto se žádná sbírka nekonala a hned se vstoupilo do jednání se zvanařskou firmou Perner. Ještě v únoru byla podána objednávka, zvony měly být ulity ve stejné váze, ladění a s nápisy jako předešlé. Pouze letopočet zněl *Opatřen L. P. 1948 obětavostí osadníků*. Firma nepřihlédla ke zjištění ředitele Chrámového družstva v Pelhřimově, J. Dobrodinského, že velký zvon má tón as a považujíc jej za a¹ ulila všechny zvony o půl tónu výše. Nicméně kolaudace v červenci 1948 byla schválena za podmínky snížení ceny, jak se i stalo. Farnost zaplatila za zvony 38 483 Kčs. Sbírka na tyto zvony vynesla 80 000 Kčs. Jedna polovina byla použita na samotné zvony, zbývající částka byla použita na pořízení elektrického pohonu zvonů, který byl

---

³⁰⁸ Srov. *Obecní kronika* č. 2, s. 12-13, 25-27.

Farní kronika, s. 288-293.

SAMEC, I. Poválečný rozvoj Borovan. In *Borovany*, s. 217-221.

PETRÁŠ, J. Od osvobození do roku 1989. In *Novohradské hory*, s. 408-409.

³⁰⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 305-306.

³¹⁰ Srov. PETRÁŠ, J. Od osvobození do roku 1989. In *Novohradské hory*, s. 408-411, 414.

nakonec dražší než samotné zvony. Nové zvonky si také pořídili osadníci okolních vesnic. Ty světil dp. Sukdol sám nebo P. G. Šuman.³¹¹

Borovanské zvony byly uloženy u p. stavitele Jerhota. 8. srpna 1948 uvítali Borovanští nového p. biskupa na kraji městečka u vodárny, odkud se všichni odebrali průvodem k soše sv. Jana Nepomuského na náměstí, kde byly biskupem J. Hlouchem posvěceny nové zvony. Slavnosti se zúčastnili 2 bohoslovci a snad všichni kněží z okolí (z Jílovic, Trhových Svinů, Střížova, Ledenic a Mladošovic). Pana biskupa doprovázel Dr. Augustin Malý,³¹² dp. František Mácha, Msgre K. Stoidl, Msgre J. Vavruška a p. děkan J. Dostál z Třeboně. V průvodu byla mimo kříže nesena také státní vlajka. Na slavnost byli pozváni zástupci snad všech místních úřadů – pošty, místní SNB, dráhy a ředitelé škol. Uvítací proslov přednesl předseda místního národního výboru. Zvony měly celkem 6 kmoter. Hasiči, baráčníci a orlové šli ve svých krojích. Národní kroje si oblékla i děvčata. Po svěcení se průvod odebral do kostela, kde byla slavnost ukončena slavným díkůvzdáním a svátostným požehnáním.³¹³

5.1.3 Církevní a farní události

Po úmrtí prezidenta E. Beneše, v září 1948, přišlo vyzvání z biskupské konzistoře, aby bylo slouženo rekviem za zemřelého. V Borovanech byly zvoněny hrany a rekviem se zúčastnily mj. také školní děti.³¹⁴

Od adventu 1949 byla zakázána křesťanská cvičení v osadách. Následujícího roku byly zavedeny státní matriky spolu s povinným občanským sňatkem, který musel předcházet církevnímu. Církevní matriky se uzavřely k 15. lednu 1950. Borovanské církevní matriky, 28 svazků od roku 1784, byly

---

³¹¹ Srov. MALÍK, J. *Pamětihodnosti Borovan*.

Farní kronika, s. 288-289, 292-293.

³¹² Podrobněji o jeho osobě např. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 75,76, 82.

³¹³ *Obecní kronika Borovany okres České Budějovice: zápisy z let 1945–1987*. (Dále jen *Obecní kronika* č. 2) *Kronika* byla založena v roce 1950, rukopis, uložena na Městském úřadě v Borovanech, s. 13.

Dále srov. *Farní kronika*, s. 289-290.

³¹⁴ Srov. *tamtéž*, s. 290.

odevzdány místnímu národnímu výboru v březnu 1951. J. Sukdol se v lednu 1950 jako kněz působící v duchovní správě podrobil povinnému slibu Československé republiky. Stejně tak absolvoval v listopadu 1951 v Praze povinné školení duchovních správců, týkající se politicko – hospodářských témat.³¹⁵

V roce 1949 se opět konalo svatopostní triduum, i když s nižší účastí. Svědčí o tom počet podaných sv. přijímání, cca 500. Ve stejném roce se pokládala dlažba na chodbě fary. Doposud tam byla dlažba cihlová, kterou nahradila zbytková dlažba ze stavby místní továrny. Ke stavebním úpravám nebylo žádáno povolení od Památkového ústavu, ale od ONV v Trhových Svinech, aby se tak předešlo nákladným požadavkům na jinou dlažbu. S pokládkou pomáhali farníci. 38 200 Kčs za její pokládku bylo vyplaceno z kostelních úspor, protože chodba slouží také jako vstup na chrámovou kruchtu.³¹⁶

Českoslovenští biskupové ve svém pastýřském listu *Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky* ze dne 15. června 1949³¹⁷ reagovali na neuzavření dohody mezi státem a církví, na vznik státem podporované tzv. Katolické akce a vydávání Katolických novin. Upozorňovali na jejich proticírkevní zaměření a snažili se o vyjasnění situace a svého postoje. V listě jsou uvedeny podmínky za jakých by bylo možné uzavřít dohodu se státem. Předem upozorňovali na mnohé nepravdy a nátlak ze strany státu a prosili věřící o podporu a vytrvalost v této těžké zkoušce.

O malé pouti, 3. července 1949, měl v Borovanech primici rodák ze Dvorce Antonín Brůžek. Slavnost opět začínala na faře, kde již dva roky jako bohoslovec bydlel. Po matčině požehnání (otec byl již mrtev) se průvodem přes náměstí odebrali do kostela. K průvodu bylo vyžádáno příslušné povolení ONV. Kázání se ujal Msgre K. Reban, mezi dalšími hosty byl primiciantův spolužák, novokněz

---

³¹⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 297-298.

³¹⁶ Srov. tamtéž, s. 293-294.

³¹⁷ SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Akce „H“ – hodnocení situace v českobudějovickém kraji, (1949) 1951, 1952, inv. č. 656, sign 290.2, kart. 364.

J. Lilák z Petříkova, ledenický dp. J. Dvořák, Msgre K. Stoidl a dp. J. Kotlaba z Trhových Svinů. Ostatní kněží z okolí se mohli zúčastnit až odpoledních oslav.³¹⁸

Na rok 1950 vyhlásil papež milostivé léto. S programem jeho směrnic byli seznámeni i zdejší farníci a podmínky pro získání odpustků byli vyvěšeny na chrámových dveřích. Na vybídnutí biskupského ordinátu byla také sloužena půlnoční mše svatá na Nový rok, stejně tak příští rok, při vstupu do nového půlstoletí. Na konci tohoto roku se měla uskutečnit generální vizitace celého doudebského kraje, ke které již nedošlo.³¹⁹

Misie v roce 1950 měli redemptoristé z Č. Budějovic. Zpočátku byla účast nízká, postupně však během týdne přicházelo více lidí, zvláště na večerní mše svaté. Také některá kázání byla přednesena až večer s ohledem na pracující. Během misí bylo podáno celkem 2 741 sv. přijímání. Zvláštností těchto misí byl průvod s misijním křížem, který se v Borovanech běžně nekonal, protože býval opětovně svěcen kříž, který je napevno umístěn v ambitové chodbě. Tentokrát však na přání hosta, p. biskupa, byl do průvodu použit a upraven kříž z farní chodby. Průvod se konal okolo dolního náměstí a zúčastnil se ho i biskup J. Hlouch, Msgre K. Stoidl a kněží z okolí. Překvapivá byla hojná účast mužů. Z okolí přijelo tolik věřících, že ač někteří zůstali v kostele, přesto průvod zaplnil všechny strany náměstí. P. biskup přijel z Českých Velenic s půlhodinovým zpožděním a po zdejší slavnosti hned pokračoval do Boršova, kde se měl zúčastnit závěru tridua ke cti blahoslavené Anežky České. Povolení této slavnosti bylo vlastně velkou chybou tehdejšího npor. Špengra a úspěšným tahem borovanského duchovního správce J. Sukdola, který neposlal žádost o povolení poštou, ale požádal o doručení muže dojíždějící za prací do Trhových Svinů a to jen několik málo dní před samotným průvodem. Ve Svinech byla žádost obratem kladně vyřízena. A na pozdější oznámení stanicí SNB v Borovanech již nebylo možno zakročit.³²⁰

---

³¹⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 295-296.

³¹⁹ Srov. *tamtéž*, s. 297, 301.

³²⁰ Srov. Spisy ohledně povolení průvodu s misijním křížem. SAO Třeboň, KNV ČB (1850) 1949–1958 (1963), I. díl. Situační zprávy církevního oddělení ONV dle okresů, Trhové Svině–Vodňany 1949-1950, inv. č. 177, sign. 370.4, kart. 86.

V květnu 1950 zemřela sestra J. Sukdola Marie Sukdolová, jeho farní hospodyně, ale také jediná borovanská varhanice. Teprve po nějakém čase začala do Borovan o nedělích, ale i pohřbech dojíždět dcera zemřelého soudního rady J. Petříka, tč. studentka gymnázia, kterou později na mnoho let vystřídala sl. M. Švecová.³²¹

Dále došlo ke změně patronátního úřadu. Doposud tuto funkci zastávalo ředitelství státních lesů a statků v Třeboni, později ředitelství st. lesního závodu. Od 23. srpna 1950 na základě výnosu Státního úřadu církevního předal patronát veškeré movité i nemovité jmění, vlastní, nadační i obroční do správy farního úřadu. Předání se uskutečnilo u ONV v Trhových Svinech. Jak už bylo uvedeno v jedné z předchozích kapitol, v době okupace přispívali lidé většími obnosy do sbírek, i přes celkem značné doplnění kostelních potřeb zbývalo na různých vázaných vkladech 105 480 Kčs. To vše spolu s vklady předanými patronátním úřadem bylo převedeno na účet Státní banky v Praze na č. 39.660 Biskupskou konzistoř Č. Budějovice.³²²

Na začátku 50. let přijímaly děti společně svátosti čtyřikrát do roka, na začátku a na konci školního roku, v postu a adventu. K prvnímu sv. přijímání přistupovaly děti 2. třídy. P. Jan Sukdol učil 21 hodin náboženství týdně. Přes komplikace s dvojitým uzavíráním sňatku všechna manželství katolíků byla uzavřena svátostně. Počet jinověrců ve farnosti byl podle odhadu minimální. Od školního roku 1952/1953 bylo zavedeno povinné přihlašování dětí na náboženství a hodiny posunuty až na závěr vyučování. V Borovanech nebylo přijato do hodin náboženství 23 dětí převážně kvůli pozdě podaným přihláškám.³²³

Protože byl J. Sukdol upozorňován na bytovou nouzi a současně na volné prostory na faře, vzal do kaplanky nájemníka J. Levého, synovce Msgra K. Stoidla. A. Brůžek se přestěhoval do místnosti bývalé Raiffeisenky. V roce 1952 byl

---

Srov. *Farní kronika*, s. 298-299.

³²¹ Srov. *tamtéž*, s. 300.

³²² Srov. *tamtéž*, s. 300-302.

³²³ Srov. *tamtéž*, s. 303, 305.

v hostinském pokoji, původně jen na pár týdnů, ubytován p. Adámek restaurátor nástěnných obrazů v zámku. Jeho pobyt i s jeho ženou se však protáhl na necelý půlrok. Jako revanš namaloval pro kostel obraz sv. Judy Tadeáše, který se však neshledal s kladným ohlasem. Přesto se J. Sukdol neodvážil obraz nepřijmout, dokonce bylo z kostelních peněz (7 000 Kčs) financováno jeho zarámování, které navrhl sám malíř. Obraz byl umístěn na chodbě fary.³²⁴

Od 1. února 1952 došlo k úpravě vikariátů, zanikl vikariát Doudlebský a nově vznikl vikariát Trhové Sviny.³²⁵ Na žádost J. Sukdola byl přeložen osadní svátek, který se již několik let po výměně s Dolní Vltavicí slavil v srpnu. Od roku 1952 se opět slaví 9. května.³²⁶

5.2 Zatčení J. Sukdola a jiný pohled na farnost

Na začátku této podkapitoly uvádím jednu ze zpráv církevního tajemníka o situaci ve farnosti počátkem padesátých let.: *„Farnost Borovany v okrese Trhové Sviny se skládá z pěti obcí a to: Borovan, Dvorce, Vrcova, Ostrolova Újezda, Hluboké u Borovan a několika samot obce z Radostic a Záluží, o počtu kolem 2 150 obyvatel. Z toho počtu jest kolem 98 % řím. katolíků, zbytek u církve československé, JČB a bez náboženského vyznání. Farnost jest zemědělská s jedním průmyslovým podnikem. V roce 1946 získala KSČ 50 % hlasů, druhá byla strana lidová a třetí nár. soc. Odevzdaný počet neplatných lístků byl dosti značný. ...*

Práce škol: Ve farnosti jest jedna škola střední a 3 školy národní. Učitelstvo jest většinou uvědomělé a nebo tak alespoň předstírá. Mládež jest vychovávána v duchu socialistickém. Pionýr i družina mládeže pracuje velmi dobře. Výchovná práce mládeže jest narušována vlivem některých rodičů.

---

³²⁴ Srov. *Farní kronika*, s. 304.

³²⁵ Srov. Koncept z 31. 12. 1951. SOA Třeboň, KNVČB (1950) 1949–1958 (1963), II. díl. Korespondence biskupa J. Hloucha s ostatními duchovními 1950–1951, inv. č. 1350, sign. č. Církk/3, kart. 691.

³²⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 302.

Práce osvěty: V místě fary jest středisko osvětové besedy. Vedoucí i zástupce jsou indiferenti značně agilní. Vzhledem k silně náboženskému obvodu, jest výsledek skoro neznatelný. V obcích farnosti proběhlo několik schůzí, kde bylo referováno o politice Vatikánu a naproti tomu o zajištění církve a duchovních u nás. Referent neměl žádnou odezvu, byl přehlédnut a nikdo se nezúčastnil diskuze.

Pokud se týká filmu, vždy probíhal takový, že nemohl nikterak narušit situaci mezi věřícími. Velkým nedostatkem po stránce osvětové jest, že se nemůže obyvatelstvo žádným způsobem přinutiti, aby se zúčastňovalo schůzí, přednášek apod. Přitěžující okolností jest, že nejméně dvě třetiny příslušníků KSČ jest nábožensky založených, dle nichž se řídí ostatní obyvatelé a nezúčastní-li se straník, tedy jinostraník nebo indiferent rovněž ne. Přihlížeje k době I. republiky a doby okupace na účast řím. katolíků na bohoslužbách, tato v poslední době značně stoupla a neustále se zvyšuje. ...

Duchovní správce: Ve farnosti působí duchovní ve stáří 59 roků, zařazen do skupiny IV. nábožensky založený. V poslední době se jeví jako loajální. Chová se dosti izolovaně, jest oblíben mezi dělnickou třídou i zemědělci. To, že by nějak zasahoval veřejně ve věcech hospodářských a nebo politických, nebylo v poslední době zjištěno. ...

Přihlížeje k situaci, jak se kde jeví, jest asi farnost Borovany totožná s malými rozdílly s ostatními farnostmi v okrese. Jest nutno podotknouti, že okres má 95 % řím. katolíků, po nichž následuje církev Československá, dále Jednota československá, po nichž nepatrný počet bezvěrců a jinověrců. Rozbor farnosti byl vypracován se všemi zástupci v úvahu přicházejících složek a veřejných činitelů.³²⁷

---

³²⁷ Dopis ONV Trhové Sviny z 31. října 1951, Politický rozbor farnosti Borovany. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Průzkum farností, tabulky obsahující počet obyvatel, 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

Pochopitelně v návaznosti na tento rozbor následoval akční plán jak situaci ve farnosti změnit k obrazu socialistickému,³²⁸ ale i podrobnější rozbor v létě 1952, ve kterém je činnost faráře popisována takto: „*Jest horlivý ve všem co souvisí s vírou. Účast na veřejném životě nemá. Po stránce náboženské má vliv na věřící, přes tyto na všechny občany a jest skoro u většiny obyvatel oblíben a vážen.*“

Na věřící působí v kostele kultovně. Má vlastní knihovnu a jen málo z této půjčoval knihy, t. č. skoro vůbec ne. Jiných prostředků nemá. Postoj farní hospodyně se nijak neprojevuje, nezúčastňuje se vůbec veřejného života, jest nemocna, což jest důvodem, jako to, že má bratra farářem, že má určitý vliv na faráře.“³²⁹

V jiném spisu je dp. farář charakterizován takto: „*Sukdol Jan, Borovany. Před únorem byl bojovným fungcio. strany lidové a i teď se pokouší pomocí nějaké kat. mládeže udržovati starého politického ducha bývalé lidovecké povahy. Jeho postoj ač nyní neveřejný, vnitřně je proti nynějšímu politickému a hospodářskému režimu ke všemu pokrokovému se staví nepřátelsky. Katolickou akci neuznává, jí odsuzuje, přečetl oběžník i všechny pastýřské listy byla mu udělena pokuta 2 000 Kč. Jeho povaha jest lstivá, při rozmluvě jest velmi opatrný. Má velký vliv na všechny kněze v okrese domnívám se že jim hrozí exkomunikací. Jakékoliv přesvědčování jest bezúčelné.“³³⁰*

Ve zprávě ONV z Trhových Svinů o Akci „H“ z 11. dubna 1952³³¹ je uvedeno, že na odvolání biskupa J. Hloucha na jaře 1952³³² mnoho kněží reagovalo

---

³²⁸ Srov. Akční plán k rozboru farnosti Borovan. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Průzkum farností, tabulky obsahující počet obyvatel, 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³²⁹ Srov. Rozbor farnosti Borovany. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Průzkum farností, tabulky obsahující počet obyvatel, 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³³⁰ Charakteristika duchovního správce. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Oběžníky, pokyny a výnosy KNV církevním tajemníkům ONV 1949, 1950, inv. č. 175, sign. 370.2, kart. 8.

³³¹ Dopis ONV Trhové Svině ze dne 11. 4. 1952. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Akce „H“ – hodnocení situace v Českobudějovickém kraji, (1949) 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³³² Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 77–80.

překvapeně. Včetně dp. Sukdola neměli v plánu informovat lid a podněcovat protesty. Z dalších dokumentů je zřejmé, že J. Sukdol věřil p. biskupu Hlouchovi a jeho případná sporná jednání pokládal buď za nevěrohodná nebo je přičítal špatné, spíše chybějící komunikaci mezi p. biskupem a duchovními.³³³ Biskup J. Hlouch byl po událostech v únoru 1948 brzy držen v naprosté izolaci v budově biskupské rezidence.³³⁴ Jak je patrné z materiálů KNV, situace vlivu a vztahu duchovních k p. biskupovi byla neustále monitorována. J. Sukdol byl považován za nejvlivnějšího kněze v okrese Trhové Sviny.³³⁵ V roce 1952 se také mezi místními obyvateli šířila obava z možné války, někteří pak hledali útočiště před touto hrozbou právě ve víře.³³⁶

Jako důvod nespokojenosti obyvatelstva se státní církevní politikou byla ve zprávách církevních tajemníků uváděna různá omezení a opatření související se sňatky, poutěmi či jinými pobožnostmi, zatýkání, věznění kněží a poměrně velká spjatost obyvatelstva se zemědělstvím. Podobně i v rozhovorech s pamětníky zazněl často stesk po „krásných“ pobožnostech z dob první republiky. Mezi nejkrásnějšími vzpomínkami jmenovali průvodů Božího Těla apod.³³⁷

O tom, že byl místní duchovní správce J. Sukdol tehdejší politické moci trnem v oku, není jistě pochyb. Zatčen a odsouzen byl za protistátní činnost, které se dopustil v roce 1953 tím, že snad nechal na faře přespat kněze Sasinu, který později přešel ilegálně státní hranici se Západním Německem. Kvůli tomuto „incidentu“ byly zatčeny a odsouzeny i sestry Anastázie Vaňková a Anna

---

³³³ Srov. Dopis ONV Trhové Sviny ze dne 12. 5. 1951. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Akce „H“–hodnocení situace v Českobudějovickém kraji, (1949) 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³³⁴ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství*, s. 77.

³³⁵ Srov. Dopis ONV Trhové Sviny z 8. 8. 1951. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Akce „H“–hodnocení situace v Českobudějovickém kraji, (1949) 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³³⁶ Srov. Dopis ONV Trhové Sviny z 20. 5. 1952. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Průzkum farností, tabulky obsahující počet obyvatel, 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

³³⁷ Srov. Dopis ONV Trhové Sviny ze dne 28. 5. 1951. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl. Akce „H“–hodnocení situace v Českobudějovickém kraji, (1949) 1951, 1952, inv. č. 656, sign. 290.2, kart. 364.

Rozhovory s M. Braunfuchsem, M. Linhartovou, M. Frelichovou a manžely Urbánkovými v roce 2009.

Filípková, stejně jako farní hospodyně Marie Brůžková. Všechny jeho knihy byly vyházeny na chodbu a následně spáleny. Ženy se po dvouletém odpykání trestu vrátily domů. Dp. Sukdol byl po sedmi letech věznění propuštěn ze zdravotních důvodů, do farní správy se však již vrátit nemohl. Zbytek života strávil u řádových sester v Albrechticích u Lanškrouna. Do Borovan se vrátil až po své smrti, kdy zde byl 6. ledna 1969 za účasti p. biskupa J. Hloucha pohřben.³³⁸

Nový duchovní správce Antonín Sedláček, který se nastěhoval do Borovan 18. září 1953, si brzy získal oblibu. Dodnes na něj lidé vzpomínají, jako na přátelského člověka, který rád pobyl ve společnosti místních obyvatel. I přes státní zákaz se pokusil získat povolení a uskutečnit procesí o Božím Těle a k soše sv. Jana Nepomuckého u řeky. Během jeho působení proběhlo několik stavebních oprav na kostele a přilehlých budovách. Po narození syna v roce 1957 byl A. Sedláček přeložen do Sepekova a později do Stach na Šumavě.³³⁹

---

³³⁸ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 1.

Obecní kronika č. 2, s. 50, 188.

SAMEC, I. *Poválečný rozvoj Borovan*. In *Borovany*, s. 219-220.

Rozhovory s J. Malíkem, manžely Urbánkovými, M. Linhartovou v roce 2009 a s J. Šimkem 27. listopadu 2008.

Fotografie z pohřbu jsou v příloze č. XV.

³³⁹ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 4.

Obecní kronika č. 2, s. 51-53, 101.

Rozhovor s M. Linhartovou a J. Malíkem 5. března 2009.

6 Zajímavosti z farnosti v první polovině 20. století

6.1 Zvyky a obyčeje

6.1.1 Každoroční svátky a události

Tzv. křesťanská cvičení se konala až do roku 1949 jak v Borovanech, tak v přilehlých přifařených obcích (Hluboká u Borovan, Dvorec, Vrcov a Ostrolovský Újezd) s výjimkou okupace vždy o nedělích v adventu a v postní době. V samotných Borovanech probíhala v adventu na svátek Neposkvrněného početí P. Marie a v postu na svátek Zvěstování P. Marie. Později se překládala pro nižší účast na některou z dalších nedělí. Tato „*cvičení spočívala ve výkladu katechismu.*“³⁴⁰ Od r. 1934 se lidé scházeli častěji na večerní májové pobožnosti, které zásluhou slečny M. Sukdolové (farní hospodyně) získaly velkou oblibu. Dříve bývaly jen o nedělích a o svátcích, od tohoto roku obden a později ještě častěji.³⁴¹

V postní době je v borovanském kostele do dnešní doby zvykem sundávat obraz Navštívení Panny Marie z hlavního oltáře³⁴² a na jeho místo umístit obraz ukřižovaného Krista s černým pozadím. Dříve zůstával obraz kříže až do skončení velkopátečních obřadů a koncem postní doby býval spolu s ostatními kříži zahalován fialovou látkou.³⁴³ Maso se během postní doby jedlo pouze v neděli. K modlitbě křížové cesty se lidé scházeli v pátek a v neděli. Přitom modlitba křížové cesty trvala déle jak hodinu. Často se také doma v tyto dny modlívali růženec.

Na Květnou neděli chodily děti do kostela s tzv. berany – svázanými lískovými a jívovými pruty ozdobenými jedlovým chvojím a mašlí. Počet prutů byl stejný jako počet osetých polí hospodáře, protože na velikonoční pondělí do

---

³⁴⁰ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 225, 297.

³⁴¹ Srov. *Farní kronika*, s. 229, 297.

Dále srov. Rozhovory s M. Linhartovou, M. Frelichovou a J. Malíkem v roce 2009.

³⁴² Obraz býval sundáván i při jiných příležitostech. Fotografie jednotlivých úprav oltáře v příloze č. IV – VI.

³⁴³ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou farní kroniku let 1953 - 1998*. Nepublikováno, v soukromém vlastnictví J. Malíka, 2000, s. 9.

každého pole zapíchl hospodář jeden prut pro ochranu a požehnání. Zelené části dával do chléva nebo na půdu pod střechu.³⁴⁴

Na Zelený čtvrtek bývala bohoslužba dopoledne, a protože při ní „odlétaly zvony do Říma,“ obcházely místní děti s řehtačkami v době běžného zvonění domy, kde dostávaly koledu. Tyto obchůzky nebyly nijak organizované. Skupinky koledníků vznikaly a zanikaly spontánně, často jich chodívalo několik současně. Tento zvyk po druhé světové válce zanikl, zůstalo pouze několik ojedinělých koledníků, kteří obcházeli obec s řehtačkami a pomlázkami současně na Boží hod či Velkonoční pondělí.³⁴⁵ Teprve během několika posledních let se schází k řehtání o Velkém pátku a Bílé sobotě opět skupinka dětí. Obchází společně náměstí a na závěr se modlí u kříže vedle kostela.

Také na Velký pátek byly obřady dopoledne, odpoledne se kolem třetí hodiny scházeli lidé k modlitbě v kapli. U Božího hrobu stávala čestná stráž. Na Bílou sobotu ráno asi v 7 hodin se tzv. pátil Jidáš,. Večer při Vzkříšení vycházel od Božího hrobu – z kaple průvod v čele s křížkem, za kterým následovali nosiči s korouhvemi, hudba a družičky. Pod bílými nebesy nesl kněz monstranci s Velebnou svátostí, za ním následoval průvod ostatních věřících. Po obejití dolní části náměstí se vracel zpět do kostela. V oknech domů svítily svíce.

Snad k nejoblíbenějším svátkům té doby patřila slavnost Božího Těla. Od 50. let se až na výjimky slavila pouze v neděli. Pro slavnostní průvod byly v Borovanech dvě trasy: ve čtvrtek se obcházela dolní část náměstí a v neděli horní. Po cestě se kněz zastavoval vždy u čtyř oltářů.³⁴⁶

---

³⁴⁴ Srov. Rozhovor s M. Linhartovou 5. března 2009.

MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 11-12.

³⁴⁵ Srov. rozhovor s manžely Urbánkovými 7. ledna 2009.

MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 11.

³⁴⁶ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 11.

Na svátek sv. Jana Nepomuckého vycházela procesí k jeho soše na náměstí a v neděli pak k soše u říčky Stropnice. Tyto slavnosti probíhaly i v několika letech po druhé světové válce.³⁴⁷

V květnu se chodilo prosit za úrodu do polí. Každý týden, celkem čtyřikrát, šlo procesí vždy na jinou světovou stranu. Těchto pobožností se zúčastňovaly děti, které byly propuštěny ze školy a především ženy, protože muži tou dobou byli ještě v zaměstnání.³⁴⁸

S procesím se chodilo na svátek Sv. Trojice na blízké poutní místo stejného jména u Trhových Svinů.³⁴⁹ Každoroční římovská³⁵⁰ pouť se konala vždy v neděli po svátku Nalezení sv. Kříže. Zúčastnily se jí běžně i školní děti. Vycházelo se již v sobotu ráno po mši sv. procesím. Podzimní pouť do Říмова již nebyla společná.³⁵¹

Podle starého liturgického kalendáře bývala tzv. malá borovanská pouť v neděli začátkem července.³⁵² Následující neděli se chodilo průvodem na pouť do Trocnova, Žižkova rodiště. Třetí neděli pak byla velká pouť Panny Marie Škapulířové. Až do začátku 50 let se při ní konalo zasvěcování Panně Marii Karmelské, kdy se při modlitbě kněze pokládal na ramena látkový škapulíř. Mše svaté bývaly týden před a týden po velké pouti slouženy v kapli, která se jinak používala pouze během velikonočního tridua.³⁵³

---

³⁴⁷ Z rozhovoru s Annou Urbánkovou a Františkem Urbánkem 7. ledna 2009.

³⁴⁸ Srov. Rozhovor s M. Linhartovou a J. Malíkem 5. března 2009.

³⁴⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 194.

³⁵⁰ Více o poutním místě Římov např. LAVIČKA, R. Architektura a výtvarné umění. In *Novohradské hory*, s. 449, 452.

LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504-505.

³⁵¹ Srov. *Farní kronika*, s. 223.

Rozhovory s M. Braunfuchsem, M. Frelichovou, M. Linhartovou, J. Malíkem a manžely Urbánkovými v roce 2009.

Podrobněji o poutích jak se dochovaly do padesátých let 20. století MALÍK, J. Poutě z Borovan – jak se na ně chodívalo. *Borovanský zpravodaj*. 2008, leden, s. 5.

³⁵² Svátek Navštívení Panny Marie se podle starého církevního kalendáře slavil 2. července.

³⁵³ Srov. Rozhovor s M. Frelichovou 5. ledna 2009.

MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 10.

Při pobožnosti za zemřelé 2. listopadu stávala v kostele jakási maketa rakev. Na márách uprostřed kostela ležela konstrukce, která tvarem připomínala rakev. Byla zakryta červenou látkou a na obou koncích „rakové“ byl obraz lebky se dvěma zkříženými kostmi. Podrobnější informace o této bohoslužbě již nikdo nemá.³⁵⁴

Svátek sv. Linharta, patrona dobytka, byl v Borovanech odedávna spojený s železnými kravami. Šlo o malé kovové figurky krav, které bývaly na svátek tohoto světce 6. listopadu připraveny na stolku u vchodu do kostela, kde si každý hospodář, respektive spíše hospodyně, vzal stejný počet figurek, co měli doma dobytka a dal za ně příspěvek do kasičky. Figurky pak položil na oltář zemských patronů, kde stojí i socha sv. Linharta. V ten den bývala zpívána mše sv. ke cti tohoto světce, aby na jeho přímmluvu Bůh chránil dobytek. O tomto svátku se dobytek nevyháněl na pastvu, ani nepracoval v poli. Naposled se tento svátek slavil v Borovanech asi v roce 1954.³⁵⁵

Podle jedné z verzí původu představovaly tyto figurky do zrušení kláštera pro hospodáře velké břemeno. Klášter totiž pronajímal dobytek poddaným, kteří by si jej jinak pořídit nemohli. Právě tato figurka jim připomínala závazek, který vůči klášteru mají – jednou opět vrátit živé zvíře klášteru. Často se tak stávalo, že tyto „dluhy“ přecházely na potomky.³⁵⁶

6.1.2 Kostelní kůr, pohřbívání zemřelých

Během svého patnáctiletého varhání si J. Petřík v Borovanech vycvičil chrámový sbor, složil či upravil tu celou řadu pohřebních žaltářů. Jak poznamenává duchovní správce ve *Farní kronice*, vedení chrámového kůru byla jeho radost a po svém odchodu v roce 1925 dojížděl do Borovan vypomáhat, protože se nenašel jiný vhodný varhaník. Varhanní službu od té doby zastával dp. farář V. Šílený sám s pomocí své neteře Marie Sukdolové. O Velkém pátku a Božím Těle přijížděl

---

³⁵⁴ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 18.

³⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 10.

Farní kronika, s. 256.

³⁵⁶ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*.

z Českých Budějovic vypomoci i bývalý řídící J. Petřík. Po své smrti v 88 letech na začátku roku 1946 byl pohřben v Borovanech.³⁵⁷

Pamětníci rádi vzpomínají na množství mariánských písní, které se při bohoslužbách zpívaly, stejně tak na zpěvy při májových pobožnostech, které byly zásluhou slečny Sukdolové. V té době byl vzduch do píšťal poháněn šlapacími měchy a u šlapání se střídaly děti.³⁵⁸

O zvycích spojenými s modlitbami za zemřelé a pohřbíváním se zmiňuje podrobně kostelník J. Malík ve svých *Námětech pro borovanskou kroniku*. Zemřelí byli do třetího dne ponecháváni doma. Nebožtík byl vystaven v otevřené rakvi, kam se k němu pokládaly obrázky svatých nebo květiny. Za hlavou zemřelého stál křížek a dvě zapálené svíce – hromničky. V nádobce se svěcenou vodou byly klasy obilí nebo větvičky chvojí, které sloužily k pokropení zemřelého. Po všechny tři dny se v poledne scházeli u zemřelého lidé k modlitbě růžence a litanií, které předříkával tzv. modlič. Po smrti posledního borovanského modliče p. Simka tento zvyk zanikl, souviselo to i se zřízením obřadní síně na novém hřbitově v 70. letech. Zůstalo pouze zvonění „umíráčku“ a „hrany.“ „Zvonění umíráčkem a hrany se provádělo takto: ...s umíráčkem se nezvonilo bim –bam, ale bim – bam – bam. Toto zvonění neuměl každý – jen kostelník a někteří jeho synové. Od roku 1996 se přestalo s umíráčkem na věži kaple zvonit ... začal se používat nejmenší zvon na hlavní věži a to sv. Josef. Zvonilo se většinou jen po požádání pozůstalými po dobu 8 – 10 min.

Hrana se zvonila tak, že na liché desátky se zvonilo se všemi zvony a na sudé desátky pouze s velkým zvonem. Do začátku 50 let se zvonilo ručně, taháním za provazy z prostoru u vchodu do oratoře. Bylo to dosti náročné na sílu. Traduje se, že naši předkové kostelníci (někteří) dokázali zvonit se všemi zvony najednou. Bylo to o to náročnější, protože každý zvon má jinou velikost, a proto jinou frekvenci hupů.

---

³⁵⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 174, 193.

³⁵⁸ Srov. Rozhovor s M. Linhartovou a J. Malíkem 5. března 2009.

*Vlastní pohřeb začínal v domě smutku, kde mezi vraty na márách byla rakev. Když zemřelého vynášeli z bytu, zastavili mezi vchodovými dveřmi a třikrát se zemřelým mírně zhoupali a řekli: Ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého. Kněz se zpěváky zazpívali žaltář a následoval průvod do kostela.*³⁵⁹

6.1.3 Ofěra, interiér kostela

Při pohřbu, svatbě či křtu v kostele chodili přítomní „ofěrou“. Věřící postupně procházeli za oltářem v kostele, kde byla na jedné jeho straně u nohou anděla připravena miska na peněžité dary, na úmysl daného obřadu. Poblíž stál kostelník, který jim předkládal k uctění polibkem kovový křížek. Tento zvyk se konal také na Velikonoční pondělí při tzv. fundační mši svaté za borovanskou obec. V neděli po svátku Hromnic měly chodit ofěrou pouze matky. Zhruba od konce 70. let přestal být o tento zvyk zájem, o jeho udržení se marně pokoušel tehdejší duchovní správce F. Klíma. Poslední ofěra se vybírala asi v roce 1998!³⁶⁰

Nejen květinová výzdoba byla v té době pestřejší než dnes. Spolu s elektrifikací kostela byl zhotoven světelný rám kolem dvou obrazů na hlavním oltáři, který nechal odstranit v 50. letech duchovní správce A. Sedláček pro nevkusnost. Stejně tak nedoporučoval stavět květiny na svatostánek. Jak již bylo zmíněno, v Borovanech je dosud zvykem v postní, ale i vánoční době nahrazovat oltářní obraz Navštívení P. Marie obrazem ukřižování a o Vánocích soškou dítěte Ježíše. Ještě před pár desítkami let bylo těchto variant hlavního oltáře víc. V květnu se stavěla na svatostánek soška P. Marie a hlavní obraz překrývala bílá látka s modrým lemováním. V padesátých letech se soška stavěla až do výklenku místo obrazu. V červnu se na oltář postavila soška Božského srdce Páně. Tyto oltářní úpravy zanikly zřejmě koncem osmdesátých let, kdy ustaly i májové pobožnosti. Zhruba o dvě desítky let později zanikl zvyk umisťovat od svátku sv. Josefa

---

³⁵⁹ Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 16-17.

³⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 22.

(19. března) do svátku sv. Josefa dělníka jeho obraz na oltář sv. Anny proti sakristii.³⁶¹

Do padesátých let stávaly děti v kostele u mřížky. Chlapci na jižní a děvčata na severní straně. Později se děti stahovaly více dozadu a často i úplně z kostela. Litinová mřížka mezi presbytářem a lodí, stejně jako kazatelna se schodištěm ze sakristie a oltář sv. Jana vedle vstupu do sakristie byly odstraněny v sedmdesátých letech vlivem liturgické reformy. Naopak byl v té době pořízen nový obětní stůl a ambon. Socha Nejsvětějšího srdce Ježíšova, doposud stojící vedle oltáře sv. Anny, byla dána do sakristie a místo ní dnes stojí socha gotické Piety. Podobně bylo z kostela odstraněno několik obrazů včetně sochy P. Marie Lurdské.³⁶²

6.2 Náboženský tisk a katolické spolky

Život většiny tiskovin a spolků byl v Borovanech vázán především na období první republiky. V období okupace a války byl omezen především jeho veřejný projev. Po válce pak došlo vlivem politických událostí, k rychlému útlumu projevů náboženského života vůbec. Vydávání náboženského tisku bylo zakázáno a postupně zanikaly i spolky.

V roce 1906 vznikl v diecézi Český tiskový spolek jako prostředek šíření katolických myšlenek i obrany proti odpůrcům. Již v druhé polovině 19. století zde vycházely časopisy *Ludmila*, *Anežka* a *Václav*.³⁶³

Slibné šíření a pronikání náboženského tisku v období první republiky utlumilo období okupace, kdy bylo jeho vydávání zakázáno. V Borovanech si jej mohli zájemci koupit před válkou u všech vchodů do kostela. Podle zápisu v borovanské *Farní kronice*³⁶⁴ se dobře osvědčovaly *Kostelní listy*, brožurky *Životem* vydávané redemptoristy v Hlučíně, později ve Frýdku. Velký zájem byl

---

³⁶¹ Srov. Rozhovor s J. Malíkem 20. března 2009.

³⁶² Srov. MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 14.

³⁶³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. s. 226-227.

³⁶⁴ Srov. *Farní kronika*. s. 242.

také o životopisy svatých *Naše světla*. Vyšlo sedm ročníků a několik čísel z 8. ročníku *Farního věstníku* pro České Budějovice a okolí. Dále si mohli zájemci vybrat z různých „letáčků“: *Posel pravdy*, *Neděle* (asi 70, později 50 výtisků), *Rozsévač* (110 výt.), *Dětská neděle* (cca 50 výt.), *Anděl Strážný*, *Katolické ženy* (cca 70 výt.).

Co se týká spolkového života farnosti, lidová strana zde byla založena v roce 1919 na svátek Zvěstování Panny Marie zásluhou J. Sukdola a byla o ní zmínka již výše.

V dubnu 1921 byla obnovena zdejší Jednota ustavičného se klanění Nejsvětější svátosti, která zde byla založena již v roce 1874.³⁶⁵ Každý měsíc po ranní mši svaté (zpravidla 1. neděli v měsíci) jeden kněz vystavoval Nejsvětější Svátost a druhý měl eucharistickou promluvu na kazatelně. Po ní byly litanie s modlitbami. Zpočátku lidé hodně odcházeli, později zůstávali na pobožnosti takřka všichni. Ročně se odvádělo na členských příspěvcích tohoto spolku kolem 100 Kč.

Na žádost biskupské konference byla založena Osadní rada katolíků (1920) a skupina katolické mládeže.³⁶⁶ Osadní rada katolíků se jako poradní hlas duchovní správy scházela minimálně jednou za měsíc na faře. Po roce 1945 změnila název na Farní odbor Katolické akce se zástupci z jednotlivých obcí. Před založením skupiny katolické mládeže podali v roce 1921 místní duch. správci žádost knížeti Schwarzenberkovi o povolení užívání jedné místnosti v zámku. Toto povolení jim bylo vydáno v roce 1922, a tak na svátek Nanebevstoupení Páně vznikl spolek katolické mládeže, který se na stejný svátek o 2 roky později přeměnil v Orla. Skupina přistupovala společně ke stolu Páně vždy v adventu, v postě a o sv. Václavu.³⁶⁷

---

³⁶⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 196, 271.

³⁶⁶ Srov. tamtéž, s.192, 195.

³⁶⁷ Srov. Seznam orelských jednot sdružených v Jihočeské orelské župě J. V. Jirsíka. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1937-1945, sign. VII-D-1, kart. 1690. Dále srov. *Farní kronika*, s. 229.

V roce 1929 byl na opětovné vyzvání Diecézního Svazu charity založen Farní odbor charity, který od roku 1931 pořádal každoroční říjnové sbírky, které se konaly přímo v obcích a ročně vynášely něco málo přes 500 Kč.³⁶⁸ Měl jen krátké trvání, asi do roku 1936. Později v roce 1943 na tehdejší žádost vikariátních úřadů a kapitulní konzistoře se zřejmě dočkal obnovení, jeho referentem byl J. Sukdol.³⁶⁹

Spolek Svaté rodiny nazaretské vznikl v roce 1897 při sv. misiích a byl několikrát obnovován. Zřejmě jedinou jeho činností v 1. pol. 20. stol. byly modlitby ke Sv. rodině po kázání, které začínal kněz.³⁷⁰

Růžencové bratrstvo z Borovan a Ostrolovského Újezda se scházelo jedenkrát měsíčně po požehnání k modlitbě růžence. Členové si mezi sebou pravidelně vyměňovali lístky s růžencovými desátky, které se doma modlili.

Mezi místní misijní spolky patřilo: Dílo šíření víry a Děťství Ježíšovo. Členské příspěvky těchto spolků byly odváděny spolu s ostatními sbírkami prostřednictvím biskupského vikariátního úřadu.

V roce 1943 se zapsalo 40 osadníků do Apoštolátu modlitby, několik osadníků do Arcibratrstva šťastné smrti sv. Josefa a do Misijního svazu Steyelského. dvě rodiny se zasvětily Božskému srdci Páně.³⁷¹

Bratrstvo sv. škapulíře založené v roce 1672³⁷² bylo církevně obnoveno až po r. 1945. Duchovní si prostřednictvím farního úřadu v Kostelním Vydří vyžádal povolení z Říma, aby se smělo několik osob oblékat každoročně o velké pouti do škapulíře.³⁷³

---

³⁶⁸ Srov. *Farní kronika*, s. 228.

³⁶⁹ Srov. Dopis Zemského svazu charity v Čechách Kapitulní konsistoři v ČB. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1937-1945, sign. VII-D-1, kart. 1690.

Farní kronika, s. 171.

³⁷⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 155, 271.

³⁷¹ Srov. *tamtéž*, s. 271.

Kopie pamětního listu zasvěcení rodiny v roce 1907 je v příloze č. X.

³⁷² Srov. ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka*, s. 52-53.

³⁷³ Srov. *Farní kronika*, s. 271.

Po válce 1. prosince 1948 vznikla pod vedením J. Sukdola družinka čítající asi 10 ministrantů, tzv. Legio angelica. Šlo o celorepublikovou organizaci sdružující ministranty, kteří se na pravidelných schůzkách vzdělávali ve víře a službě u oltáře. Společný čas vyplňovaly různé hry, případně četba časopisu *Legio* vydávaného organizací. Chlapci skládali zkoušky z odborných liturgických znalostí. Zkoušky byly rozděleny do 7 stupňů: nováček, čekatel, ministrant, legionista, akolyta, turiferář a ceremoniář. Ze svých řad si také volili předsedu, kterým se tehdy stal Jan Malík, nejstarší syn kostelníka.³⁷⁴

Dále srov. Rozhovory s manžely Urbánkovými, J. Malíkem a M. Frelichovou v roce 2009.

³⁷⁴ Srov. rozhovor s J. Malíkem 5. ledna 2009.

Dopis borovanské družinky Legio angelica biskupské konzistoři v Č. B. z archivu J. Malíka.

7 OSOBNOSTI PRVNÍ POLOVINY 20. STOLETÍ

7.1 Václav Šílený 1907 – 1945

Pan děkan V. Šílený byl na kněze vysvěcen roku 1884, přežil všechny své tehdejší spolusvěcence. Už po dvou letech od svého kněžského svěcení musel ze zdravotních důvodů odejít zhruba na rok do předčasné deficiencie. V té době byl zámeckým kaplanem u knížete Auerspergra ve Weitworthu v Solnohradsku a pak u sester v Bystřici. Od srpna 1887 již vykonával běžnou kněžskou službu jako kaplan ve Strunkovičkách, později v Netolicích a Chrbolech u Prachatic.³⁷⁵

Za zmínku stojí i jeho hudební nadání, kterého využil, když léta vedl chrámový sbor, včetně hry na varhany. Naučil hře na varhany svou neteř, farní hospodyně Marii Sukdolovou.

Václav Šílený se dožil 83 let a v Borovanech oslavil své zlaté i diamantové kněžské svěcení. Přes svůj věk a špatné zdraví si zachoval duševní svěžest a ještě několik málo dní před svou smrtí sloužil mše svaté. Protože již nemohl docházet do osad, modlil se za ně před svatostánkem a vyřizoval četné kancelářské záležitosti.³⁷⁶

Zemřel na následky zranění, které si způsobil pádem na chodbě fary. Jeho úraz vlastně zavinil policejní pes, který do něj strčil, když vyprovázel policejního strážmistra z kanceláře. Takto je událost zaznamenána ve *Farní kronice*: „*Když vyprovázel z kanceláře četnického strážmistra p. Šaldu na chodbu, tu policejní pes, kterého měl p. strážmistr s sebou, při náhlém střetnutí s kočkou, prudce před ní couvaje zpět, porazil náhle p. děkana na dlažbu. Následkem tohoto pádu nastalo u něho jakési ochrnutí, takže již nemohl se od té chvíle postavit na nohy.*“³⁷⁷ O několik dní později se jeho zdravotní stav prudce zhoršil, zemřel 21. prosince 1944. Kvůli bezprostřední blízkosti Vánoc byl pohřben již 23. prosince 1944.

---

³⁷⁵ Srov. Dienst-Tabelle V. Šíleného z roku 1907. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Farní kronika, s. 272.

³⁷⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 274.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 272-273.

Pohřbu se mj. zúčastnil p. prelát Msgre A. Melka, p. prof. Kašpar Stoidl, p. děkan od Jana Nepomuckého Msgre Jan Šnejd, p. rektor kněžského semináře Msgre Karel Reban, ředitel studentského semináře dp. František Mácha a sousední kněží z Mladošovic, Trhových Svinů, Jílovic a Ledenic. Mnoho kněží a přátel se pohřbu nemohlo zúčastnit kvůli zpožděným telegramům a špatnému vlakovému spojení.³⁷⁸ Vzpomínka mu byla věnována v *Jihočeské jednotě*, kde mj. vyzdvihuje autor B. Němec jeho vřelý vztah k farníkům. Zmiňuje jeho „*příslovecné promluvy, kterými provázel mladá manželství do nového života, kdy dovedl hovořit opravdu do duše ženichu i nevěstě a každý odcházel od něho pevným krokem do nového života. ... dovedl být vážný a zase příjemně veselý a velkou událost v životě mladého páru dovedl vždy obarvit některou z veselých historek.*“³⁷⁹

7.2 František Jan Kroiher

František Jan Kroiher se narodil 2. prosince 1871 v Rojšíně v tehdejší farnosti Brloh, vysvěcen byl 15. dubna 1894, poté byl kaplanem v Blatné.³⁸⁰ Do Borovan přišel jako nový kooperátor po odchodu P. Jelínka 26. února 1896. Po odchodu faráře J. Šinka do penze spravoval farnost několik měsíců jako administrátor. Stejně tak i po odchodu A. Lankmajera. Roku 1910 byl jmenován prvním *čestným občanem Borovan*.³⁸¹ V roce 1914 po osmnáctiletém kaplanování se s ním farnost slavnostně rozloučila. Přesto zůstal borovanské farnosti blízký, často jí byl až do své smrti finančně a jinak nápomocný. Účastnil se větších farních událostí. Jistě i jeho přičiněním se v době první československé republiky hlásila velká část borovanských obyvatel k agrární straně. Založil zde spolu s A. Lakmajerem a lékařem F. Klasem Spořitelní a záložní spolek – Kampeličku, kde vykonával 9 let hlavní pokladnické práce. O jeho veselé povaze svědčí mimo

---

³⁷⁸ *Farní kronika*, s. 273.

³⁷⁹ NĚMEC, B. IN MEMORIAM... *Jihočeská jednota : list národního souručenství*. České Budějovice, 1945. roč. VII, č. 1, s. 2.

³⁸⁰ Srov. KLINDERA, F. Úvodní článek In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*. s. 11. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 65, 90.

³⁸¹ Srov. MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*. *Obecní kronika č. 1*, s. 91.

jiné kniha Šťovíček, soubor jeho vtipných komentářů a veselých příhod zaznamenaných různými autory.³⁸²

Ještě před vznikem samostatného československé státní organizace duchovenstva: Zemskou jednotu katolického duchovenstva, později Jednotu českého katolického duchovenstva.³⁸³ Zúčastnil se deputace Jednoty v Římě za účelem dosažení reform. Tuto návštěvu komentoval slovy: „*My si myslíme, kdo ví jak jsme velcí, v Římě jsme velmi maličci.*“³⁸⁴ Mimo duchovní správu působil také v hospodářské oblasti.³⁸⁵ Byl zakladatelem mnoha kampeliček. Stál v popředí agrární strany (pozdější strana republikánská), byl několikrát zvolen senátorem. Své fejetony podepisoval pseudonymem Jan Nosek (selské usedlosti, odkud pocházel, se od nepaměti říkalo *u Nosků*).³⁸⁶ Od srpna 1910 byl předsedou Ústřední jednoty hospodářských družstev v Praze a do Borovan dojížděl jen občas.³⁸⁷ Na jeho místo byl ustanoven nový kooperátor F. Petřížek. Po dvou letech se F. J. Kroiher vrátil a zůstal v Borovanech až do svého jmenování farářem v Ledenicích 1. května 1914.³⁸⁸

František Jan Kroiher zemřel v červnu 1948 ve věku 77 let v Ledenicích jako osobní děkan a čestný kanovník kapituly českobudějovické.³⁸⁹ Jeho osobnosti věnoval několik řádek ve *Farní kronice* farář Jan Sukdol: „...*Ač politicky a hospodářsky činný přece jen se své osadě neodcizoval – a my kněží, kteří jsme stáli v táboře československé strany lidové a neschvalovali jeho politické působení v liberální agrární straně, přece nemohli jsme mu upřít uznání jeho šlechetného a obětavého smýšlení ...jeho zásluhou byl postaven kostel blahoslavené Anežky*

---

³⁸² Šťovíček. Praha : Novina, 1938. 62 s.

³⁸³ Srov. Korespondence Biskupského ordinariátu v ČB ohledně vzniku Zemské jednoty katolického duchovenstva. SOA Třeboň, BA ČB, Katolické spolky 1900-1910, sign. VII-D-1, kart. 1684. *Farní kronika*, s. 171.

³⁸⁴ *Farní kronika*, s. 287.

³⁸⁵ Srov. KLINDERA, F. Úvodní článek In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*. s. 17-20.

³⁸⁶ Srov. tamtéž. s. 11.

³⁸⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 171.

³⁸⁸ Srov. *Kněžská matrika 1825-1900*, nestránkováno, uložena na biskupství v Č. Budějovicích.

³⁸⁹ *Farní kronika*, s. 286-287, 169.

Dále srov. KLINDERA, F. Úvodní článek In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*. s. 11.

KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 65, 90.

české v Českých Velenicích, podporoval kolej Nepomucenum v Římě³⁹⁰ i bohoslovecký seminář v Čes. Budějovicích. Nejednou se ukázal štědrým mecenášem zdejší borovanské fary, kterou též v roce 1929 zakoupil a věnoval řím. katol. církvi. A co bylo jednotlivců, kterým svým vlivem v nejrozmanitějších potřebách pomáhal! ...³⁹¹

Takto se o něm vyjádřil starosta Ústřední jednoty hospodářských družstev v Praze Ing. Ferdinand Klindera: „...Svůj životní program vytvořil si již v mládí vyjádřil jej nejasněji 9. června na schůzi ve Skočicích u Vodňan slovy: *Chce-li kněz, aby se s ním osadníci modlili v neděli, musí s nimi pracovat i ve všední den a pečovat nejen o nebe, ale i o zemi. ...Hned jako abiturient gymnasia v roce 1889 zakládá a jako jednatel vede místní odbor Národní Jednoty Pošumavské v Brloze ...jako kaplan propaguje při každé příležitosti heslo: Svůj k svému; i v Borovanech stará se svědomitě o Národní Jednotu Pošumavskou, do jejíhož věstníku Pošumaví, též přispívá řadou poutavých článků. ...Přitom však Kroiherův nacionalismu nikdy nevyznívá šovinisticky, Kroiher vždy a všude odsuzuje a potírá planý radikalismus a žádá v první řadě poctivou, vytrvalou a drobnou práci národní. ...Nepřísluší mi o něm souditi jako knězi, z vlastního poznání vím však, že své povinnosti kněžské vykonával vždy s láskou a s krajní svědomitostí, a jeho neochvějná víra, stejně jako hluboce promyšlená, frázovitosti prostá kázání jeho zjedнала mu úctu a lásku věřících, pro něž návštěva kostela po celotýdenní namáhavé práci znamená neocenitelnou posilu a duševní útěchu. Přímo dojemnou je pak Kroiherova péče o vyučování mládeže školní, při němž si vyučovací hodiny vyhrazuje na sobotu a pondělí, v kterýchto dny nikdy se nedá v ústředí udržeti ani nejnáléhavějšími povinnostmi.*“³⁹²

Při stejné příležitosti o něm píše poslanec Rudolf Beran: „...*Tak jako náš pan senátor Kroiher patří mezi nejlepší pohotové, věcné a vtipné řečníky senátu, tak*

---

³⁹⁰ Také srov. KLINDERA, F. Úvodní článek In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*. s. 24. Tato kolej (dříve Collegium Bohemicum) byla zřízena papežem Lvem XIII. roku 1884. Podrobněji KADLEC, J. *Přehled českých církevních*, s. 209.

³⁹¹ *Farní kronika*, s. 287.

³⁹² KLINDERA, F. Úvodní článek In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*, s. 11-24.

dovede i vládnout perem – nota bene – krutím perem, neboť všechny články píše pery, která si sám řeže z ledenických krút. ...O panu senátorovi Kroiherovi dalo by se velmi mnoho napsati, nejen jako o družstevníku a politikovi, ale také jako o známém příteli našeho výtvarného umění. Přátelství jeho s řadou vynikajících našich českých umělců a krásné obrazy, které zdobí stěny ledenické fary, jsou důkazem ušlechtilého vkusu a mluví o krásném uměleckém cítění. Kroiher patří do řady oněch osvícených kněží, kteří vykonali pro lid a kraj, ve kterém žili, a pro svůj národ veliký kus záslužné, tvořivé práce.³⁹³

F. J. Kroiher sám o sobě napsal: „...Také já jsem míval a mám dosud zálibu ve verších a v romantické četbě třeba bez veršů, ale to pro svou soukromou zábavu, nebo v besedě, akademii a jiných večírkách. V životě však chci mít jasno a přesnost. ...Já jsem od mládí žil pod vlivem českobudějovických pracovníků, hlavně dr. Zátky, dr. Hromady, kde se ovšem tužky užívalo někdy k sepsání vzletného provolání, ale mnohem častěji k počítání. ...To byla škola kladné práce pro posilnění vlastního tábora, a bojování umírněného ohledem na společnou střechu nad hlavou, která nesmí chytnout, i kdyby hlavy pod ní sebe prudčeji hořely. ...Proto kladu takovou váhu na hospodářskou práci pro český národ a v něm pro venkov, poněvadž tím se druhým neubližuje, ale rozdílly se vyrovnávají a národy a vrstvy mají k sobě blíže. Neboť já nemiluji boje, ale chci dojít k pokoji. Vyrovnání sil je k tomu nejbezpečnější cesta.³⁹⁴

7.3 Jan Sukdol

Kaplan Jan Sukdol, synovec místního faráře V. Šíleného, nastoupil do Borovan 1. září 1918, po roce působení kaplana Matěje Farky.³⁹⁵ Narodil se v roce 1893 v Úsilném u Č. Budějovic (dříve Vosilné). Od kněžského svěcení 4. 6. 1916 byl výpomocným kaplanem v Tučapech u Soběslavi a od 2. července 1917

---

³⁹³ BERAN, R. Senátor Frant. Jan Kroiher jako novinář. In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera*. s. 26-27.

³⁹⁴ KROIHER, F. J. v dopise Ing. F. Klinderovi. Otištěno v úvodu knihy *Články a úvahy Frant. J. Kroihera*, s. 6-7.

³⁹⁵ *Ordinariátní list diecéze čes.-budějovické za rok 1918*, České Budějovice : Biskupské knihtiskárny, 1918, č. 22, s. 88.

fundačním kaplanem ve Zbytinách u Prachatic až do svého odchodu do Borovan.³⁹⁶ Zde měl mimo jiné zásluhy na vzniku místní lidové strany. Zpočátku se Borovanští hlásili ke straně agrární. Roku 1917 obdržel od Biskupského ordinariátu pochvalný dekret, v roce 1922 právo nosit synodalie, roku 1942 byl jmenován biskupským notářem a v roce 1948 vikariátním sekretářem a osobním děkanem.³⁹⁷

Po smrti V. Šíleného 22. prosince 1944 se stal administrátorem Borovan, později farářem. V roce 1945 byl jediným žadatelem o farní beneficium v Borovanech.³⁹⁸ 22. srpna 1953 byl zatčen pro údajnou velezradu (poskytl nocleh emigrantovi³⁹⁹) a 19. prosince 1953 odsouzen na 13 let vězení. V roce 1958 mu byl trest přerušen na půl roku, který prožil v domě charity v Senohrabech. Amnestován byl v roce 1960. Od roku 1961 působil jako duchovní správce v domově řádových sester v Albrechticích, kde 2. ledna 1969 zemřel. Do běžné duchovní správy se již z politických důvodů nesměl vrátit.⁴⁰⁰ Pohřben byl v Borovanech v lednu 1969 za účasti biskupa J. Hloucha.⁴⁰¹

Ještě v roce 1980 připomíná zásluhy Jana Sukdola tehdejší správce borovanské farnosti Ferdinand Klíma v listu, který byl uložen při opravě věže do

---

³⁹⁶ Srov. Služební tabulka J. Sukdola z roku 1919. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

³⁹⁷ Srov. Žádost J. Sukdola o farní beneficium v Borovanech. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Kompetenční tabella J. Sukdola. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Kněžská matrika 1825-1900, nestránkováno, uložena na biskupství v Č. Budějovicích.

Obecní kronika č. 2, s. 13.

³⁹⁸ Srov. Dopis Kapitulnímu ordinariátu z 1. 3. 1945. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Seznam žadatelů o farní beneficium v Borovanech. SOA Třeboň, BA ČB, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903-1945, sign. III-B-24, kart. 1157.

Farní kronika, s. 274.

Acta Curiae Episcopalis Bohemobudvicensis, České Budějovice : konsistoř v Českých Budějovicích, 1945, č. 9, s. 26.

³⁹⁹ Srov. PETRÁŠ, J. Od osvobození do roku 1989. In *Novohradské hory*, s. 408.

⁴⁰⁰ Srov. Rozhovor s J. Šimkem 27. prosince 2008.

Obecní kronika č. 2, s. 50.

MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 1.

⁴⁰¹ MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou*, s. 1.

Obecní kronika č. 2, s. 188.

Fotografie z pohřbu je v příloze č. XV a fotografie kněžského hrobu příloha č. I.

schránky v její kopuli.⁴⁰² O oblibě J. Sukdola mezi farníky svědčí vzpomínky pamětníků i zápisy církevních tajemníků z konce čtyřicátých a začátku padesátých let 20. století.⁴⁰³

7.4 Jan Petřík st.

Jan Petřík nastoupil v Borovanech v roce 1910 jako řídící místní školy, poté co vyhrál konkurs vypsaný na toto místo ministerstvem školství. Ze 14 uchazečů byl vybrán právě J. Petřík, dosavadní správce školy v Besednici.⁴⁰⁴

Do života borovanské farnosti se zapsal především jako dobrý hudebník, který na nějaký čas povznesl úroveň místního kůru. Po svém odchodu do penze v roce 1925 se odstěhoval do Č. Budějovic. I poté se do Borovan vracel, aby při významnějších událostech pomohl s vedením kůru a obsluhou varhan. V Budějovicích hrával v kostele u sv. Václava a učil hře na varhany bohoslovce v semináři. Po své smrti v 88 letech byl pohřben v Borovanech. Jeho pohřbu 18. ledna 1946 se účastnilo mnoho lidí, včetně Msgre K. Stoidla, p. děkana J. Dobrodinského a ředitele studentského semináře v Č. Budějovicích F. Máchy.⁴⁰⁵

7.5 Jan Petřík ml.

JUDr. Jan Petřík byl synem již výše zmiňovaného řídícího v Borovanech Jana Petříka. V době, kdy se stěhovali do Borovan, studoval Jan Petřík ml. na Jirsíkově gymnáziu v Č. Budějovicích. Po maturitě studoval právnickou fakultu v Praze. Později působil jako vrchní soudní rada u Krajského soudu v Č. Budějovicích a dále u Vrchního soudu v Praze. Pro Borovany bylo významné jeho historické bádání, které konzultoval se známým historikem prof. Josefem

---

⁴⁰² Kopie listu vložena do *Farní kroniky*.

⁴⁰³ Srov. Rozhovor s. M. Linhartovou, M. Frelichovou, manželzy Urbánkovými, J. Malíkem, B. Procházkovou a J. Šimkem.

Dále srov. např. Charakteristika duchovního správce. SOA Třeboň, KNV ČB (1950) 1949–1958 (1963), I. díl, Oběžníky, pokyny a výnosy KNV církevním tajemníkům ONV 1949, 1950, inv. č. 175, sign. 370.2, kart. 8.

⁴⁰⁴ BOSÁK, F. Z dějin Borovanského školství. In *Borovany*, s. 160.

⁴⁰⁵ Srov. *Farní kronika*, s. 174, 193, 277.

Pekařem. Věnoval se archeologickému výzkumu v Trocnově⁴⁰⁶ a stejně tak byla významná jeho publikační činnost zahrnující území bývalého třeboňského panství. Z jeho děl můžeme zmínit například: *Třeboňsko po českém povstání*, *Klášter řeholních kanovníků sv. Augustina v Borovanech* a *Přehled dějin Trocnova*. O jeho zásluze o zachování vzácné sochy Piety byla již zmínka v předchozích kapitolách. Zemřel v nedožitých 45 letech 3. června 1940 v Praze. Pohřben byl za velké účasti lidu v Borovanech. Pochovával ho profesor českobudějovického gymnázia E. Fenzl, jeho biřmovací kmotr, ten ho také v roce 1922 v Borovanech oddával. Dodnes stojí v Borovanech Petříkova vila, postavená ve 30. letech 20. století.⁴⁰⁷

7.6 Bedřich Valdauf a jiní umělci

Do Borovan se Bedřich Valdauf přistěhoval z Trhových Svinů. V roce 1926 si zde otevřel živnost jako kadeřník. Ve svém volném čase se věnoval malování. Roku 1940 svou živnost prodal a nadále se chtěl živit uměleckou tvorbou. Protože mu to nebylo coby samoukovi dovoleno, pracoval nějaký čas v místní firmě Calogrig. Na přímluvu přátel mu bylo povolení k umělecké tvorbě vráceno. Jeho nejznámějším dílem v Borovanech jsou nástropní malby v altánu zámecké zahrady. Borovanští občané ho znali i jako herce místního ochotnického divadla, především pak jako zpěváka v operetách. Rád se také věnoval tělovýchově, zastával funkci náčelníka Sokola Borovany. Bedřich Valdauf se narodil 29. 12. 1899 a zemřel 30. 3. 1976.⁴⁰⁸

Okolní krajina přitahovala také malíře Jana Kojana (byl pohřben v blízkých Mladošovicích),⁴⁰⁹ Cyrila Boudu a Jana Pošťáka, grafiky Karla Štěcha a Viktora

---

⁴⁰⁶ Srov. HEJNA, A. Archeologické výzkumy v Trocnově. In *Borovany*, s. 144-146.

Dále srov. LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory*, s. 504.

⁴⁰⁷ Srov. KADLEC, F. K nedožitým stým narozeninám Jana Žáčka. *Palcát*, 1983, s. 4. Článek uložen v soukromém archivu F. Kadlece.

Dále srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*, s. 31.

Farní kronika, s. 267.

⁴⁰⁸ Srov. KADLEC, F. Výročí akademického malíře Bedřicha Valdaufa. *Borovanský zpravodaj*. 2006, březen, s. 4.

⁴⁰⁹ Srov. např. KROUPA, S. *Zázraky před jižní hranicí : pohled z Novohradských hor do měst a vesnic v jižní části roviny třeboňské*. České Budějovice : Veduta, 2005, s. 115-117.

Vorlíčka, zajížděl sem i básník Miroslav Haller⁴¹⁰. Scenárista Jaroslav Dietl (1929 - 1985) zde žil krátce se svými rodiči, když mu byly asi 4 roky.⁴¹¹

7.7 František Träger

MUDr. František Träger se narodil 1884 v Dolním Bukovsku a do Borovan nastoupil počátkem dvacátých let 20. století na uvolněné místo obvodního a železničního lékaře. „*Jako lékař měl blízko k lidem, žil jejich bolestmi i radostmi.*“⁴¹² Byl starostou tělovýchovné jednoty Sokol v Borovanech, místostarostou sokolské Župy Husovy a předsedou Spolku pro zbudování pomníku Jana Žižky v Trocnově. Účastnil se českého národního hnutí, zejména proti německé rozpínavosti ve 30 letech. 8. října 1941 byl zatčen Gestapem a vězněn nejprve v Terezíně, odkud byl v únoru 1942 transportován do Flossenbürgu, kde byl 9. června 1942 popraven.⁴¹³

7.8 Jan Žáček

Jan Žáček přišel do Borovan hned po studiích v roce 1903 na své první místo učitele. Narodil se v Drahonicích u Vodňan 10. srpna 1883. Pocházel z rolnické rodiny. Svě mládí prožil částečně u svého nejstaršího bratra Františka, ještě německého učitele, který však podporoval Janova česká studia. V roce 1920 byl přeložen coby řídící učitel do Českých Velenic, kde zůstal až do jejich odtržení roku 1938.

---

⁴¹⁰ Srov. KOVÁŘ, D. *Borovany*. s. 31.

⁴¹¹ Srov. GAŽI, M. Krásná literatura latinská, německá i česká. In *Novohradské hory*, s. 606.

⁴¹² KADLEC, F. Příběh lékaře Františka Trägera. *Českobudějovické listy*. 2005, roč. 14, č. 136, s. 24. Dále srov. *Sborník na památku členů Sokola, obětí koncentračních táborů*. Nedatováno, uloženo v archivu F. Kadlece.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany*, s. 180.

⁴¹³ Srov. *Sborník na památku členů Sokola, obětí koncentračních táborů*. Nedatováno, uloženo v archivu F. Kadlece.

Dále srov. NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory*, s. 402.

Pan F. Kadlec ho v článku městského zpravodaje charakterizuje jako *učitele, literáta a náčelníka tělovýchovné jednoty Sokol, jejímž byl zakládajícím členem.*⁴¹⁴ Byl členem Národní jednoty pošumavské, Ústřední matice školské a podporoval český spolek Komenský ve Vídni a jiné menšinové spolky, jako Krkonošský apod. Zajímal se i o slovanské dění mimo Čechy. Mezi jeho první přátele v Borovanech patřil student a pozdější historik Bohuslav Šnejd. Brzy po svém příchodu začal sbírat borovanské pověsti, které vydal v roce 1932. Díky němu se tak dochovalo mnoho pověstí a názvů zaniklých míst v Borovanech. Mezi lidmi šířil osvětu založenou na revolučních tradicích husitského hnutí. Udivovala ho neznalost Žižkovy osobnosti u dětí žijících nedaleko Trocnova, stejně jako neznalost Novohradských hor, které je možné z Borovan spatřit. Proto se sám vydal sepsat svůj cestopis Novohradských hor.⁴¹⁵ Borovany nazýval Borovany u Trocnova, ač se tak nikdy oficiálně neoznačovaly. Má zásluhu na postavení pomníku v místech údajného Žižkova narození. Za svého působení v Českých Velenicích roznášel po kraji osobně českou literaturu.

Za zmínku stojí také Žáčkův zájem o tzv. Vitorazsko. Bohužel rozsáhlá knihovna bratří Žáčků byla zničena při zabrání českého pohraničí v roce 1938 a ostatní Žáčkovy spisy zůstaly nezvěstné po jeho nečekané smrti 29. 5. 1953 v Českých Budějovicích, kde od r. 1938 bydlel.⁴¹⁶

7.9 Starostové František a Karel Malík

František Malík, syn bývalého starosty stejného jména, byl několikrát zvolen starostou Borovan. O tom, že byl významnou osobou v Borovanech, svědčí

---

⁴¹⁴ KADLEC, F. K. nedožitým stým narozeninám Jana Žáčka. *Palcát*, s.4. Článek uložen v archivu F. Kadlece.

⁴¹⁵ Viz. ŽÁČEK, J. *Hory novohradské : stručný popis a vzpomínky*. Třeboň : vlastním nákladem, 1936. s. 70.

⁴¹⁶ Srov. KADLEC, F. K. nedožitým stým narozeninám Jana Žáčka. *Palcát*, s. 4. Článek uložen v archivu F. Kadlece.

Dále srov. Učitel, vlastenec a buditel. *Jihočeská pravda*. 1983, srpen, s. 7. Článek uložen v archivu F. Kadlece.

Dopis Dr. Jana Žáčka panu F. Kadlecovi ze dne 2. srpna 1983. Archiv F. Kadlece.

HOLUB, Z. a kol. *Doudlebské nářečí a slovník*. České Budějovice, 2004, s. 234.

mimo jiné jeho četné veřejné projevy při různých příležitostech i mimo jeho funkční období.

Kromě funkce starosty zastával post místopředsedy Spolku pro zbudování pomníku Jana Žižky z Trocnova, pokladníka v knihovní činnosti, jednatele pojišťovny banky Slavie.⁴¹⁷ Byl členem komise na prohlídku vykopávek v Trocnově, poradního sboru při parcelaci borovanského dvora v roce 1924 a školní rady. Zemřel v roce 1960.

Karel Malík byl také synem bývalého starosty, a to Víta Malíka. Od roku 1907 byl obecním kronikářem. Několikrát byl členem zastupitelstva obce. Naposled byl starostou od roku 1945 do roku 1948, kdy mu byly pod pohrůžkou násilí zabaveny klíče od radnice členy komunistické strany. K dalším jeho veřejným činnostem patří: pokladník pro zavedení Trocnovských poutí, pokladník Spolku pro zbudování pomníku Jana Žižky z Trocnova, člen, později předseda knihovní komise, jednatel družstva pro regulaci Stropnice, člen letopisecké komise, finanční komise obce, komise pro postavení pomníku padlým v I. světové válce, člen Osvětového spolku Trocnov, odboru Pošumavské jednoty, okresního odboru Národohospodářského sboru Jihočeského a člen výborů Sokol a hasičů, kde byl i starostou. Zemřel v roce 1959.⁴¹⁸

7.10 Adolf Němec

Ze současných obyvatel Borovan není mnoho těch, kterým by jeho jméno něco říkalo. Pamětníci si jej vybaví jako novokněze z období II. světové války, přesto mu věnuji několik řádků i v této kapitole. Msgre Adolf Němec se narodil 13. června 1918 v Ostrolovském Újezdě jako nejmladší ze šesti dětí. Jeho dětství tedy jistě ovlivnili zdejší kněží V. Šílený a J. Sukdol. V letech 1930 - 1938 studoval na Jirsíkově gymnáziu v Českých Budějovicích. Protože byl rozhodnut stát se knězem, odešel studovat do semináře, později na teologickou fakultu do Prahy a po

---

⁴¹⁷ Srov. KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami, In *Borovany*, s. 176.

⁴¹⁸ Z rozhovoru s J. Malíkem 5. ledna 2009.

jejím zavření do Břežan. Vysvěcen byl v Praze 30. 5. 1943. Následující den sloužil podle svého přání primiční mši sv. v katedrále sv. Víta u hrobu sv. Václava. Druhou primiční mši sv. slavil v borovanském chrámu Navštívení P. Marie 6. 6. 1943.

Již v době svých studií v Praze se seznámil s kardinálem Beranem, kterému dělal kostelníka a zvoníka. Také ve svém volném čase mu pomáhal a byl při jeho zatčení gestapem v roce 1942. Jeho prvním působištěm byl Starý Plzenec a krátce působil v Nýřanech. Po válce zakotvil v Dalovicích u Karlových Varů. V té době byl jmenován kardinálem Beranem správcem pohraniční oblasti na Karlovarsku. Hospodyní mu dělala jeho neteř Marie Ondrášková. V zimě 1947 však na faře zamrzla voda, a tak se musel přestěhovat do Karlových Varů. Bydlel v penzionu sv. Josefa a vyučoval na gymnáziu. Jeden chlapec, který byl zadržen při přechodu přes hranice, prozradil, že mu před emigrací poskytl radu. Proto se již na jaře 1948 ocitl ve vazbě, odkud však spolu s dalšími 7 vězni a ozbrojeným dozorcem utekl do sousedního Německa.

O jeho dalších osudech se dozvídala rodina pouze z dopisů, které zasílal. Později se dostala i k jeho deníku, vzpomínkám, které vypovídají o jeho pobytu v Brazílii. Z Československa uprchl večer 26. května 1948. Dokud se ho v Německu náhodně neujala jedna rodina, musel chodit ve vězeňských šatech, protože na jiné neměl peníze. Později se dostal do Holandska, kde ho po nějakém čase okradl o doklady jeho přítel, také Čech. Po tomto incidentu se opět na krátkou dobu vrátil do některého kláštera v Německu. Odtud odjel pravděpodobně na jaře 1949 do Španělska. Kdy se rozhodl vydat se na misie do Jižní Ameriky, není známo, ale odletěl 17. března 1951 z Madridu do Rio de Janeira. Od té doby si psal deník, který v roce 1964 u Bodamského jezera přepsal do své vzpomínkové knihy, která byla určena pouze jeho nejbližším. Jejím prostřednictvím se chtěl se svou rodinou podělit o vzpomínky na své nevšední zážitky.

Nejprve se musel naučit portugalsky. Jeho práce mimo duchovní a katechetické činnosti zahrnovala opravu a stavbu kostelů, pomoc při zakládání nemocnic. Několikrát onemocněl a musel být přeložen do mírnějšího klimatu.

V Brazílii se často potýkal s nedostatkem financí. Po své smrti mu však odkázal mons. Václav Mikolášek 5 000 dolarů, ze kterých dostal něco kolem 3 000 dolarů. V. Mikolášek byl rodák z Tábora a v USA vydával český deník, do kterého mu A. Němec zdarma posílal příspěvky. Za peníze od V. Mikoláška si pořídil auto, splatil své i kostelní dluhy, část věnoval do zemědělství, bydlení a kostela.

31. května 1962 byl jmenován kanovníkem. Tou dobou však začal pociťovat samotu, bilancoval svůj život, trápilo ho, že během svého pobytu v Brazílii se nemohl dál vzdělávat. Za svého života se naučil 19 řečí. Toužil vrátit se zpět do Evropy. Nakonec odjel roku 1963 jen na čas, ale zpět se již nevrátil. Zemřel ve Stuttgartu 23. června 1983.⁴¹⁹

---

⁴¹⁹ Srov. *Farní kronika*, s. 268-269.

Dále srov. Písemně zaznamenané vzpomínky M. Ondráškové neteře A. Němce.

Dopis A. Němce M. Ondráškové ze dne 26. 4. 1983.

Parte Msgr. A. Němce. Vše v archivu rodiny Frdlíků.

ZÁVĚR

Práce představuje problematiku Římskokatolické farnosti Borovany v první polovině 20. století, respektive do roku 1953. Ta byla ovlivněna její předchozí historií, geografickým kontextem a politickými změnami v zemi, stejně jako dobovými zvyklostmi a osobnostmi – a to především duchovních správců v ní žijících.

Jedním z nejstabilnějších prvků podílejících se na událostech života farnosti byla fara – budova bývalého kláštera augustiniánských kanovníků s přilehlým chrámem Navštívení Panny Marie a kaplí Panny Marie Karmelské. Rozsáhlý komplex umožňoval například pestrý způsob slavení různých slavností. Na druhou stranu však vyžadoval neustálou údržbu a poměrně velké (vzhledem k velikosti obce a farnosti) finanční náklady. Záslouhou duchovních správců, především F. J. Kroihera, a mnohých obětavých farníků se církevní historické památky dochovaly do dnešní doby v relativně dobrém stavu.

V tomto období došlo ke změně vlastníka fary a patronátu, tedy instituce zajišťující údržbu církevních budov. Koupí fary F. J. Kroiherem a jeho následným darováním v roce 1929 se jejím vlastníkem stala Římskokatolická církev zastupovaná farním úřadem v Borovanech. V srpnu 1950 bylo převedeno na farní úřad i veškeré jmění stejně jako práva a povinnosti zajišťované patronátním úřadem v Třeboni.

K charakteristickému prvku farnosti patří skutečnost blízkosti rodiště husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova. V souvislosti s nacionálním uvědoměním národa, projevujícím se v průběhu celého období první poloviny 20. století, nabývala obec na známosti. Význam Žižkova rodiště ovlivňoval některé události v obci: pořádaly se slavnosti v Trocnově, rostl zájem o tamní archeologický výzkum a nové, důstojnější označení památného místa.

Borovanští pamětníci dosud s láskou a vděčností vzpomínají na duchovní správce farnosti: Jana Sukdola, jeho strýce Václava Šíleného a ti nejstarší i na Františka Jana Kroihera. Dobrý vztah mezi nimi a farností byl umožněn jednak jejich zdejšími dlouholetým působením, v neposlední řadě však i jejich osobním přístupem k farnosti a jednotlivým farníkům.

Do života farnosti se významnou měrou promítly politické změny v našem státě. Zejména vznik Československé republiky a nástup komunistické moci v Československu. Na zmírnění nepříznivého vlivu některých událostí se mj. podílely výrazné osobnosti duchovních správců, zvláště pak J. Sukdol.

Opravdu přelomovou událostí i pro život farnosti bylo převzetí státní moci komunistickou stranou a následné zatčení J. Sukdola. V dalších desetiletích došlo k úbytku počtu věřících ve farnosti, vlivem liturgické reformy ke změnám v interiéru kostela a především ke změně životního stylu farníků, stejně jako i způsobu prožívání církevních událostí a obřadů. Toto období by mohlo být předmětem dalšího bádání.

V této práci nebyl prostor pro podrobnější zpracování života J. Sukdola a jeho rodiny, která až do roku 2008 nepřetržitě hospodařila několik století na rozsáhlém statku ve Světlíku (v Úsilném) na okraji Českých Budějovic. Z této rodiny mimo V. Šíleného pocházel i další duchovní Václav Sukdol, který až do své smrti v roce 1874 působil v Písku.

Tato práce by se mohla stát impulsem k dalšímu studiu historie borovanské farnosti či některé z osobností spojených s jejím životem v daném období. Zajímavé by mohly být poznámky Františka Jana Kroihera – mj. senátora za agrární stranu a významného člena Jednoty katolického duchovenstva na začátku 20. století – týkající se poměrů katolického duchovenstva před první světovou válkou zapsané ve *Farní kronice*.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Státní archivy

Státní oblastní archiv Třeboň

Biskupský archiv České Budějovice, Zprávy farářů o farnosti a o poměrech ve farnosti 1900 – 1917, kart. 981 – 985.

Biskupský archiv České Budějovice, Osobní záležitosti duchovních dle far – všeobecně, Borovany (Forbes) 1900 – 1945, kart. 1019.

Biskupský archiv České Budějovice, Duchovní správa, Borovany (Forbes) 1919 – 1945, kart. 1093.

Biskupský archiv České Budějovice, Evidence fundací dle far, Borovany (Forbes) 1903 – 1945, kart. 1157.

Biskupský archiv České Budějovice, Katolické spolky, 1900 – 1945, kart. 1684 – 1690.

Biskupský archiv České Budějovice, Bratrstva 1900 – 1942, kart. 1691.

Biskupský archiv České Budějovice, Kanonická vizitace dle arcikněžských obvodů a vikariátů – ČB, 1900 – 1942, kart. 972.

Národní jednota pošumavská Praha, Styk s místními odbory abecedně, Borovany 1921, 1923, kart. II.

Národní jednota pošumavská Praha, Kniha zpráv o činnosti místních odborů, kniha 10 – 13.

Československý svaz protifašistických bojovníků krajský výbor České Budějovice, Československá obec legionářská – župa České Budějovice 1919 – 1949 (1950), Seznamy legionářů ruských, italských a francouzských 1946, kart. 3.

Československý svaz protifašistických bojovníků krajský výbor České Budějovice, Československá obec legionářská – župa České Budějovice 1919 – 1949 (1950), Kartotéka členů, kart. 5.

Jihočeský krajský národní výbor České Budějovice (1850) 1947 - 1990 (1992), (1850) 1949 – 1958 (1963), Krajský národní výbor v Českých Budějovicích díl II., Všeobecné a společenské věci, oběžníky, směrnice, 1949, 1950, kart. 84.

Jihočeský krajský národní výbor České Budějovice (1850) 1947 - 1990 (1992), (1850) 1949 – 1958 (1963), Krajský národní výbor v Českých Budějovicích díl II., Situační zprávy církevního oddělení ONV dle okresů 1949 – 1950, kart. 86.

Jihočeský krajský národní výbor České Budějovice (1850) 1947 - 1990 (1992), (1850) 1949 – 1958 (1963), Krajský národní výbor v Českých Budějovicích díl II., Přehledy farních úřadů, církevních a náboženských společností 1949, kart. 87.

Jihočeský krajský národní výbor České Budějovice (1850) 1947 - 1990 (1992), (1850) 1949 – 1958 (1963), Krajský národní výbor v Českých Budějovicích díl II., Všeobecné věci, kart. 146.

Jihočeský krajský národní výbor České Budějovice (1850) 1947 - 1990 (1992), (1850) 1949 – 1958 (1963), Krajský národní výbor v Českých Budějovicích díl II., Akce „H“ hodnocení situace v ČB kraji (1949) 1951, 1952, kart. 364.

Státní okresní archiv České Budějovice

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Matrika biřmovanců, inv. č. 3, sign. I b 1, kniha 3.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Kniha nadací, inv. č. 14, sign. I c 1, kniha 14.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Kniha kostelních účtů 1881 – 1948, inv. č. 46, sign. III a 2, kniha 33.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Kostelní a farní budovy, patronát 1808 – 1932, inv. č. 32, sign. II b 1, kart. 1.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Finanční záležitosti 1851 – 1936, inv. č. 35, sign. II b 4, kart. 1.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Jména kostela a příjmy farářů 1749 – 1936, inv. č. 36, sign. II b 5, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Nadace 1762 – 1938, inv. č. 37, sign. II b 6, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Duchovní správa, inv. č. 38, sign. II b 7, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Bratrstvo sv. škapulíře, inv. č. 39, II b 8, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Korespondence farního úřadu, inv. č. 41, sign. II b 10, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Chudinství, nalezenci, inv. č. 43, II b 12, kart. 2.

Farní úřad Borovany 1672 – 1945, Katolické spolky 1932 – 1936, inv. č. 80, kart. 3.

Materiály uložené v budově českobudějovického biskupství (materiál dosud s konečnou platností nesignován)

Ordinariátní list diecéze čes.-budějovické za rok 1907. České Budějovice : Biskupské knihtiskárny, 1907, č. 9-10.

Ordinariátní list diecéze čes.-budějovické za rok 1918. České Budějovice : Biskupské knihtiskárny, 1918, č. 22.

Acta Curiae Episcopalis Bohemobudvicensis. České Budějovice : konsistoř v Českých Budějovicích, 1945, č. 9.

Kněžská matrika 1825 - 1900, nestránkováno.

Kněžská matrika. vedená od roku 1901 do současnosti.

Soukromé archivy v majetku uvedených osob, rodin

Soukromý archiv rodiny Frdlíků z Radostic

Písemně zaznamenané vzpomínky M. Ondráškové, neteře A. Němce.

Dopis A. Němce ze dne 26. 4. 1983 M. Ondráškové.

Parte Msgr. A. Němce.

Soukromý archiv Františka Kadlece, bývalého obecního kronikáře Borovan

KADLEC, F. K nedožitým stým narozeninám Jana Žáčka. *Palcát*, 1983, s.4.

KADLEC, F. Učitel, vlastenec a buditel. *Jihočeská pravda*, 1983, srpen, s. 7.

Sborník na památku členů Sokola, obětí koncentračních táborů. (autor, místo vydání, rok a stránky neuvedeno)

Dopis Dr. Jana Žáčka ml. panu F. Kadlecovi ze dne 2. srpna 1983.

Soukromý archiv Josefa Malíka, současného kostelníka a obecního kronikáře

MALÍK, J. *Borovanské pamětihodnosti*. Strojopis, nevydáno.

MALÍK, J. *Náměty pro borovanskou farní kroniku let 1953 - 1998*. Borovany : nepublikováno, 2000, 34 s.

Materiály v příloze č. III – VI, X – XIII, XV.

Soukromý archiv Boženy Procházkové z Chotýčan, vnučky Anny Sukdolové, sestry J. Sukdola

SUKDOL, J. *Příspěvek k rodinné kronice*. Opis z 20. 3. 1999, nepublikováno, 7 s.

Soukromý archiv Anny Urbánkové z Borovan

Zásvětná modlitba k Panně Marii Karmelské z první poloviny 20. století.

Kroniky

Liber memorabilium territorii parochialis Borovanensis. (Farní kronika) Vedená od roku 1785, rukopis, uložena na Farním úřadě Borovany.

Memorabilen Zeit oder Gedenkbuch, auch Chronik. (Obecní kronika č. 1) Zachycuje události z let 1805 – 1945, rukopis, uložena na Městském úřadě v Borovanech.

Obecní kronika Borovany okres České Budějovice: zápisy z let 1945 – 1987. (Obecní kronika č. 2) Kronika byla založena v roce 1950, rukopis, uložena na Městském úřadě v Borovanech.

Městská kronika Borovany okres České Budějovice: zápisy z let 1988 – 1996.
(*Obecní kronika č. 3*) Kronika byla založena v roce 1988, uložena na Městském úřadě v Borovanech.

Interview poskytl:

Milan Braunfuchs

Marie Frelichová

Marie Chrzová

František Kadlec

Marie Linhartová

Josef Malík

Marie Malíková (roz. Pemlová)

Božena Procházková (Chotýčany)

Ing. Jan Šimek (Hrdějovice)

Anna a František Urbánkovi

Záznamy rozhovorů se nachází v osobním archivu autorky.

LITERATURA

ADAMOVIČ, K.; MATEŠ, P. *České dějiny v datech 1945 - 1999*. Praha : Linde, 2000, 107 s. ISBN 80-7201-216-9.

ALBRECHT, J. Územní ochrana. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 257 – 264. ISBN 80-7340-091-X.

BERAN, R. Senátor Frant. Jan Kroiher jako novinář. In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera : u příležitosti 60. narozenin Fr. J. Kroihera*. Praha : Ústřední jednota hospodářských družstev, 1931, s. 26 - 28.

BERANOVÁ, V. Kulturně osvětová činnost borovanských spolků. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 167 – 172.

BOHÁČ, Z. *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999, 175 s. ISBN 80-7192-405-9.

BOSÁK, F. Z dějin Borovanského školství. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 155 – 166.

BRANIŠ, J. *Dějiny středověkého umění v Čechách*. 2. díl. Praha : Höfer a Klouček, 1893. 178 s.

BRANIŠ, J. *Zvon*. České Budějovice : Josef Braniš, 1892. 56 s.

ČERNÝ, J. Poutní místa. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 509 – 516. ISBN 80-7340-091-X.

ČERNÝ, J. *Poutní místa Českobudějovicka a Novohradsko : Českobudějovicko, Hlubocko, Lišovsko, Novohradsko, Trhosvinensko, Vltavotýnsko*. České Budějovice : Veduta, 2004. 199 s. ISBN 80-86829-03-0.

DVOŘÁK, J. Průmysl. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 739 – 741. ISBN 80-7340-091-X.

FIALKOVÁ, M. *Proměny kláštera augustiniánských kanovníků v Borovanech v průběhu věků*. České Budějovice, 2006. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis.

GAŽI, M. Krásná literatura latinská, německá i česká. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 599 – 606. ISBN 80-7340-091-X.

HEJNA, A. Archeologické výzkumy v Trocnově. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 140 – 151.

Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005. I. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006. 758 s. ISBN 80-250-1310-3.

HUBER, K. A. *Kirche in Südböhmen. Ein Überblick*. In *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen – Mähren – Schlesien 7, Festschrift zur zweiten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785-1985*. HUBER, K. A. (ed.). Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 7 – 36. ISBN 0570-6726.

HOLUB, Z. a kol. *Doudlebské nářečí a slovník*. České Budějovice : Roční období, 2004, 420 s. ISBN 80-85524-01-5.

HOLUB, Z. Jak mluvili a mluví lidé na Novohradsku. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 349 – 359. ISBN 80-7340-091-X.

HORYNA, M. Hudba v historii Novohradska. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 607 – 610. ISBN 80-7340-091-X.

KADLEC, F. *Příběh lékaře Františka Trägera*. In *Českobudějovické listy*, 2005, roč. 14, č. 136, s. 24.

KADLEC, F. Spiritisté v Borovanském zámku. *Borovanský zpravodaj*. Městský úřad Borovany : 2009, březen, s. 4 – 5.

KADLEC, F. Trocnov – Jan Petřík – Borovany. *Borovanský zpravodaj*, 2005, prosinec, s. 4.

KADLEC, F. Výročí akademického malíře Bedřicha Valdaufa. *Borovanský zpravodaj*, 2006, březen, s. 4.

KADLEC, F. Z dějin podniku Calofrig a jeho dělnického hnutí. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 187 – 198.

KADLEC, F. Z historie okupace a osvobození. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 199 – 212.

KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna, 1995. 146 s. ISBN 80-901602-3-9.

KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*. Praha : Karolinum, 2004. 340 s. ISBN 80-246-0695-X.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. 2. díl. Praha : Zvon, 1991. 281 s. ISBN 80-7113-003-6.

KAŠIČKA, F.; LACINGER, L. *Borovany : stavebně historický průzkum kostela, konventu a zámku*. Rukopis uložen na městském úřadě v Borovanech. 1998.

KLINDERA, F. Úvodní článek. In *Články a úvahy Frant. Jana Kroihera : u příležitosti 60. narozenin Fr. J. Kroihera*. Praha : Ústřední jednota hospodářských družstev, 1931, s. 9 – 25.

KOVÁŘ, D. *Borovany*. České Budějovice : Okresní úřad České Budějovice, 2000. 94 s. ISBN 80-238-5511-5.

KOVÁŘ, D. Panská sídla. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 489 – 498. ISBN 80-7340-091-X.

KOVÁŘ, D.; MÖRTL, P. Technické památky. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 547 – 554. ISBN 80-7340-091-X.

KROIHER, F. J. dopis Ing. F. Klinderovi. In *Články a úvahy Frant. J. Kroihera : u příležitosti 60. narozenin Fr. J. Kroihera*. Praha : Ústřední jednota hospodářských družstev, 1931, s. 5 – 8.

Šťovíček Frant. Jana Kroihera. Praha : Novina, 1938. 62 s.

KROUPA, S. *Hory pout zbavené : města a vesnice v oblasti Novohradských a Slepíčních hor*. České Budějovice : Veduta, 2006, 244 s. ISBN 80-86829-17-0.

KROUPA, S. *Zázraky před jižní hranicí : pohled z Novohradských hor do měst a vesnic v jižní části roviny třeboňské*. České Budějovice : Veduta, 2005, 242 s. ISBN 80-86829-12-X.

KRÝDL, M. Borovany mezi dvěma světovými válkami. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 171 – 184.

KŘIVANCOVÁ, S.; VAVRUŠKA, F.; TOLASZ, R. Podnebí. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 89 – 98. ISBN 80-7340-091-X.

KUBÍKOVÁ, A. Statek Borovany ve světle berní ruly. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 101 – 105.

KUČERA, S. Živá příroda a okolí Borovan. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 22 – 35.

LACINGER, L. *Borovany : 1. etapa stavebně historického průzkumu zámku*. Praha : 1998. Rukopis uložen na Městském úřadě v Borovanech.

LAVIČKA, R. Architektura a výtvarné umění. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 429 – 458. ISBN 80-7340-091-X.

LAVIČKA, R. Kláštery. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 501 – 508. ISBN 80-7340-091-X.

LETT, P. Hydrologie. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 63 – 78. ISBN 80-7340-091-X.

MALÍK, J. Co odstartoval únor 1948? *Borovanský zpravodaj*, Městský úřad Borovany : 2009, únor, s. 3.

MALÍK, J. Poutě z Borovan – jak se na ně chodívalo. *Borovanský zpravodaj*. Městský úřad Borovany : 2008, leden, s. 5.

MALÍK, S. Slavná předchůdkyně knihovny. *Borovanský zpravodaj*. Městský úřad Borovany : 2008, listopad, s. 3.

MALÍK, S. Spory borovanských s klášterní vrchností. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 119 – 120.

MAREK, J. a kol. *Národní přírodní rezervace Brouskův mlýn*. České Budějovice : CALLA, 2003, nestránkováno.

MENDELOVÁ-BILDOVÁ, J. Města a městečka. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 459 – 476. ISBN 80-7340-091-X.

MIČKOVÁ, K. Obecná geografie. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 17 – 26. ISBN 80-7340-091-X.

MIČKOVÁ, K. Využívání krajiny. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 105 – 111. ISBN 80-7340-091-X.

MICHÁLEK, J. Pravěké a slovanské osídlení Borovanska. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 36 – 46.

NĚMEC, B. IN MEMORIAM... *Jihočeská jednota : list národního souručenství*. 1945, roč. VII, č. 1, s. 2.

NIKRMAJER, L. Od Mnichova do roku 1945. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 399 – 404. ISBN 80-7340-091-X.

NIKRMAJER, L. Od vzniku ČSR do roku 1938. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 389 – 398. ISBN 80-7340-091-X.

ÖESTERRIECHER, J. *Vitorazský mýtus : Historie římsko-katolické církevní správy v oblasti tzv. Českého Vitorazska : Dva příspěvky k historii pohraničního regionu*. České Budějovice, 2003. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce J. Blüml.

PELTAN, J. Památníky – zkamenělá minulost. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 791 – 800. ISBN 80-7340-091-X.

PELTAN, J. Turistika. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 779 – 782. ISBN 80-7340-091-X.

PETRÁŠ, J. Od osvobození do roku 1989. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 405 – 415. ISBN 80-7340-091-X.

PEXA, H. Borovany 1186-1477. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 49 – 64.

PEXA, H. *Historie borovanské rebelie 1680 - 1740*. Malík, S. (ed.) Přel. L. Šetinová. Borovany : Městský národní výbor, 1990. 17 s.

PEXA, H. *Peter von Linden*. Linz : Sonderdruck, 1979. 58 s.

PLETZER, K. Rozvíjení žižkovské tradice v Trocnově. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 123 – 139.

RÁČEK, B. *Československé dějiny*. Praha : Ladislav Kuncíř, 1929.

SALÁK, P. *Lehké opevnění z I. republiky na katastru města Borovan*. České Budějovice, 1995. Seminární práce z dějepisu. Gymnázium Č. Budějovice. 17 s.

SAMEC, I. Poválečný rozvoj Borovan. In *Borovany: Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 215 - 231.

SASSMANN, A. Církevní život na Novohradsku. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 343 – 348. ISBN 80-7340-091-X.

SASSMANN, A. Tři sondy do národnostního vývoje. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 337 – 340. ISBN 80-7340-091-X.

SASSMANN, A. Židé na Novohradsku. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 341 – 342. ISBN 80-7340-091-X.

STEHLÍK, L. *Země zamýšlená*. Praha : Fr. Borový, 1947, 382 s.

STEJSKALOVÁ, H. Knihovny. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 651 – 660. ISBN 80-7340-091-X.

ŠEDA, O. Borovany a okolí v předbělohorském období a v době českého stavovského povstání. In *Borovany : Vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany : Městský národní výbor Borovany, 1986, s. 65 – 100.

ŠEDA, O. Matěj Kozka z Rynárce a sekularizace borovanské augustiniánské řeholní kanonie v šedesátých letech 16. století. In *Jihočeský sborník historický*. Roč. 37. Tábor : Jihočeská společnost pro zachování husitských památek v Táboře, 1986. ISSN 0323-004X.

ŠÍR, J. Naučné stezky. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 783 – 786.

TRAJER, J. *Historisch–statische Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis : F. Zdarssa, 1862. 1022 s.

TYLLNER, L. Lidová píseň, hudba a tanec. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 635 – 645. ISBN 80-7340-091-X.

VAČKÁŘ, J. *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památnosti tohoto starobylého města*. Praha : Josef Vačkář, 1867. 141 s.

VLČEK, P.; SOMMER, P.; FOLTÝN, D. aj. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha : Libri, 1998. 778 s. ISBN 80-85983-17-6.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v 50 letech 20. století. *Studia theologica : teologický časopis Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého a Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve spolupráci s Teologickou fakultou Trnavské univerzity*. 2001, roč. 3, č. 4, s. 44 – 56. ISSN 1212-8570.

WEIS, M. Osudy katolické církve na jihu Čech v období Protektorátu Čechy a Morava. *Studia theologica : teologický časopis Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého a Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve spolupráci s Teologickou fakultou Trnavské univerzity*. 1999, roč. 1, č. 1. s. 63-70. ISSN 1212-8570.

WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899 – 1989 jako ukazatel vztahu státu a katolické církve se zřetelem na českobudějovickou diecézi*. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2007. 112 s. ISBN 978-80-89138-81-4.

ZAVŘEL, P. Pravěk. In *Novohradské hory a novohradské podhůří : příroda, historie, život*. Dudák, V. (ed.) Praha : Baset, 2006, s. 363 – 370. ISBN 80-7340-091-X.

ŽÁČEK, J. *Hory novohradské : stručný popis a vzpomínky*. Třeboň : vlastním nákladem, 1936, 70 s.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Borovany v čase minulém... [online]. Město Borovany, 2009 [cit. 2009-3-30].

Dostupné na WWW:

<<http://www.borovany-cb.cz/html/prezentace/bvcase/intime.htm>>.

Otisky víry v krajině Borovanska. [online]. Město Borovany, 2009 [cit. 2009-3-30].

Dostupné na WWW:

<http://www.borovany-cb.cz/html/sacral/sacral_index.htm>.

SEZNAM ZKRATEK

- dp. důstojný pán (běžně používané titulování kněze)
K Korun (měnová jednotka před první světovou válkou)
Kč Korun českých (měnová jednotka)
Kčs Korun československých (měnová jednotka)
KNV Krajský národní výbor
KSČ Komunistická strana československá
MNV Místní národní výbor
ONV Okresní národní výbor

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. I Pomník kněžského hrobu v Borovanech.
- Příloha č. II Kaple P. Marie Karmelské v Borovanech, budova farního úřadu (dnes je v této části umístěno klášterní muzeum), bývalá prelatura kláštera – zámek, věž a kostel Navštívení Panny Marie.
- Příloha č. III Pohled z kůru do chrámové lodi kostela Navštívení Panny Marie v první polovině 20. století.
- Příloha č. IV Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro měsíc květen, běžnou v první polovině 20. století.
- Příloha č. V Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro měsíc červen, běžnou v první polovině 20. století.
- Příloha č. VI. Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro dobu vánoční, běžnou v první polovině 20. století.
- Příloha č. VII Socha borovanské P. Marie Bolestné před opravou ve 30 letech 20. století a oltář z kaple P. Marie Karmelské, stav před opravou v roce 1939.
- Příloha č. VIII Báseň na borovanskou sochu Panny Marie Bolestné, kterou v roce 1941 složil básník a učitel Ladislav Stehlík.
- Příloha č. IX Opis Zásvětné modlitby k Panně Marii Karmelské.
- Příloha č. X Pamětní list na zasvěcení se Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu z roku 1937.
- Příloha č. XI Pamětní list na křest z roku 1904.
- Příloha č. XII Fotografie borovanských zvonů z roku 1924.
- Příloha č. XIII Fotografie ze svěcení borovanských zvonů v roce 1948.
- Příloha č. XIV Pomník obětem I. a II. světové války v Borovanech.
- Příloha č. XV Pohřeb J. Sukdola v lednu 1969.

PŘÍLOHY

Příloha č. I

Pomník kněžského hrobu v Borovanech.

Příloha č. II

Kaple P. Marie Karmelské v Borovanech, bílá budova farního úřadu (dnes je v této části umístěno klášterní muzeum), žlutá budova vpravo patří bývalé prelaturě kláštera – zámek, v pozadí je věž a kostel Navštívení Panny Marie.

Příloha č. III

Pohled z kůru do chrámové lodi kostela Navštívení Panny Marie v první polovině 20. století, vlevo ještě kazatelna a za ní novogotický oltář, v presbytáři litinová mřížka oddělující jej od lodi kostela. Fotografie z archivu J. Malíka.

Příloha č. IV

Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro měsíc květen, běžnou v první polovině 20. století. Fotografie byla pořízena při pohřbu farní hospodyně Marie Sukdlové. Z archivu J. Malíka.

Příloha č. V

Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro měsíc červen, běžnou v první polovině 20. století. Fotografie z archivu J. Malíka.

Příloha č. VI

Oltář z chrámu Navštívení P. Marie v Borovanech s úpravou pro dobu vánoční, běžnou v první polovině 20. století. Fotografie z archivu J. Malíka.

Příloha č. VII

Nahoře: Socha borovanské P. Marie Bolestné před opravou ve 30 letech 20. století.

Dole: Oltář z kaple P. Marie Karmelské, stav před opravou v roce 1939. Nad svatostánkem je ještě nadstavec s knihou a Beránkem. Fotografie jsou z *Farní kroniky*, s. 251.

Příloha č. VIII

Báseň na borovanskou sochu Panny Marie Bolestné, kterou v roce 1941 složil básník a učitel Ladislav Stehlík, jak je zaznamenána ve *Farní kronice* na s. 235. Báseň je i součástí sbírky L. Stehlíka *Země zamyšlená*.

Tak blízko u pranýře
tolikrát zavržená,
na klíně smrti břímě
jsi vzlyk, jež nedosténá –
pod tíhou samoty Tvé
padám na kolena.

Ó, matko bez útěchy
jak země naše celá!
Srdce se zastavilo
ve sklonu tvého těla,
nad tělem umučeným
tvář hořem zkameněla.

Úpěním dubin v bouři
zní žalmy Tvého kraje.
Přes naše žaly hledíš
slzami na práh ráje
v mučenkách očí tmí se
bolest, jež bezedná jest.

O roucho z pláčů stkané
pod křížem v kostky hrají,
v zoufalství voláme Tě
mnozí už umdlévají
od smrti věčné chraň nás,
jsme hrobu na pokraji.

Příloha č. IX

Opis Zásvětné modlitby k Panně Marii Karmelské z první poloviny 20. století
z archivu paní Anny Urbánkové

Panno blahoslavená, Panno neposkvrněná,
ozdobo a jasnosti hory Karmelské,
která okem obzvláště dobrotivým patříš na toho,
kdo se tvým požehnaným šatem přioděje,
shlédni milostivě na nás,
přioděj nás pláštěm své mateřské ochrany,
podpírej svou mocí naši slabost,
osviť temnotu srdcí našich svou moudrostí,
rozmnož v nás víru, naději a lásku,
ozdob duše naše případnými milostmi a ctnostmi,
aby byly povždy drahé tvému Božskému Synu i tobě.
Přispěj nám v životě, potěš nás ve smrti svou mateřskou přítomností
a představ nás Nejsvětější Trojici
jako své děti a služebníky,
abychom Tě pak v ráji chválili a velebili navěky.

Příloha č. X

Pamětní list na zasvěcení se Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu z roku 1937. Obrázek z archivu J. Malíka.

Příloha č. XI

Pamětní list na křest z roku 1904, podepsán F. J. Kroiherem. Obrázek z archivu J. Malíka.

Příloha č. XII

Fotografie borovanských zvonů ze svěcení v roce 1924. Zleva sv. Václav, sv. Marie, sv. Josef. Fotografie z archivu J. Malíka.

Příloha č. XIII

Fotografie ze svěcení borovanských zvonů v roce 1948. Na horním obrázku vítá biskupa J. Hloucha předseda místního Národního výboru V. Novotný. Fotografie z archivu J. Malíka.

Příloha č. XIV

Pomník obětem I. a II. světové války v blízkosti tzv. starého hřbitova.

Příloha č. XV

Pohřeb J. Sukdola v lednu 1969. S mitrou biskup J. Hlouch, před ním vlevo jde P. František Votruba, rodák z Ostrolovského Újezda. Fotografie z archivu J. Malíka.

Abstrakt

MALÍKOVÁ, M. *Borovanská farnost od počátku 20. století do roku 1953*. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce R. Svoboda.

Klíčová slova: historie římskokatolické farnosti, Borovany, 20. století, náboženský život farnosti, kulturní život farnosti, F. J. Kroiher, V. Šílený, J. Sukdol

Práce se zabývá historií Římskokatolické farnosti Borovany v letech 1900 – 1953. Podává přehled událostí a poměrů ve farnosti v tomto období, ovlivňovaných zejména politickými změnami v naší zemi. Prvních pět kapitol je věnováno dějinám a poměrům ve farnosti v jednotlivých obdobích první poloviny 20. století. Témata posledních dvou kapitol představují obyčeje a osobnosti farnosti charakteristické pro toto období. Součástí práce je i převážně obrazová příloha, která má doplňující charakter.

Abstract

MALÍKOVÁ, M. *The parish of Borovany from the beginning of the 20th century until 1953*. Ceske Budejovice, 2009. Diploma work. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Theological faculty. Department of Church history and patrology. Head R.. Svoboda.

Key words: Roman Catholic Parish history, Borovany, 20th Century, Religious life in the parish, cultural life in the parish, F. J. Kroiher, V. Šílený, J. Sukdol

My work concerns itself with the history of the Roman Catholic parish in Borovany during the years 1900 - 1953. It provides an overview of events during that period, specifically those influenced by the political changes in our country. The first five chapters are devoted to those historical moments in the first half of the 20th century. The last two chapters discuss the customs and personalities of the parish which were characteristic of that period. The interaction of these components gives my work its principal character.